

תנוובות שדה

**גליון מס' 10
שבט - אדר תשנ"ז
טייו בשבט - גליון מוגדל**

**בהוצאת
המכון למצאות התלויות בארץ
בית עוזיאל**

כתובת:

מערכת תנותות שדה
המכון למצאות התלוויות בארץ
מושב בית עוזיאל
ד.נ. שימוש מיקוד : 99794
טלפון : 08-9214829
fax : 08-9216829

***

חברת הויל בסיוו:

המשרד לענייני דתות
המועצה האיזורית גזר

***

תוכן העניינים

5	בניהם אתם לה' אלוקיכם	מאמר מערכת
6	שנת מעשר עני באטרוג, פירוט הדר ובזוניים בכיריים	מידע הלכתי
7	הרבי יהודה אדרי שליט"א המכונן למצאות התלויות בארץ	שולחן ערוך המבוادر - הל' כלאי אילן
11	מו"ר הגאון רבי שלמה עמאר שליט"א אב בית דין הרבני פתח תקווה	קיצוץ דין ומנהגים לט"ו בשבט
22	הרבי שניאור ז. רוזח שליט"א הרבי המקומי בית עוזיאל ויו"ר המכון	הלכות מעשר עני - פרק חמישי
40	הרבי אליהו אלחרד שליט"א המכונן למצאות התלויות בארץ	בדין איסור חדש - פרק רביעי
53	אגראנום יהודם דנינו הי"ו המכונן למצאות התלויות בארץ	ירקות המתחדשים מזמן לזמן
56		מהנהשה במכון

מאמר מערכת בנים אטם לה' אלוקיכם

שנת מעשר עני שבו חיב המפריש ליתן עשירית מיבולו לנזק - העני, מעוררת להתחבוננות נוספת בוכoch שנערך בין רביעי עקיבא לטורונטורופוס הרשע וכמו בא גם בטהרא (י"ע"א).

שאל טורונטורופוס הרשע את ר"ע אם אלהיכם אויב בענים הוא מפני מה אינו מפונסם, א"ל כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנום. א"ל אדרבה זו שמחייבתן לגיהנם אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשור ודם שכעס על עבדיו וחייבו בכית האסורים, וזכה עליו שלא להאכילו רשלא להש��תו, והלך אדם אחר והאכילו והשകהו, כשהשמע המלך לא כועס לעליו? ואחם קרוין עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים. אמר לו ר"ע אמשול לך משל למה הרבר דומה, הלך בשור ודם שכעס על בנו וחייבו בכית האסורים וזכה לעליו לא זוז? ואחם קרוין בניים, דכתיב בניים אדם אחד והאכילו והשകהו כשהשמע המלך לא דודין משגד לו? ואחם קרוין בניים, דכתיב בניים אהם קרוין בניים ובזמן שאין אהם עושין עבדים, בזמן שאתה קריין עבדים, ועכשו אין אתה ערשין רצונו של מקום אמר לו ה' אלוקיכם. אמר לו אהם קרוין בניים וקרוין עבדים, בזמן שאתה עושין רצונו של מקום אהם קרוין בניים ובזמן שאין אהם עושין של מקום, אך בלא"ה קרוין עבדים. ועיי' בפי' בעל הטורים עה"פ בדברים (יג' יט). וכ"כ בלקוטי אנשי שם עה"פ בויקרא (כ"ה נ"ה).

והנה לכואדה עולה מדברי הגמ' שלמסקנא הודה רביעי עקיבא לטורונטורופוס, שכאשר אין עוישים רצונו של מקום קרוין עבדים. רק שם"מ אומר הפסוק שגם האידנא - בזה"ז פרוס לרעב לחםך. וכיון מהתחבוננות במפרשים, שהם קיבלו את מסקנת הדברים כפי שאמרם טורונטורופוס שאינם קרוין בניים אלא אם עושים רצונו של מקום, אך בלא"ה קרוין עבדים. ועיי' בפי' בעל הטורים עה"פ בדברים (יג' יט). וכ"כ בלקוטי אנשי שם עה"פ בויקרא (כ"ה נ"ה).

ואמנם מהירוש"א בחידושים אגדות, לא ביאר כך אלא, שלדעת רביעי עקיבא עם ישראל לעולם קרוין בניים וגם כאשר הם חוטאים בניים הם, וכדכתיב בניים משחיתים, גם כאשר הם משחיתים בניים הם. רק שלדעתו של אותו רשות שלא הודה לו בזה, אמר ומי עקיבא, להוכיח מהפסוק, שגם האידנא פרוס לרעב לחםך. עכ"ז. ובאמת כך נראה מהפס' שאומר בניים משחיתים, שימושע אף' משחיתים בניים הם. ועוד שסבירא היא, שהרי בן גם אם יחתא בן הוא, אך עבד שכל מהותו הוא קבלת מרות, א"כ כאשר הוא חוטא כבר אינו מקבל מרות, וממילא אינו יכול ליקות עבד אלא בן.

ובטעם הדברים שעם ישראל קרוין בניים לה'ית, כתוב בפי' "מנחה בלולה" שמצד חמשה אופנים הם קרוין כך. האחד, שהוציאו אותנו מארץ מצרים שהיינו שקוועים שם במ"ט שעורי טומאה ועשה אותנו לעם, כמו שנאמר הלא הוא אביך קןך. השני, שקבע צורתנו ושלמותנו, שנתן לנו התורה ובזה עשה אותנו לעם סגוללה. והשלישי, כשם שהאב מלמד תורה לבנו, כך לימד הקב"ה תורה לעם ישראל. והרביעי, כשם שהאב מזכה את בניו וננתן להם ירושה, כך נתן לנו הקב"ה את ארץ ישראל כירושה לנו. והחמשי, שהחשוה הקב"ה כבוד האב והאם לבבוזו.

והנה החמשה אופנים אלו, נאמרו על מה שכבר עשה היה'ית עם עם ישראל, וא"כ שאלנו הם הטעמים, מה בכך שעם ישראל יחתא, והרי בן שורה בן הוא ולעולם אביו הוא מולדתו, וגם עם ישראל לעולם בן הוא שכבר נתקיימו בו כל החמשה אופנים.

ונראה בס"ד לפреш, שודאי לכוי'ע גם כאשר עם ישראל חוטא בן הוא לה'ית וכמו שאומר הפסוק בניים משחיתים. ומה שאמר שקרוין עבדים אין הפי' שהם קרוין עבדים ולא בניים, אלא שהם בניים עם תוכנות של עבדים. ופירוש הדברים כך הוא, הבדל מהותי יש בין בן העושה את מצות אביו.

לבין עבר העושה את מצות אדונו. בעוד שהבן עושה את כל ההשתדרות לעשות את מצות אביו על הצד הטוב ביותר. על כל הידוריה ודיקדוקיה, אין כך דרכו של העבר, שאינו עושה את מצות אדונו אלא לצאת ידי חובה ותו לא. זה עניין הויוכה של ר"ע עם טורונסרופוס. כאשר רשות זה סבר שעם ישראל כשהותא אינו אלא עבד פשוט ולא בן. וע"ז אמר לו ר"ע שלא כך אלא הם מ"מ בנים להיות. וכיון שבן שטרח לעולם בן הוא, על כן פרוס לרעב לחמק.

בגלוון מס' 10 שיצא לקראת ט"ז בשבט הבעל"ט, הבנו קיצור דיןיהם ומנהיגים הלכה למעשה ממורה הגיר ש"מ עמאר שליט"א. הדברים נכתבו ע"י מו"ז שליט"א לפני שנים, ועתה הוסיף עליהם כדי היה הטובה עליו תוספת נוספת ע"מ שנדרפה לתועלת הציבור. את החוכרות פחחנו בעבודת מחקר מיוחדת במינה של הרה"ג יהודה אדרי שליט"א, והוא שולחן עורך המבואר על סדר זרעים. ובעהש"י מיד פעם נביא כמה מהhalachot שנتابאו בטוט"ז, על דרך הפשט המילולי והפשטני לכל תיבת מדברותיו של מרן הקדוש זע"א ובבעל המפה הפרושה על השולחן. ובעהש"י כאשר מסתהים עבודה מקיפה זאת, נזכה להויל בהוצאה המכון, את כל השו"ע המבואר לסדר זרעים.

בנוספ' הבנו את הפרק החמישי בסדרה של י"ר המכון בדיוני מעשר עני, ואת פרקו הרביעי של דין החדש מאת הרה"ג אליו אלחוו אלחוו שליט"א. אגרונים המכון, אסף כעמר גורנה, את נתוני שוק הירקות ע"פ חודשי השנה. וזאת לשאלת רכבים על איזה מהירקות יש לבוך שהחיננו. ובעהש"י בגלגולות הבאים נרחב יותר בכך ההלכתי של שאלות שהתעוררנו עקב הנזונים שהובאו במאמרנו.

ביקרא דאוריתא המערכת

מידע הלכתי

שנת מעשר עני בירקות החל מהשנה תשנ"ז. ונוכח להיום כל הירקות גם המאוחסנים יש כבר בשוק מליקיטה חדשה וכגון התפואר והבצלן. בפיירות התאריך הקובע הוא ט"ז בשבט. וכל פרי שיחנות החל מט"ז בשבט תשנ"ז צריך להפריש ממנו מעשר עני. וחנטה האמורה כאן היינו הבאת שליש בגודל הפרי. הפירות הראשונים שייחובי מעשר עני הם פירות הקץ. ואמנם יש מהפירות החדש שמ"מ המעשר שלהם הוא מעשר שני, וזאת כיון שהבאת שליש שלהם היה לפני ט"ז בשבט. וכגון השסקה הראשון והבכיר שייהי בתחילת העונה. וכמו"כ אפוקים שנגדלו בחממה, וגם הם ישוווקו לתקופה קצרה בתחילת העונה. בעהש"י בחוכרות הבאה נביא נתונים מודיעקים לעניין זה.

דין מיוחד נאמר באתרוג, שאע"ג שריה שלו זהו ט"ז בשבט כאשר אילנות, מ"מ החלב הקובע בו הוא הליקיטה. וע"כ כל אתרוג שנלקט החל מט"ז בשבט ואילך, חייב במעשר עני. ונחלהו הפסיקים לעניין פירות הדור האם דין כאתרוג או לא. ולhalbca יש להפריש ב' עישורים, היינו שיעשה חנאי אם צריך מע"ש או מ"ע. ולענין הנתינה לעניים בספיקות הניל, ע"י מש"כ בחוכרות מס' 9 בה"ז, אך מ"מ לכ"ע ממידת חסידות יש ליתן בכל ספק פירות המעשר לעניים.

בכרכה
שני אדור ז. רוח
י"ר המכון

הרב יהודה אדרי שליט"א
המכון למצות ההלויות בארץ

סימן רצ"ה דיני הרכבת האילן - וכן שבעה סעיפים

א. כלאי האילנות הרי הם בכלל מה שנאמר: "שׂודך לא תורע כלאים". כיצד? המרכיב אילן באילן, כגון שהרכיב יחוּר של תפוח באחרוג, או אתרוג בתפוח - הרי זה לוקה מן התורה, בכל מקום, בין הארץ בין בחוץ הארץ. וכן המרכיב ידק באילן, או אילן בירק - לוקה בכל מקום.

שולחן ערוך המבואר

א. כלאי האילנות - שם כולל לऐסורי הרכבה באילנות, בין אילן לאילן, ובמנואר למןן - הרי הם בכלל מה שנאמר: "שׂודך לא תורע כלאים" - [ויקרא יט, טט], כאמור, מ庫ר איסור כלאי אילן - דהיינו הרכבה - נלמד מן הפסוק שהפעט שבו מלמד על איסור כלאי ורעים, וכן דרש האמורא שמואל: "ב' מהtruck לא תרבע כלאים שׂודך לא תורע כלאים" - מה מהtruck בהרכבה - אף שׂודך בהרכבה" [קידושין לט, א]. וכן פירושו דרשנו זו: היהות והتورה הסמיכה את איסור "ב' מהtruck לא תרבע כלאים" לאיסור "שׂודך לא תורע כלאים" באותו פסק, הרי שיש דמיון מהותי בין שני האיסורים, והזמין לעדעת האמורא שמואל הוא זה: בשם "שהרכבת הכלאים דבמה ניכר לכל שمرכבי מין על שאיןו מינו, אף שׂודך לא תורע כלאים" מירדי בדבר המוטאים, דהיינו הרכבת אילן, שמרכיב מין בשאיינו מינו, שהוא ניכר לכל, מה שאין כן בוריתת כלאי ורעים" [לכוש] - כיצד - נהוג איסור זה? - המרכיב אילן, כגון אילן, בין שהרכיב יחוּר - והוא ענף רך המתווך מעין ומשמש לרבייה ולשתילה - של תפוח ב - ענף עץ של - אחרוג, או - יחוּר של - אתרוג בתפוח - הרי זה לוקה מן התורה - וכדין כל העובר על לאו מן התורה שחיבר מלכות*, ותחולת האיסור - בכל מקום, בין הארץ - ישראל, וכדין כל מצות ההלויות בארץ ו - בין בחוץ הארץ - ואף שבאמור זו מצוה ההלوية בארץ, ואם כן מודע נאסרה אף בחוץ הארץ! ברם, היהות והוקשו כלאי אילן לבלאי בהמה, ובמנואר לעיל, הרי שדים כדין כלאי בהמה, וכשם שבלאי בהמה אסורים בין הארץ ובין בחוץ הארץ, שהרי הם חותת הגוף ולא חותת הקרקע, כך גם כלאי אילן נאסרים אף בחוץ הארץ [קידושין שם] - וכן - נכללו בכלל כלאי האילנות - המרכיב ידק באילן, או אילן בירק - דוגמאות לכך נישנו במסנה: "אין נטעין יركות בתוך סדן של שקמה בתוך גוע עץ השקמה לאחר שנקצין". אין מרכיבין פיגם [מין ידק] על גבי קודה לבנה [מין שיח-עץ] - מפני שהוא ידק באילן, אין נטעין יחוּר של תאנה לתוך החצוב [החצב המזוי]... אין תוחבן זמורה של גפן לתוך האבטחה...- מפני שהוא אילן בירק" [פ"א מ"ח] - כל העושה כן - לוקה בכל מקום - בין הארץ ובין בחוץ הארץ.

* דיני מלכות לחיבי לאוין מפורשים ב"משנה תורה" להרמב"ם בהלכות טהרות פרקים ט-ייט, וראה שם פרק יט הלכה ד' אותן ככ"ב.

ב. אסור לישראל להניח לגוי שירכיב לו אילנו כלאים.

ג. מותר לזרע זרעים וזרע אילן אחד, וכן מותר לערב זרעי אילנות ולזרעם כאחת, שאין לך כלאים באילנות אלא הרכבה בלבד, בין אילן בירק בין ידק באילן, בין ידק בירק שאינו מינו, ואפילו עז סרק על עז מאכל, או עז מאכל על עז סרק.

שולחן ערוך המבוואר

ב. אסור לישראלי להניח לנו שירכיב לו אילנו - של ישראל - כלאים - ובטעם האיסור כתוב מrown ב"כسف משנה" [פ"א ה'ו] משום שאסור [מדרבנן] לומר לנו شيء עבורי אסור דאוריתא, אף שאין בו אלא איסור לאו בנון והל כלאי אילן.* ויש שפירושו: היהת לנו שירכיב כלאים, ממי לא אסור לומר לנו שירכיב עברו ישראל, שהרי עובר הוא באמירותו על איסור: "לפני עור לא תתן מכשול" ("משנה למלך"), ברם ב"כسف משנה" נדחה טעם זה היהת והדרעה הסברת כן - שני אסור בלבד איילן - היא דעת התנא רבי אלעזר ולא נפסקה הלכה כמוותו [ראה בכיאורי הגרא' שסתמה על ה"כسف משנה" וצדד בטעם ה"משנה למלך"], וכן פירושו כל האחרונים].

*ומפורסמה ההלכה שנקבעה מאיסור זה: "אמירה לנכרי שבות" [שבת קג,א] - שאסור לומר לנו לעשות עבורי מלאכה בשבת. גינויו חכמים איסור זה, כדי שלא יבואו לעשות מלאכה בעצםם. ואמנם בתלמוד [בבאו מציעא ז,א] המשפקן אם בכל איסורי תורה אסור לומר לנו לעשותם, ורק באיסורים המורים כגון עשיית מלאכה בשבת שעונשו בסקללה. ואף שבתלמוד לא הבריעו לבואו לו לבואו, הבינו ה"כسف משנה" שנוקטם לחומרה בעיה הלכתית זו, ועל כן אף באיסורי לאו (לא תעשה) אסור לומר לנו לעשותם.

ג. מותר לזרע זרעים - של תבואה וורקות - וזרע אילן אחד - וכייר ב"כسف משנה" [פ"א ה'ו]: "הינו לומר שלקח אחד מן הזרעים וזרע אילן, אבל שני זרעים אפילו בלי זרע אילן אסורים בארץ ישראל ממשום - כלאי ורעים" [וכך כתוב ב"בית יוסף" לסימנו] - וכן מותר לערב ורعي אילנות - ממינים שונים - ולזרעם כאחת - וטהעם להיתר עירוב ורעני שדה ורעני אילן, וכן לעירוב ורעי אילנות כנים לבני עצם הוא משום - טאן לך - איסור - כלאים באילנות אלא - על ידי - הרכבה בלבד - שהרי כלאי אילנות הוקשו לכלאי בהמה מסמיכותם בפסיק אחד [כמובאר בסעיף א'], וכשם שבלי בהמה הוא דבר הניכר שמרבי מין על שאין מינו, בן אין איסור הכלאי האילן אלא אם כן ניכרים הכלאים, כגון בהרכבת עז בשאיו מינו, ובזרעים אין הדבר ניכר, על כל אין איסור בעירובם ווריעתם כאחד. והאיסור קיים - בין ידק באילן - כמובאר בסעיף א', ושם בפירוש הובאו דוגמאות מן המשנה, וכן - בין ידק בירק שאינו מינו - דוגמה להרכבה כזו שניינו במשנה: "אין נותגןין זרע דלעת לתקח החלמית שתהא משמרתו, מפני שהוא ידק בירק" [פ"א מ"ח]. ואף שאין דוגמה זו מתאימה לפעולות הרכבה בשני מינים ניכרים, והרי היא כורעת בתקח אילן, הרי שלhalbנה נאסרה על כל פנים הרכבה - במובן הרגיל של אילן - אף בירק וכדוגמת המובא בתוספתא פ"א, זו: "אין מרביבין בשות על גבי האיזמא, ולא תרד על גבי ירכבו - מפני שירק בירק". וראה: "משנה ראשונה" [פ"א מ"ז] - ואפילו - להרכיב - עז סרק - עז שאין פירותיו ראויים לאכילה - על עז מאכל, או עז מאכל על עז סרק - אסור. ובתלמוד ירושלמי [פ"א ה'ז] מבואר הטעם: "תני: מניין שאין מרביבין עז סרק על גבי עז מאכל, ולא עז מאכל על גבי עז מאכל - מין בשאיו מינו? תלמוד לומר: "את חוקותי תשמרו" [ויקרא ט;ט] - "הינו חוקי הדבש שחקק להם היוצר - תשמרו, שלא לשנותם ממי לשאיו מינו" [תולדות יצחק].

ד. יש איסור הרכבה אפילו תחת הקrukע, כגון זמותת הגפן שהבריכה תחת הקrukע אסור לזרוע עליה ירך, אלא אם כן יש על גבה עפר ג' טפחים, ואולי הבריכה בתוך דלעת שיבשה, או בתוך סילון של חרס, מפני שנשרש בה, וזהו ליה מרכיב ירך באילן. ואם היה על גבה פחות מזה - אסור לזרוע על גבה, ומותר לזרוע בצדה. אבל הבריכה בסלע קשה, אפילו אין עליה עפר אלא ג' אכבעות - מותר להביא זרע עליה, במאם דברים אמורים - בשאיין עיקר הגפן נראה, אבל אם נראה צרייך להרחיק ר' טפחים לכל רוח, ואחר כך יזרע, כמו שמרחיק מכל גפן יחידית שלא הוברכה.

שולחן ערוך המבוואר

ד. יש איסור הרכבה - בין אילן לאילן, או בין ירך לאילן - אפילו - שפולט הרכבה נעשית - תחת הקrukע - דוגמה לכך: - בנזון: זמותת הגפן - ענף של עין הגפן בהוותו עדין מחובר לגפן - שהבריכה תחת הקrukע - כלומר שהטמיינה בקרקע ומוציא אותה בראשה במפרק מה מגפן האם, ושם היא צומחת ונעשה לגפן בפני עצמה [ראה צייר מס' 2] - אמור לזרוע עליה ירך - משום שבפעולה זו הרוי הוא מרכיב ירך באילן, שהרי שורש הירק יחרדו למומרת הגפן [ומטעם זה הוא הדין שאסור לשוטול או לזרוע אילן או נבי זמותת גפן, שהרי בכך הריחו מרכיב אילן באילן - ראה: ערך השלחן [אות ט] - אלא אם כן יש על נבה - של זמותת הגפן הטמונה בקרקע - עפר - בנזון - ג' טפחים - [= 24-28.8 סנטימטר], שאו אין לחושש משום הרכבת ירך באילן, שכן שיעור השרשת הורעים הוא שלשה טפחים, ורק בפחות משיעור זה חושים לחדרת שרכי הירק אל זמותת הגפן - ואולי הבריכה - את הזמורה - בתוך דלעת שיבשה - ודוקא שיבשה והרי היא כתת חלולה, שהרי אם הדלעת עדין לא יבשה יש בהרכבת הזמורה בدلעת משום הרכבת אילן בירק - או בתוך סילון [=צינור] - של חרס - אף על פי כן אסור לזרוע מעליות ירך - מפני שנשרש בה - כלומר, השרשים של הירק הנזרע מעל הדלעת או סילון החרס, חודרים אל תוך הדלעת ואף החרס ומשם אל הזמורה, ואין בקייפת הדלעת ולא בסילון החרס משום חיצזה המונעת מן השרשים לחדר אל הזמורה, ואם הוא עושה כן - הוה ליה מרכיב ירך באילן. ואם היה על נבה - של הזמורה - פחות מזה - דהיינו פחוות משיעור ג' טפחים עפר - אסור לזרע ירך באילן, שהרי כאמור, שרכי הירק יחרדו אל תוך הזמורה ויעבור על איסור הרכבת ירך באילן, ובכל מקרה, גם אם אין ג' טפחים עפר מעל הזמורה - מותר לזרע - ירך - בצדה - של הזמורה, וב"בית יוסף" הובא טעמו של הר"ן [קדושים סוף פ"א] להלכה זו: משום שאין השרשים - לא של הירק ולא של זמותת הגפן - מתחפשים לצדדים, ועל כן אם נזרע הירק מצד הזמורה, אין מגע ביניהם, ולא בכאים לדי הרכבה, ובכל איסור זרעה על נבי זמורה המובייבת בקרקע אין אלא באופן שתיתכן חדרות השרשים של הירק לזרעה, אם כאשר אין שכבת עפר מספיקה [ג' טפחים] או כשהדכרים והמפסיקים [כדלאות, סילון וכדומה] אינם מנעים מהדרות השרשים לירק - אבל - אם - הבריכה - את הזמורה - בסלע קשה - מתחתיו או בתוכו - אפילו אין עליה עפר - המפסיק בין הירק לזרעה - אלא ג' אכבעות - שהוא השיעור המינימלי הרואוי לזרעה [מהר"ש פריליאן] - מותר להביא זרע עליה - משום שאין שורשי הירק מסתגלים לחדרו מבעוד מלעל' הקשה ולהגע לזרעה זמורה בו. אולם אם הזמורה מובייבת בסלע שאינו קשה, אסור לזרע ירך מעלה, משום שראשי הירק יפעפו ויעברו מבעוד מלעל' אל הזמורה [נכס' משנה פ"ז ה"ח] - במאם דברים אמורים - שמותר לזרע ירך מעלה זמורה המובייבת בשאיין חשש שהדרשו שראשי הירק אל הזמורה - בשאיין עיקר הגפן - גועה - נדאה - ובנוון באופן של הגפן הובייבת, על מנת שתatzמי ענף שהיה לנגן חדש במרקם מה מעיקרה - אבל אם - גוע גפן זמורה המובייבת

ה. ודוקא בכך האי גוונא שנקרה עליו שם אילן קודם שהבריכה, אבל מותר לזרוע אצל האילן, אף על פי ששרשי הירק נכנסים בתחום שרכי האילן, כיון שאין על השרשים שם אילן, ואפילו בمبرיך, דוקא בזמורת הגפן מפני שהיא רכה ושרשי הזורעים נכנסים בה, אבל המבריך ענה מאילן אחר, מותר לזרוע על גביו אפילו אין עליו עפר שלש אצבעות.

שולחן ערוך המבוואר

- נראה - ומגון שהבריבו בקרקע רק את הזמורה - צריך להרחיק - כורעת הירק מעicker הגפן - ו' טפחים לכל רוח - לכל צוון - ואחר כך יודע - וטעמה של הלכה זו בהלכות "כלאי הכרם" שיש להרחיק כורעת יرك מגפן בודדה [שלא כמרקח מכרכם] מרחוק ו' טפחים, הנកראת בלשון ח"ל: "עבדות הגפן", וההורע בפחות מכון עבר על איסור "כלאי הכרם", ואם בן אף בזורע יرك על זמורת הגפן המובייבת באדמה עליו להרחיק ו' טפחים מעיקרה ושרשה של מורה זו - במו שマーיח מכל גפן ייחידית שלא הוברבה - וראה עוד: הלכות כלאי הכרם סימן רצ"ז טעיף ל"א.

ה. ודוקא בכבי האי גוונא - [=כגון זה] - שנקרה עליו - על זמורת המובייבת בקרקע - שם אילן קודם שהבריכה - או אסור לזרוע עליה ורק בשאיין נ' טפחים עפר המפשיקום בגין לבני הירק - אבל מותר לזרוע - יرك - אצל האילן - מעל שרשו, ואף בשאיין שלשה טפחים עפר המבדילים בין הירק לשרכי האילן, ו' אף על פי ששרשי הירק נכנסים בתחום שרכי האילן - מותר לעשות כן - כיון שאין על השרשים - של האילן - שם אילן - וממילא אין בחדרית שרשי הירק לשרכי האילן משום הרובבת ירך ב"אילן". אמגס ב"בית יוסף" הביא מrown את דבריו התומפות [קדושין לטא ד"ה לא קי"ל]: ד"טוב ליזהר שלא לזרוע זרועים סמוך נ' טפחים מעיקרו של אילן, [משום] דנראה כמרוכיב הזרעים בתחום האילן", ובכתב: "נראה מדבריהם דמתה היישר והחטוב הו, ולא מן הדין, אלא מפני מראות העין". ובערך השלחן הוטף: "ואף שלא הובאה דעתה זו בשלחן ערך, מכל מקום נכון הידין, ליזהר בה" [אות י] - ואפילו בمبرיך - ענף בקרקע שאסור לזרוע עליו ירך, ובנבר לעיל בסעיף ד/ הרי זה - דוקא בזמורת - עץ - הגפן, מפני שהיא רכה ושרשי הזרעים נכנסים בה - ובכך עבר הוא על איסור הרובבת ירך באילן - אבל המבריך - בקרקע - ענף מאילן אחר - מותר לזרוע על גביו, אפילו אין עליו עפר - בנובה - שלש אצבעות - מכיוון שענפי שאר העצים קשים הם, ואין שורשי הירק חודרים בעדם, ואין לחושש להרובבת ירך באילן.

הగאון רבי שלמה עמאר שליט"א
אב בית הדין הרבני פתח תקוה

דיני ברכות דינים ומנהגים לט"ז בשבט

א. שלום ברכה טובה. ר'ית שבט, וחדרש זה הוא בחינת הו"ז, כמידתו של אהרון, וצריך להתאים להיות לאוהב שלום ורודף שלום. ומשים שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, יותר מכל חידש השנה, ובכיוון יש ליזהר לכבד לומדי תורה ולהחז ברבים כושלות, ולהיזהר מלהיות הולך וכיל ומנע רגליך מלודזך לדעה בזהירות יותר בכל ימות השנה.¹

ב. נהגים להרכות במיני פירות של אילנות לכבוד שמו של יוסט. ומהמועד לכל חי (שם אוח ז) כתוב דיסטר בשלהנו גם מפירות הארץ. ויש שעושים לימוד באותו הלילה, דהיינו שלומדים משנה או זוהר מענן אותו הפרי, ואח"כ מברכין עליו. ויש ספר מסודר ע"ז הנקרא "פרי עץ הדר".²

ג. וכל אחד מבורך על פרי אחד, האיש מברך על החטה כדכתיב, חלב חטים ישבעך כדי שיהיה לו מזונות בריווח, והאהה על הגפן כדכתיב אשך כגן פוריה, והבן על הזית כדכתיב בניך כתstyl זיתים סביר לשולחןיך, רמון וגונו לבנותיו ע"ש כל כבודה בת מלך פנימה, דבש ותפוחה לתינוקות ע"ש דבר וחלב תחת לשונך.⁴ ואולם כתוב שם שרוכ העולם אין נהוגין כן, אלא קווין בספר פרי עץ הדר לפי הפיורות שיש לו, ויש נהוגין דוקא כך מיני פירות שנשתבחה בהם א"י, ויש לומדים רק הט"ז שיר (שיר המעלות) שבתהיילים, וע"ש.

ד. יזהר הרבה לדקדק באכילת הפירות שלא יהיה בהם ספק חולעת, דעתנו רב ונמצא מקלקל חז"ו במקום לתקן, וע"כ לא יחתוך בפיו תפוחים ואגסים וכדו' שלפערם יש בהם חולעים וכו', ואם חתך בסכין וארע שחתך התולעת, ינקה הסכין היטב קודם שימשיך להשתמש בה.⁵

ה. כshall ט"ז בשבט ליל שני מה טוב למי שהננו ה' בעשור דיעשה חלוק לח"ח צנועים ביום יוז"ד בשבט מפני דיצאו משבח ולית להו כלום כדי לקנות פירות וכו' ואשרי אדם שיש לו עניים ות"ח סביר לשלהנו בליל זה, ויהיה ברוכת ה' בכל אשר לו, ויזכה לשנים רבות נוט"א. ובפרט מי שמכיר איזה צנועים נצרכים דודאי מצוה הרבה מתחת להם בסתר לשם נשפ עגומים ושבמ"ה.

1. מועד לכל חי סימן ל' אותן ב'.

2. כנה"ג בשם חיקון ישכר דר"ב ע"ב, מ"א ס"ק ט"ז, פר"ח אותן ר' א"ר אותן י"ד

3. כה"ח סימן קל"א אותן צ"ז ומשמע מדבריו שעושים הסדר הזה בליל ט"ז בשבט, וכ"ג גם מהמועד לכל חי שם.

4. מועד לכל חי סימן ל' אותן ר' בנו הגרא"ט ז"ל ע"כ בשם הברכת אליו דהעקר הוא ט"ז פירות ולימוד ט"ז פרקי משנה, פאה ח' פרקים, ביכורים ג"פ, ר'יה ד"פ והם נגד בריאה יצירה ועשה, גם בזק על ריח האתרוג, וע"ש

5. מועד לכל חי שם אותן ט' ואות י"א וע"ש.

6. מל"ח שם אותן ג' ע"ש.

ו. כמו"כ צריך ליזהר בסדר הברכות שלא יקדים המאוחר ולא יאוחר המוקדם וטימןך : מג"ע א"ש. מזונות, גפן, עץ, אדמה, שהכל. וקידם לבך על פירוח שבתת המינים אעפ"י שאינם חביבים עליו כמו שאר המינים.⁷ ובין ז' המינים עצם יקידם הפרי הקروب יותר לתיבת "ארץ", רכתיב, "ארץ חטה ושעורה וגפן ותנה ורמן, ארץ זית שמן ורבש", נמצא שהזית והתמר (רבש) קודמים לגפן כי גפן היא שלישית לארץ קמא, זית שני לארץ בתרא ותמר שלישי וכשאין לו משבעת המינים יקידם לבך על החביב עליו, ומיהו אם א' שלם והחביב אינו שלם שלם עדיף מהחביב.⁸ וכשהברך על פרי א' ברא פרי העץ פוטר כל הפירות העץ שלפניו ואם כיוון לפטור איזה מין אפילו לא היה לפניו יצא, וה"ה בפרי האדמה וברכת שהכל שembrך על א' וпотר כל הדברים השיכים לאותה ברכה ואפילו בירך שהכל על משקה פוטרת גם בשדר ודגים ובצימר וכדו'. וכ"ש שאם בירך על בשור וככו' שזה פוטר כל המשקים שכורתם שהכל.⁹

ז. כל דבר שembrך עליו לאוכלו או להויח בו צריך לאוחזו בידי ימינו בשעת הברכה¹⁰. גם איתר יד צריך לאוחזו בימין של כל אדם.¹¹ גם כשברכך על דבר מצוה ראוי שיאוחזו בימין¹². וכן האומר לחבירו תושיט לי ספר יקח בימין,¹³ לא יתחוכ הפרי שembrך עליו בסכין שעיקר החיים בימין, ושלא יהיו שני הפקים.¹⁴ ודבר שצורך מזלג טוב שהיה לו מזלג מסוף ואם לאו יאוחזו בידי ויבורך ולא יאוחזו במזלג של ברזל ויברך.¹⁵ וכן לא יאוחזו עיי' כפפה, ודבר שצורך כף מותר עיי' כף אם אינו של ברזל.¹⁶ והעולם נהגו לאכול ולברך עיי' כף ומזלג של מחתת ואין פוצה פה. אם לא יאוחזו הפרי בידי כלל ורק בירך עליו כשהוא מונח לפניו יצא.¹⁷ וכ"ש אם לקחו בשמallowו שיצא.

ח. בירך במתון ובכונת הלב מלאה, בשפה ברורה ובנעימה קדושה, וכיון דעתו לה' ב"ה.¹⁸

ט. לכתחילה צריך להשמע לאוזני, ואם לא השמע יצא ובלבך שיזעא משפטיוו. אבל אם מחשב בלבד בלבד לא יצא.²⁰ ויש ליזהר מכך שלא יdag אותיות או תיבות ואם דילג שם או מלכות יחזור ויברך ואפילו דילג רק תיבת העולם בלבד יחזור ויברך כי מלך בלבד אינו מלכותו.

7. כמו סתמא דמן בסימן ר"א ס"א דסתם ויש הלכה נסתם נידוע וכן פסק מן הראש"ל בקול סני עמוד 19 א"ר 47.

8. מ"א ט"ר ר"א סק"א, א"ר או א', ר"א רעה, כה"ח אותן ג.

9. גנות וודדים ופעולות צדיק קול סני שם.

10. מין בש"ע סימן ר"ו ס"ד.

11. ואע"ג דהא"א נסתפק בזה, דעת המקובלים שיאוחזו בימין כל אדם וכן עמא דבר, כה"ח שם אותן ג.

12. ב"י בשם המודכי פ' כיצד מברכין בשם רabi'eh.

13. ס"ח ס"ט א"ר אות ר, כ"ה שם.

14. א"ר, ר"ח בשם ס' אור החיים, בן א"ח פ' בלק אותן ד'

15. ר"ח, בן א"ח, כה"ח שם או ר"א.

16. כה"ח שם אותן ד' ב'.

17. לבוש, ושכנה"ג וקיים ר"ע, כה"ח שם אותן ד' ג.

18. ומהרח"ז ז"ל כתוב שאמר לו ובניו הארץ ז"ל שעיקר השגת רוח הקודש תלוי בכוננות האדם וחיהות בכל ברכות הנחנין שעל ידים מתחבצל כוח הקל"יanan החזירים החומרים הנדרכים באדם האוכל אותם, וע"י הברכות בכוננה מסיר מהם הקל"י ומניך החומר שלו ונעשה מוכן לקבל קדושה, והזהיריו מאר לו, (שער רוחך דף ט' ע"ב ושהה"מ פ' עקב, כה"ח שם אותן א').

19. מן ס"י ר"ו ס"ג.

20. דלא כהורב"ס שמחליך בין ק"ש לברכות ב"ח, עט"ז, כה"ח שם אותן כ"ד, וע"ל מענין זה.

21. בן א"ח פ' בלק אותן ב'.

י. לא יפסיק בין ברכה לאכילה יותר מכדי דיבור²². ושיעור כדי דיבור הוא כדי שיאמר ג' תיבות, שלום עליך וברך²³. ובדייעך שתעכבר יותר מכדי דיבור העלו האחראונים דאי'ץ להזוז. ואם דיבור בעודו לועס הפת אינו חזוז ומברך²⁴. וע"כ אם רוצה לשותה מים ורוצה לשפוך מהם מעט, ישפוך קודם שיבורך כדי שלא יפסיק בין הברכה לשתי²⁵.

יא. במה דברים אמורים כשהפטיק בשתקה, אבל אם הפטיק כדיboro בין ברכה לאכילה אפילו במיליה אחת צריך להזוז ולברך²⁶. ואפילו שדיבור מפני הכבוד או מפני הידאה חזוז ומברך²⁷.

יב. לא יענה Amen בין ברכה לטעימה, וכן לא יענה קדיש וקדושה, ואם עבר וענה לא יחזוז לבך דהוי פלוגתא דרכובותא וסב"ל²⁸.

יג. אם דיבור דברים שהם לצורך אכילה או לצורך המצוה שמברך עליה אי'ץ להזוז ולברך²⁹. וכן אם אמר הביאו סכין או שאר מכשידי האוכל וכלי הסעודה נמי לא הו הפטק³⁰.

יד. ולכתהילה לא יפסיק כלל בין הברכה לאכילהונו. וע"כ יזמן המלה והלפתן וכל מה שצריך לו לפני שיטול ידיו כדי שלא יפסיק בין הנטילה לברכת המוציא ולא בין הברכה לאכילה, ואם שכח לומר לנו אוכל לבהמה קודם נתילת ידים ימתין עד שיטעם המוציא דבדיעבד שכבר נטל ידיו עדיף להמתין, מאשר שידבר בין המוציא לטעימה³¹.

טו. כשאוכלים כמה אנשים ביחד ואחד מביך לנולם, לא ידברו השומעים עד שיטעמו, דהיינו כאילו אחד בירך לעצמו ולא ידברו קודם שיטעמו אף שהמברך כבר טעם צרייכים להזוז ולברך³².

22. מן והרמ"א סימן ר"ו ס"ג.

23. שכנה"ג בהגב"י אותן ה', ונכתב דמ"ש השה"ל וחלבוש, שלום עליך ובי ומורי, והוא ט"ט, וכ"כ הערית ומ"א וא"ר ור"ו וחס"ל ובן א"ח, כה"ח אותן ט"ז.

24. מ"א סק"ד, ואע"ג דמן כי בשם שה"ל דיחסור, בסימן ק"מ כי שהרד"א חולק ע"ז, וכ"פ הא"ר טריה, א"א, ח"א וקיים ש"ע, כה"ח שם ט"ז ובסימן קס"ז אותן מ"ד. ומש"כ אם דיבר בעודו לועס הפת אינו חזוז ומברך. עי' מה שרשן בואה מן הראש"ל נהרו ביב"א ח"ח (א"ח סימן ר"ג אותן י"ד).

25. בן א"ח שם א"ר ג', וכי שם עמד טעם כדי שלא ישפוך אחר הברכה מפני הבזין של הברכה שחלה כבר על כל הימים שבכלני, וכן כשרוצה לשותה משקה חם יקרנו לפני הברכה ועייל באאות ט"ז.

26. עי"ה בשם חב"ש, שלחנו של אברהם, א"א, שע"ת, וכה"ח שם אותן י"ז.

27. ולא דמי לך"ש דשם אינו מברך אשר קדשו זכר, א"א, ר"ז ועוד, כה"ח שם אותן י"ח.

28. כה"ח סימן קס"ז אותן ס"א, וסימן ר"ז אותן י"ט.

29. כ"כ מן בש"ע סימן קס"ז ס"ו לעניין ב齊עת הפת ח"ל, ואם שחריך להזוז וברך א"כ הייתה השיחה בדברים מענין הדברים שمبرכים עליו כגן שבירוך על הפת וקודם שאכל אמר הביאו מלך או ליפתן, או תנן לפלוני לאכל, חנו מאכל לבהמה וכיוצא באלו אי'ץ לבך, וכחוב הב"י שם דאפיליו אינו לצורך פרוסת המוציא רק לצורך הסעודה לא הו הפטק. וכ"פ הלבוש והב"ח ומ"א ועוד.

30. א"א ופת"ע, כה"ח שם אותן מ"ח. וע"ש עוד בכה"ח בשאר דין קריימה של מזוניות הבהמה שהאריך ברא הפטקים בפרטם רביס בזה.

31. הרמ"א בהגיה שם, וכ"כ הב"י בשם הכלבו ומשמע גם מן כן דעתו.

32. כה"ח שם אותן נ"ז, וע"ש במ"ש בשם השדי חמץ.

33. כ"כ מן בכב"י ודוחה ד' הרוקח שכותב שאם שח אחר שטעם המרצע לא הו הפטק, ואע"פ שהרמ"א בהגיה (סימן קס"ז ס"ו) פטק כהורוקח העלו הפטקים הדעהיקר כמן, בפסחים (ק"א ע"ב ד"ה ר"י) בהדייא, וכ"כ הרמב"ן והרא"ש והמדכי ובධאי שאילו ראה הרמ"א את דבריהם לא היה חולק עליהם, וכ"פ הפר"ח (אות ז'). וא"ר (אות י"ג) ופרה

וטוב לנוהג לכתהילה שכל א' יודיע לב"בשמי שיזכר קודם שיטעם שייחזור לבך, ובעה"ב הבוצע יכוין שלא יוציא רק את מי שלא יפסיק בדברים קודם שיטעם, וממילא אין בזה חשש ברכה לבטלה³⁴.

טו. לא יברך על מאכל או משקה שהוא חם או קר ביותר עד שהיה ראוי לאכילה כדי שלא ישאה הרכה בין הכרכה לאכילה³⁵. וכן יש להסיד הדברים המפריעים לאוכל קודם שיברך ממשום הפסק גם כדי שיבוך על דבר נקי³⁶.

יז. אין מברכים על אוכל או משקה עד שיביאו לפניו, ואם בירך ואח"כ הביאו לפניו צריך לברך פעם אחרת³⁷. וקודם שייחזור לבך יאמר "בדוק שם כבוד מלכותו לעולם ועד"³⁸. וכשBOROR לו שיביאו לו גם לדעת מREN אינו צריך לחזור ולברך³⁹.

יח. מי שבירך על פירות שלפניו והביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר שכרכתו כברכת הראשון (כגון שבירך על ענבים והביאו לו תפוחים או שאר פירות שכרכתם בורא פרי הארץ), אין צריך לברך שוב⁴⁰. וטוב ליזהר לכתהילה לכוין על כל מה שיביאו לו⁴¹. ואם בירך בסתם ואח"כ הביאו לו עוד פירות שכרכתם שווה כל זמן שיש לפניו מהמין הראשון או שהיא בדעתו לאוכל עוד א"צ לחזור ולברך⁴².

יט. אם קבוע עצמו על השלחן לאוכל פירות אפיקו אוכל כל מה שהיא לפניו ואח"כ הביאו לו אפיקו ממין אחר שכרכתו שווה א"צ לברך שוב, דהיינו שקבע עצמו אינו מסיח דעתו, והוא שעדיין לא נמלך לאכילת פירות⁴³. וכי שואכל אצל בעה"ב כיון שבירך על מין אחד פוטר כל מה שיביאו לו עוד אפיקו לא נשאר לפניו מהראשונות דאתقا דבעה"ב סומכים⁴⁴.

ושישן, ו"י"א, וער"ה, והברכ"י (אות ג') כתוב שמהריך"ש ראה למין שכן הוא נהג, וכ"כ גם בשיר"ב, וכ"כ הובור ליצחק ור"ז וח"א וב"מ, וכי הכה"ח (אות ח") שאע"פ שקי"ל סב"ל גם נגד מין וגם נגד הרוב, מ"מ בכח"ג שלא בירך בפיו רק בכוננה לא חיישין לספק ברוכות ואולין בתור רוכא ואמرين דע"י השיחה נתבטלה הכוונה וצריך לשוב ולברך. וכמ"ש ה"י"א והבית מנוחה בשם הטע"ז. וכותב הא"ר שטוב יותר שכ"א יברך לעצמו, והם הכה"ח שם כתוב שגם לפני המקובלים שכחכו שע"י הכרכה מבירר הניצוצות הקדרשה שבמאכל, טוב שכ"א יברך כפי כוחו ושורשו ורוכב כוונתו וכיר ע"ש, ומ"מ המנהג פשוט בינו לבין שבעה"ב מוציא את כל בני הבית בקידוש והמושיא ויש בו מושם ברוב עם הדורות מלך וכמ"ש ה"כ"מ (פ"א מהל' ברוכות סוף דין י"ב) בשם הרמ"ך והביאו המעדני יר"ט (פ' כיצד מברכין אותן כה"ג) וכ"פ מREN בש"ע (סימן קס"ז. ט"א) ועיין בכח"ח (שם אות פ') מ"ש בשם ר"ז (אות ח"י) יע"ש, ומהנהג פשוט כמו שכחתי, ובשאר ברוכות כל א' יברך לעצמו.

35. א"ר, חס"ל, וכ"כ המכן אמר פ' בלאק אותו ג'.

36. כה"ח סי' ר"ז אות כ"ב, ועיין מה שכחתי לעיל סוף אות י'.

37. מן בש"ע סימן ר"ז ס"ה.

38. שם. ודלא כריא"ז שכחוב שם כבר בירך על האוכל קודם שיביאו לו פניו א"צ לחזור ולברך שלכך הייתה דעתו מתחילה.

39. כך העלה בספר הזכונות מדקזוק הש"ע, א"ר אר ד' וכותב שכ"ג מהט"ז וכן דקדק מדברי ה"ב, כה"ח אות ל"ד. מREN בש"ע סי' ר"ז ס"ה.

40. הרמ"א בהגיה בשם ה"ב" בירץ סי' י"ט. וכותב הבן א"ח (פ' בלאק אות ז') דאם כן דעתו על מה שיביאו לו אינו חוזר לבך אפילו מה שיביאו לו עד שיבורך ברכה אחרונה ובזה יוצא מספק (כה"ח שם אותן ל"ז וט"ל).

41. כה"ח שם וכ"כ הבן א"ח שם, וכותב רוטוב שישמע ברכה מאחר, או יקח מעט סוכר ויברך עליו שהכל ייכון על אותו פרי, ואם א"א בזה יברך בלי שם ומילכו ויהרר שם ומילכו בלבבו.

42. בן א"ח שם. 43. ועיין בן א"ח שם אותן ט'.

כ. כשהתכוין בעת הברכה על כל מה שיביאו לו, שכתבנו דא"ע לחזור ולברך, אפילו שאח"כ הביאו לו פרי חשוב יותר כגון שהוא משבעת המינים או שהוא חביב עליו יותר ג"כ אינו צריך לברך עוד⁴⁵.

כא. אם יש לפניו דבר אוכל ומשקה שכרכתם שווה מברך על אחד מהם בין על המשקה ובין על האוכל ופטור את חבירו. (ונמ"ש לעיל סוף אות ד) ואם בשעה שבירך על אחד מהם לא היה השני לפניו, אפילו שהובא לפניו כשייש עדין מהמין הראשון לפניו, צריך לברך על השני אבל אם כיון עליו בשעת הברכה שבירך על הראשון א"צ לבוך על השני⁴⁶.

כב. מי שבירך בורא פרי העץ על פרי, ואח"כ הביאו לו פרי אחר יותר משובח, יכול תחילת מהפרי שבירך עליו דזקא⁴⁷.

כג. נטל פרי בידו לאוכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד או נמס, צריך לחזור ולברך אע"פ שהיה מאותו המין לפניו בשעה שבירך על הראשון, וצוויך לומר בורך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על השווא⁴⁸ ש"ש לבטלה. והיינו דזקא כשהיתה בדעתו לאכול רק את הפרי ההוא בלבד, אבל אם היה זה צלחת מלאה פירות לפניו ודעתו לאוכלים (כולם או חלק מהם לפחות לפחוות) ובירך על אי' ונפל מידו ונאבד א"צ לחזור ולברך⁴⁹. עוד נראה דגם בסתם שהיתה צלחת מלאה לפניו ובירך על אחת מהם בסתם שלא התכוין רק על זאת וגם לא חשב לאכול האחרות, ונפלה מידו אחר הברכה יקח אחד ויאכל בלבד ברכחה⁵⁰. והרב בן אח"ח כתב דגם כשהתכוין לאכול ורק מה שיש בידו שחיבר לברך שנית טוב שישמע הברכה מאחר, או יביא פרי אחר שכרכתו שווה לזה ויבורך עליו⁵¹.

כד. פירות שמצווי להיות בהם תולעים כגון תמרים ותאנים יבשים וכל כיוב אין לברך עליו עד שיבדקנו היטב שלא תהיה ברכתו לבטלה⁵².

כה. אמר ברוך אתה ה' ונפל ה פרי מידו ונאבד, יס"ים ויאמר למדני חוקך דנוראה כקורא פסוק בתהילים ואין כאן מוציא שם שמיים לבטלה⁵³.

כו. העומד על אמת המים מביך ושותה אע"פ שהמים ששותה לא היו לפניו בעת הברכה, מפני שלכך נתכוין תחילת⁵⁴.

45. כן הסיק הכה"ח אותן ל"ז וט"ל, וauseg שהבן אח"ח פסק דבכה"ג צריך לברך פעמי שנייה מ"מ נ"ל שלא יברך דסב"ל.

46. מ"א, ר"ז, קיצר ש"ע, כה"ח שם אוח לה'ח, שלא דמי לשני אוכלים.

47. ספר חסידים סימן חתמא"ז. וזה אם הביאו לו פרי שהוא משבעת המינים או פרי שהוא חביב עליו, ואח"כ יכול המשובח בלי ברכנה אע"פ שלא כיוון עליו ולא היה לפניו בשעת הברכה כיון שכרכתם שווה ויש עדין לפניו מהמין הראשית, וכן עיקר ולא ממשועה המ"א (וועיל אות כ), כה"ח אותן ט"ל.

48. מ"ן שם ס"ג.

49. וכן עליה מדברי הרמ"א בהג"ה שם, ואע"פ שהאחרונים נחלקו אם הרמ"א מפרש את ר' מ"ן או שהם חלוקים בזה מ"מ קייל לדסב"ל וע"כ לא יברך, ועיין כה"ח שם אוח מ"ב.

50. דוגם בויה נחלקו הפטוקים אם רעחו על על מה שלפניו או לא וכמ"ש בכה"ח שם אותן מ"ג ע"ש, וקייל סב"ל, וגם ס"ס לא שייך בזה לענ"ד.

51. שם אותן ה'.

52. כה"ח סימן ר"ב אותן ר' וסימן ר"ז אותן מ"א.

53. מ"ן בש"ע שם, ועיין כה"ח שם אוח מ"ד עוד פרטיט בזה.

54. מ"ן בש"ע שם. ונראה דה"ה למי ששותה מהברכה, ומ"מ לא ישמה כן אלא יקח בכוס ויברך ושתה כראוי. מי

כז. לך פרי שברכתו בורא פרי הארץ, וחשב שהוא פרי הארץ והתחיל לברך על דעת לטים בורא פרי הארץ, ובסוף נזכר לטים בורא פרי הארץ יצא, וזה בכל מוצא בזה⁵⁵.

כח. צבור שיוישבים למדוד בצעותא. ומיד פעם שותים קפה ותה כדי לדחות שינוי מעיניהם, די להם ברככה הראשונה שمبرכים על כוס ראשון ופטורים בה את כל השתייה שישתו במשך הלמוד, שכן דעתם מעיקרא לשחות כמה פעמים, ואפ"ל אם נצטרך לנקיון ג"כ אין צורך לחזור ולברך⁵⁶.

כט. פאסטליים וסיגרים שעשוים מבצק ורק כמו דף של נייר וממלאים אותם בכשר או כבד או תפוחי אדמה ותבלינים ומטוגנים אותם. מברכים עליהם במ"מ, ובסוף אחת מעין שלישי, וכ"ש באוטם סיגרים שמלאים אותם בשקדים וגוזים, ולאחר הטיגון טובלים אותם במ"ד דבש וכדרו, פשיטה שהם מזוננות, וכן העליyi בתשובה כת"י

כט 1. מופליט'א שעושין מבצק ורק ובכלול בשמן, ושוטחין אותו כמין פטה דקה מאד, ומהממן טס של חרס או מתכת ובعودו על האש, מדבקין עליו את הבצק הזה ונאה מעט, ואח"כ מורהין אותו בחמאה ודבש, ואוכלים אותם. יש לברך עליה במ"מ וברככה אחת מעין שלישי⁵⁷.

כט 2. ארטישטוק הנקרא בערבית אלקוק ברכתו בורא פרי הארץ ופשוט, ויש סוג של ארטישוק קווצניים וגדלים מאליהם בשדות ומנהג לבוך גם ע"ז בורא פרי הארץ⁵⁸.

ל. בנות, המנהג פשוט בכל מקום לברך עליהם בורא פרי הארץ⁵⁹.

шибירך על המים ואמרו לו אל תשתה כי התקופה נופלת ימתין ולא ידבר עד שידע שעברה התקופה ותשתה ולא יברך פעם שנייה, ואם שמע שיש מה בעיר והוא כבר בירך ישתה מעט מהמים וישפוך השאר, (ס"ח סימן חתני"א הובא בשורת זה), ואע"פ שהערית החמיר בזה מפני הסנה ניע"ש, מ"מ מן החיד"א במחבר (ס"י חנ"ה אותן א') כתוב דברין הצבי וכל גלילות טורקיה ויאיטליה נזהרין שלא לשחות מים בשעת התקופה דוקא, אבל אחר זמנה שותים אפ"ל מהמים שהיו תולשים בשעת התקופה ואין פוצה, כה"ח שם אותן מ"ה.

55. ומ"מ כיון שלדעח הרמב"ם לא יצא בכה"ג כיון שבუיקר הכרוניה היה בדעתו לומר שלא כהווגן ע"כ יטועם מעט מהפרי כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה לדעת רוב הפטוקים, ואח"כ ישמע הכרוניה מאחר כדי לצאת גם אליכא דהרבמ"ס, בן איש חי (שם אותן י"א). ואם היה פרי הארץ וחשב לברך עליו בורא פרי הארץ או שהכל, ובסוף נזכר וסימן בורא פרי הארץ יצא אליבא דכ"ע, שגם אם היה מסיים בפה"א או שהכל יוצא ידי חובחו (שם).

56. כן הולה הגראי משאש דיל בספרו מים חיים (ס"י ל"ו), אלא שהויסיף וכותב שם דאפ"ל יצא לשוק ע"מ לחזור ג"כ א"צ לברך, ולענ"ד בזה בודאי צריך לחזור דפסק, ועוד חזון למועד אריה להאריך בזה. ערך שם דה"ה אם ישן שנה עראי שא"צ לברך ושכ"כ בספר נוה שלום (דף קל"א ע"ב). ועיין בבית מנוחה וכן בכה"ח (ס"י קפ"ה אותן ל"ב, ובסיימון קס"ט אותן ח"י כארוך) שדי ברככה א' אך לחלק יצא דזה דוקא כשהיה כל הקפה מוקן על האש, אבל אם כל פעם מבשלים הקפה צריכה לברך בכל פעם מחדש, ואולם המים חיים שם לא חילק בהכי ומשמע דבכל גוונא א"צ לברך, והלום ראייתי ביהיריד (ח"ו סימן י"א) שפסק, שאפ"לו שהו ביןיהם יותר משעה ומה策ה א"צ לחזור ולברך ודי ברככה שעל הocus הראשון ולא חילק בין אם בישלו מחדש או לא, ערך שם דאם יצא חוץ מפתח ביהיכ"ג אפ"לו הנהיה מקצת חבירם, כשיזור ציריך לבך שוב, אבל כמ"ש המים חיים אלא כמ"ש בעוני, וכן מכואר נמי בכה"ח שם ע"ש.

57. כן פסק הגאון פקודת אלעוזר בס"ח, וכן המנהג פשוט.

58. הגראי משאש במים חיים ס"י ל"ז כתוב לברך ע"ז שהכל וכמ"ש מrown דעל עשי דזרבו שאינם נזרעים מברך שהכל, וכי שרובם מברכים ע"ז בופה"א ויש להם מה שיש מוכן, ע"כ. ולמעשה מעילם לא שמענו מ"י שברך ע"ז שהכל כי אם בופה"א, וגם הבא"ח (פ' מטוות אות ז') פסק לברך על עשי דזרבו בורא פה"א כדעתם ובינו הארץ זיל.

59. והטעם ממשות שגועם מחייב בכל שנה ע"פ שהשורשים נשאים טמוניים בארץ, וכ"פ מrown בש"ע (סימן ר"ג ס"ג) שעל המראדי"ש בורא פרי הארץ, והיינו בנות. עיין בשורת מים חיים (ס"י נ"ז) שהעליה דריש לברך עליהם שהכל כייע"ש, ריש לפלפל בדבריו. ועד חזון למועד, והמנהג פשוט לברך בורה פה"א ודי בזה. ועיין יהיריד ח"ו ס"י י"ג.

לא. אתרפא'ש שהוֹא גָּדֵל מְאַלִּיו וְדוֹמָה לְתִפְחָחִי אֲדָמָה קָטָנִים אֶלָּא שַׁהְוֹא מַעַט סְפוּגִי וְהַיּוֹ אָוּמָרִים שְׁהַם כְּמַהֲדִין שָׁאָמְרוּ שְׁהַן גָּדְלִים מְהֻאוּרִים וּמְפּוֹרְשִׁים בְּמַרְן (סִימָן ר' ז' ס' א') שַׁעַל כְּמַהֲדִין וּפְטָרִיוֹת מְבָרְכִין שְׁהַכְּלֹבֶשׂ⁵⁹.

לב. ריבת אתרוגים או של תפוזים אם הפרי ניכר ונוהגים לברך בורא פרי העץ⁶⁰. וה"ה לדיבת חצילים שלוקחים חצילים קטנים מאד ומרקחים אותו בסוכך וניכרות צורתו היטב יש לברך עליו בורא פרי האדמה⁶¹.

לג. דיבת ורדים מבורך עליהם שהכל נהיה בדברו⁶².

לד. שקדים שחוקים מעורבים עם סוכך המנהג פשוט לברך עליהם שהכל מפני שלא נשאר בהם תואר הפרי כלל⁶³.

לה. אכל פרי חדש ושכח לברך עליו שהחינו, לא יברך פעם אחרת שהחינו⁶⁴.

לו. פרי שבישלוּוּ או טיגנוּוּוּ אם עדין צורתו עליו יברך הברכה העיקרית שלו, אבל אם נימוח לממרי שנשתנית צורתו יברך שהכל, ומוציא בימינו SMBLIM שזיפים ומשמשיםibus ואם אוכל אותם בלאת יברך עליהם בורא פרי העץ והוא שצורתם ניכרת⁶⁵.

59. ואולם בש"ה מים חיים (סימן ז"ז) האריך להזכיר שכמהין הם סוג של פטריות והפרי הנקרא אתרפא'ש אינו כמהין והעליה שיש לברך בורא פה"א, וכותב דהרצחה לברך שהכל הרשות בידיו יע"ש, ומולע"ד דהטוב ביותר שיברך על פרי אחר שברכתו אדמה ויכוין על פרי זהה, וכן יברך שהכל על בשר או משקה וכדר ויכוין על אותו פרי ג"כ ואח"כ יאלנו בלא פקפק, ופשוט דכל זה הוא נושא לאוכלים בלבד פת, אבל בדרך כלל אוכלים את זה עם פת ואין מברכים עליהם כלל.

60. ואע"ג רה"ב אין "ח' פ' פינחס אות ד") כי לברך עליהם שהכל משום הספק מ"מ אפשר דהיו מברכים אותם עד שאין צורת הפרי ניכרת עוד וע"כ כי דיברך שהכל אבל בימינו מצוי שעושים בכחitis באופן שהפרי ניכר בכירור וע"כ נראה פשוט דיברך בורא פה"ע.

61. דין זה מבואר במרן בש"ע סימן ר' ז' ס"א וחיל, חבושים או דינרא'ש או ורדים ושאר מיני פירות ועשבים שמרקחים ברכש הפירות והעשבים הם עיקר והדבש طفل אפילו הם כתוששים ביותר הליכך מבורך על החבושים וגינרא'ש בפה"ע, ועל עשבים בורא פה"א ועל של זודים בורא פרי"א עכ"ל ומדובר מן משמע דאפילו אין צורת הפרי ניכרת ג"כ מבורך עליהם ברכותם שהרי כתוב אפילו שם כתוששים ביותר, וכן משמע בב"י שם, וכי הכה"ח (שם אותן ר"ז) שכ"פ השכנה"ג בהגב"י אותן ב', אבל השל"ה בשער האותיות (דצ"ד ע"ב כלל ר'אות ב') כי דאס הוא כתושם ביותר עד שהפסיד צורתו ברכתו שהכל, והובא במ"א (סק"ב) ובכ"א, וכי הכה"ח שכן המנהג כהשל"ה משום דחוושין לספק ברכות, מיהו בדייעך אם בירך עליו הברכה הרואיה לו יצא, וע"ש. נמצאו למדים דכשלא נשנתה צורת הפרי מבורך עליו כברכתו הרואיה לו לכ"ע.

62. מן בש"ע ס"י ר' ז' ס"א, פסק לברך על זה בורא פרי האדמה, ובכ"י כתוב בשם הכלבו דאע"ג שגדlein באילן מ"מ העלים הם לא עיקר פרי וע"כ מבורך בפה"א, ואמנם הכרוכי" (אות ז') כתוב בשם מהרי' מולכו לברך על מרקהות ורדים שהכל, והביאו הגראי' משאש ז"ל בימים חיים (סימן נ' ט) וכי שכ"כ הול"א (אות ב'), והחריע כן משום דקי"ל סב"ל גם נגד מן ז"ל. ושוו"ר שכן פסק הבן א"ח (פרשת פינחס אותן י"ג), וגם הכה"ח (אות ז"י) הכיא דבררי החיד" הנד' ושכ"כ בשם ס' דת ודין (סימן ב') וכור ושכ"כ במחכ"ר בשם הרשב"ץ יע"ש וכן הסכים בסמא דחיי (חא"ח ס' ר') לברך שהכל, והכ"ר הי"א ועיקרי הד"ט ס' י"ח' א'ות מ"ב וכי החס"ל (אות ח') שכן נזהגן.

63. מים חיים (סימן ר' פ"ד) וכותב שכן מצא בספר רב א"ר זעירא בספרו מעין גנים (על טוא"ח סימן ר' ב') שפסק כן.

64. מים חיים (סימן ס' ב') דנהליך בוזה הפסוקים כמ"ש הרמ"א (בסימן ר' כ"ה ס' ג') ובמג"א (סק"ט) וקי"ל סב"ל, ערך שם דלא דמי לוחנונה שלכ"ע מבורך שהחינו ביום אחר דש"ה shall ליליה מצורה בפני עצמו.

65. בין א"ח פ' פינחס אותן ג', ערך שם, וכן דבילה שעושים מזה פרי שקורין אותה בערבי קמודין יברכו עליו

לז. שקדים שלמים המחופים בסוכר וكمח יש בזה כמה דעת, הכה"ג כי לברך בורא פרי העץ וכ"ז הא"ר. והא"א כי דאית' פ' שהרכבת סוכר מ"מ פרי עיקר, וכ"כ הקיצור ש"ע, והבאים הכה"ה⁶⁶. ואח"כ הביא מ"ש הרב בן א"ח (פ' פינחס אוח ט"ו) בשם אביו ז"ל שהיה מפרד מהט הסוכר ומברך על השקדים בפה"ע ועל הסוכר שהכל, ובכן א"ח שם כתוב שמנาง עירו לברך עליהם שהכל ואוכלים אותם כמו שהם שלא פרידום זמ"ז.

לה. טעה ובירך על הלחים, שהכל נהיה בדברו, יצא. טעה ובירך על הלחים בורא מני מזונות יצא, ואפילו שאר מני מאכל ומשקה אם בירך עליהם בורא מני מזונות יצא, חז"ן ממים ומלח⁶⁷.

לט. אם טעה ובירך המוציא על דבר שברכתו בורא מני מזונות יש מי שהורה⁶⁸. דעת הבהא בכינוי שכשקבוע סעודתו עליהם מברך עליו המוציא יוצא בדייעבד בברכת המוציא א"פ שלא קבוע עליהם סעודת⁶⁹. אבל בתבשיל של דגן (כגון מקרוני או איטריות או כוסcos ומריב) שאפילו קובע סעודתו עליהם אינו מברך אלא בורא מני מזונות, אינו יוצא בברכת המוציא, ויאמר ברוך שם כבוד וכו' ויחזור לברך בורא מני מזונות, ואם נזכר תוקן כדי דברו יסימן בורא מני מזונות ויוצא בזה, (וצריך לי עיון בדין זה).

מ. אמפוריך מברך עליו בורא מני מזונות וברכה מעין שלוש⁷⁰.

מא. כוסכויס מברך בורא מני מזונות, ולאחריו אחת מעין שלש, וא"פ שקבע עליו סעודתו לא בברכת המזון כי אם ברכת על המזונה ועל הכלכלתו.

שהכל, וכן תמים שמטגנין אותם שד נשנתנית צורתם מברך שהכל, אבל תמים שנתעכו קצת בידים ולא נשנתנית צורתם וניכרים שהם תמים מברך בורא פרי העץ.

66. ס"ר ר"ד אות נ"ה.

67. מש"כ אם טעה ובירך שהכל כייל וכרכי יוחנן דפליג ארבע הונא בברכות מ' ע"ב, וכ"פ הרשונים, וכן הוא בטוש"ע (סימן קס"ז ס"י). ומש"כ אם טעה ובירך במ"מ דיצא, כי המן א"ח פ' בלק אות י"ג, דבלשון תורה הכל נקרא חז"ן ממים ומלח. ואע"ג דכמה מגדולי האחוזנים סביר דלא יצא, העיקר דיצא, וכן הוא דעת מהן החיד"א דיל' הברכ"י (סימן קס"ז אות י'), שלא גרע מברכת שהכל שהוא כוללת. ואם בירך על הפת בורא פרי הארץ, עי'elman בכ"מ (פ"ד מהל' ברכות ה"ז) דאפשר שיצא. עיין מש"כ בזה מן הראש"ל ביב"א (ח"ח סימן כ"ג אות י"ג).

68. הגראי מאמין בשדרת עמק יהושע ח"א סימן ט"ר.

69. וכן ראיתי להכה"ח ס"ק ס"ח אות מ"ג בשם כמה פוסקים ודלא כהא"ר, וכתחב עוד שם דאפשר בירך המוציא מברך אחריו ברכחה מעין שלש, ועיין עוד שם מ"ט בסופו שחזר וכתב כן בפשטות.

70. וראיתי בספר הבהיר פקודות אלעדור אר"ח (סימן קס"ח (חלק שני דף כ"ד ע"ב) שרז' בזה ותחילת כתוב, זה מעשנו לורחים חתיכות פת גדולים ושוריין אותם במים שייעור גודל ואח"כ מפרורים אותם לפירורים דקים מאד, וגוננים אותם בכוסכסהש שהוא קערה נקובה בשוליה כמה נקבים ווחבים לפחות נאצבע קטנה, וגוננים זאת הקערה ע"ג קדרה וווחחת ע"ג האש והאחר שנאה היטב ונתחבר לגוש אחד ע"י לחות הנבלעה בו מרותיחת הקדרה ווועיטה העולה דרך הנקבים הנז' הנה מעירין אותה באוטו כל' ומרוחין אותו בשמן מטוגן עם חתיכות כשר, או בשמן חי הנקרא אורגן עכ"ל ונקלים שעיליהם דיבר הרכז ז"ל הן מה הקדרה עם הכסכסה שבהם מבללים הטענoso גם בימינו אלה], ואח"כ דן הרכז באורך בברכת האמפוריך (ובדף כ"ה ע"א סוף ד"ה וא"כ) העלה שברכתו בורא מני מזונות וברכה מעין שלש, ואח"כ כי שבספר מעין גנים לרבי אדר"א וצוק"ל בסימן ר'ב שכח שמברכין ע"ז המוציא, ואח"כ הביא ד' הבית מנוחה דף ל' שכח ח"ל כוסכויס מפת ומפרין עליו קמח ומגלGIN וכר' כי הגורר ומסתchar דהו נאילו ותבשל בתוך הקדרה שלמתה ממנו וمبرך עליו בורא מני מזונות, ואם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברהמ"ז, ומהרי זין כס' פרח שוישן כי דיר"ש לא יאלנו בקביעות א"כ יברך על פת תחילתה עכ"ל, ועיין מג"א ס"ק כ"ח וצל"ח עכ"ל, ושר"ז בכ"ה"ח (סימן קס"ח אות קכ"ו) שהעתיק דברי הבית מנוחה.

71. ואע"ג דקייל שפט הבהא בכינוי שקבע עליה סעודתו מברך עליה המוציא וברכת המזון וכמ"ש מן בש"ע (סימן

מב. הירקות והבשר שאוכלים עם הкусוכים אם הם נאכלים עמו יחד לא יברך עליהם בפני עצם אלא יברך על הкусוכים ויפטור השאר, ואם אוכל כל מין לבדו יברך על כל א' כהלהתו, והטוב ביותר שישברך על בוטנים וכד' בורא פרי הארץ וכן יברך שהכל על משקה וכיון על הירקות והבשר של הкусוכים יוציא בזה לכ"ע⁷².

מג. טאברט ברכתו בורא פרי הארץ וכן המנהג פשוט⁷³.

מד. מי שאכל מהפירות שנשתבחה בהם הארץ (ענבים, תאנים, רמוים, זיתים, ותמרים), ואיןו יודיע לברך ברכיה אחרת שלהם שהיא ברכה מעין שלישי, וידעך רק ברכת בורא נפשות, שבאל תעשה עדיף ולא יברך כלל⁷⁴.

קס"ח ס"ז), מ"מ במעשה קדרה איןו כן, וכמ"ש המחנה אפרים בתשובה שבספר פרח שרשן (כלל א' סימן ד') שהאלטריאה והמאקרונייס אפילו קבע עליהם שעודתו יברך בורא מני מזונות ואחת מעין שלישי, וכן הסכים בלשוןיהם (חא"ח סימן פ"ה) והגט שדרעת הפרח שרשן והגראר לבך המוציא ובראה"מ, הנה הנחפה בכסף (חא"ח ס"י כ') הшиб להשגות הפרח שרשן נתה להחנה אפרים וכי דיר'ש יברך על פת החיליה ואם אין לו פת יברך בורא מני מזונות וברכה מעין ג' והובא בברכתי (אות י"ד) ובית מנוחה (אר כ"ה) עורך הברכתי שם בשם השה"ל (ס"י מ"א) שככל מעשה קדרה מביך עליהם בורא מני מזונות בין קבע עליהם שעודתו ובין אם לא קבע בין בשלם במים ושמן ובין בשלם ברכש וחלב ושאר משקין ונזכר ע"ש, ואע"פ שהכח"ח (שם אות מ"ט) אחר שהבא כי"ד הפסיקים הנדי, כי וע"כ נראה לעניין דינה דכל דבר שלישי בו פלוגתא בקבוע אם יברך המוציא או במ"מ יש ליזהר שלא לאכול כי אם פחוות משלחה בצים, ואם רוצה לאוכל יותר, יאנל תחיליה בכיצעה מפת יברך עליו על נטילת ידיים והוציא ואח"כ יאכל מזוה וכור כי"ע"ש, מ"מ המנהג פשוט כיום שעיל מעשה קדרה כו' כוסcars או מקארוני ואטיריות וכל כיר'ב שאפלו קובע שעודתו עליהם אינם מברך אלא בורא מני מזונות אף מעין שלישי, וכמ"ש הפסוקים הנ"ל וכפרט שכן ד' מן החיד' בברכתי כי"ע"ש, ובמקרים מנהג לא אומרים ס"כ"ל כדיו.

72. והגאון הר"ח הטוב ז"ל ברכ בפעלים (ח"ב ס"י ג"ל) דין בחבשיל אווח עם בשר ופרי הארץ כמו קירע ובאמאייא וכיוצא פסק דיברך על האווח ופטור הכל מתר טעמי, חורא ווואוח עיקר והשאר טפל לו (וכמ"ש בש"ע ס"י ר"ב) ועוד שהאווח הוא רוכב והבשר או פרי הארץ המעורבים עמו הם מייעוט ופסק מון (בסי' ריח ס"ז) שעיל אווח מבושל מביך בורא מני מזונות ואחריו בורא נפשות והוא שלא יהיה מעורב עם דבר אחר אלא אווח לבדו, ואם עירב ממנו תבשיל אחר והחבשיל האחר הוא הרוב מביך עליו ברכת אותו תבשיל ומשמעוadam האווח רוכב מביך על האווח וזוקא וכן מבואר בלבוש ועייש עד שהאריך בזה, ומהז יש ללמד לדין הкусוכים שהוא הרוב והוא עיקר דיש לברך עליו ולפטר את השאר, וכן שמעתי באומרים לי שכק היה פוטק הגראם מלפני הכהן זיל ראנ"ב גראבא, ושכנן המנהג פשוט אצל בני גירבא הי"ז שסבירכים על הкусcars כל השאר וכעת הרואני שכן כתוב יידיננו הגראם מאוח נרי'ו באור תורה (כתלו התשנ"א סימן מ' עמוד קע"ב בהערה 1), שאפלו מגישים הבשר עם המרק והירקות בצלחת נפודת מברכים רק על הкусcars לשאר, ושוכ ב' שם ז"ל ומ"מ יש לצד כשובלים כל א' בנפרד ובפרט אם העוף והבשר נחשבים כמו העיקרי שאין ברכת האווח פוטרן כדבר הוה"כ נdry'עכ"ל, וע"ש כמה שהעיר בדברי הרוב פעילים. אך המנהג במרוקו לברך עם על הירקות בפני עצם וכ"ש על הבשר וכן שמעתי מרבן קשיישי מכחמי מרוקו, והנראה לע"ד דהרבנן תלוי בדרכי אכילת הкусcars שאללה שאוכלים הירקות עם הкусcars שהותוכן וכורכו בכת אחית דנים בו דיני דהעיקר פטור את הטפל, אבל אלו שאוכלים כ"א בפני עצמו עדר עדר לבדו אין א' טפל לחביבו, והלט ראיתי להרב מיט חיים (סימן מ"ה) שכחוב בסתם היר'ג' נונה שלום (סימן רס"ט ס"ה) שדבר על אופן שאוכלים אותם יחר והביא כזה מחלוקת וכtab דיר'ש יברך על כל אחד לבך, והשער שלמה תהה עליו דאורבא הול"ל שהкусcars יפטר את הטפל לו, וגם דק"יל סכ"ל, והמים חיים דרך מזה דש"מ שאוכלים כ"א לבדו, לדעתם ציריך לברך על כל א' בלבד גם ברכיה ראשונה גם שנייה, ומתח שבן מצא בכח"י מהר"ג נתקן זיללה"ה א' מרבני תלמסאן הראשונים זיע"א, וזה אם נאכלים עמו בכח אחת ע"י חערות חתיכות חתיכות נהרא ופשטה, יש מברכין גם על הירקות מפני עצם ויש פוטרים אותן עיקר עכ"ל, וסימן המים חיים שכן נוהגים, ולענ"ז יאה דטוב כל א' לבדו הרכבר פשוט שיברך גם عليهم דשניות עיקר עכ"ל, וסימן המים חיים שכן נוהגים, וגם נאכלים לברך תחיליה בורא פרי הארץ על בוטנים וכיר'ב מדברים שאינם שייכים לכוסcars, וכן יברך שהכל על איזה משקה ייכין דעתו על הבשר או העוף ואח"כ יברך בורא מני מזונות ואיכל הкусcars ושאר ירקות ללא שום חשש.

73. וכן ראיתי למופת דורנו ביהודה דעת (ח"ב סימן נ"ב) שהאריך בזה והעליה לברך עליהם בפה"ע,DOI בזה. וכן העלה ביהודה (שם סימן נ"ב) וכי דהחרד על דבר ה' ישנן את הברכות שתיקנו חז"ל עד שהיהו שגורות בפיו.

מה. מי שמסופק אם בירך איזה ברכה אם לאו שאינו חזור וمبرך דספוק ברכות להקל (מלבד ברכות המזון שהוא מדאוריתא). אם רוצח להרהור הברכה בלבו רשאי ולא נחשב שבירך ברכה לבטלה⁵⁶.

מו. ומיהו אם רצה לבורך בלשון תרגום "בירך רחמנא מלכא דעתמא" וכו' אינו רשאי בין שיש השתקפות אם בירך ובין שיש מחלוקת הפטושים, שגם בהזה יש חשש ברכה לבטלה אלא יחרה בלבו ודיו⁵⁷.

moz.asha שנתקפה אם בירכה ברכות המזון אינה חזורת לבורך מספוק, ומ"מ טוב שתהרהור ברכות"
בלבה אבל האיש שהוא מסופק אם בירך ברכות המזון אם אכל כדי שכיבעה ואפילו אכל ורק כזית פת
ושבע משאר מאכלים חייב להזoor ולברך מספוק ולא מהני שיברך בהרהור הלב בלבד⁵⁸.

מח. פירות וירקות שגדלו בעץ שאין נקוב מבורך עליהם כברוכתם. אבל פירות וירקות שידוע שהם
גידולי מיט מבוכרים עליהם שהכל ובידייך שכירוך עליהם ברכותם יצא וכן על יוקות הגדים
בצמר סלעים (כמינ' ספוג שעשרה מסלעים שעבורי תחולך כימי). מבורך עליהם שהכל⁵⁹.

57. ברכות (כ' ע"ב) חנן בעל קרי מהרהור בלבו ונר, ובגמ' שם אמר רבינא שאת אומרת הרהור לדבר דמי ורב
חסדא אמר הרהור לאו דבר דמי, והתוספות שם פסקו נרב חסדא. וכ"פ הרמב"ס ורבינו יונה והרא"ש וכ"פ הגאנונים
וכ"פ הש"ע (פס"ב ס"ג) דלק"ש הרהור לאו דבר דמי, ולענין ברכות נחלקו הפטושים ר' רשי ור' זדינס כך'ש אבל
הרמב"ס (פ"א מהל' ברכות ה"ז) פסק דבכל הברכות הרהור דבר דמי, וכ"כ הביי' (בס"ק קפ"ה) בשם הסמ"ג, וכ"כ
הכ"ח (בסימן ס"ב) שכן ד' ה"ר ישעה אהרון והרב מנוח, אכן הטור וש"ע (סימן קפ"ה וסימן ר'ו) פסקו כרש"י
וסייעתה דגם ברכות הרהור לאו דבר נמי, והגרי' משאש ז"ל בימים חיים (ס"י כ"ד) העלה דהמסופק אם בירך יכול
הרהור הברכה בלבו ולא חייב מכך לרשות ר' יואז בהרהור, עריך דלא נחשב ספ"ד משום המחלוקת
הנה, רגס כשמזכיר הברכה בפיו נחלקו הפטושים אי הוא דאוריתא או לא והריל' ס"ס מהתקפה שמא הלכה כמ"ז
הרבען, ואתה"ל דאוריתא שמא הלכה דהרהור לאו דבר נמי, והויכח כן ממי"ש ממן (בסימן ר'ו ס"ג) ע"ש, עוד הביא
מי"ש ממן (בסימן ק"ד ס"ז) שבתפלת העמידה אינו פוסק לקדיש וקדושה אלא ישתחוו יכין למה שהש"ץ אומר
ויחשב כעונה, ולכאורה קשהadam הרהור כעונה התי הפסיק, ואם אינו כעונה מי אניליה, והוא ז"ל אסכמה ע"פ
הגמ' בחולין (קמ"ב ע"א) דמחשבה טובה הקב"ה מצטרף למעשה ולא מחשבה רעה, וזה לענין הטובה חשב
הרהור כעונה, אבל לענין הפסיק בתפילה לא נחשבת מחשבתו כדבר, (ריש להעיר שלא מצאנו שאחותה מחשبة גופה
תחשב לכאן ולכאן, ואולי' באמת הרהור אינו כעונה כמו שפסק ממן לא אני זה שמצויר עם הצבור ועי' ישתחוו
dic'in למה שהש"ץ אומר כדי שליא יפרוש מהציבור, ונחשב כעונה מכח היצבור שהוא מצטרף עמו ולא מכח הרהור
דיליה ויש קצת ראייה להו ואכמ"ל). וכי המים חיים דהין בנ"ד יוכל לבירך ע"י הרהור ולא השיב לבטלה דלענין
הרעה אינה מצטרפת למעשה וכן, ומיהו זה מהני רק למי שהוא אנטוס כגון זה שמסופק אם בירך, אבל מי יוכל
לבירך לא מהני להרהור ועי' פסקו (בס"י קפ"ה) ואם בירך בהרהור לא יצא י"ח, עריך שם שהחול"א כי דזה שנוי
במחלוקת והבית מנוחה כי' דמספק לא יברך אפילו בהרהור, ומ"מ הוא ז"ל הסיק להתריר וכן' וע"ש. וכן יש להוכיח
מהבן איש חי (פי' בלקאות ז' ועוד כמה מקומות) שכתב במסופק אם בירך וכיו' שיברך בלי' שם ומלכות והרהור שם
ומלכות בלבו, ועיין עוד בשורת יביע אומר (ח"ד ח"א ס"י ב' אות י"ב) ובשורית יחריד (ח"ז ס"י י' וסימן ט"ז).

58. ממן הרואש"ל ביחריד ח"ז סימן ט"ז.

59. הגאון יחריד (ח"ז ס"י י') וכותב הטעם לדהרמב"ס (פ"א מהל' ברכות ה"ז) אם בירך בהמ"ז בלבו בידייך יצא
וכ"פ הסמ"ג, ולא هو ברכה שאינה צריכה ולא חשש לשם ה' אלקין לשוא אינו אלא כשמוציא בשפטיו.

78. יחריד ח"ז סימן י"ב. ועיין כה"ח (סימן קס"ח אות ע"ז) בשם הח"א (כלל נ"א אות י"ז) שאם עשה פת מדגן הגדל
בעץ שאיןנו נקוב מבורך עליו המוציא, כדאיתא בירושלמי כלאים (ספ"ז), אלא בורא מני מזונות וברהמ"ז. וכן
אין לבירך בפה"א על פרי אדמה שגדל בעץ שאיןנו נקוב, וצ"ע אם יברך בפה"ע על אילן שגדל שם. והשד"ח בכללים
כלל כי, הרכבה להשיב עליון, דין ראייה מהירושלמי הנה, ריש לבירך המוציא וכן בפה"א, וכן דעת הפתחה"ר (סימן ר'ג
אורות א'). וע"ש. ובתשובותה אחרת (בשרותת שמע שלמה ח"ב יחריד ס"י י"ב) העלתה דיש חילוק בין המוציא שהוא משום
חישובו לשאר ברכות, וכי' יחו' בשאר ברכות. והუיקר כהנ"ל. עריך בתשובה (שנדפסה בתשובות שדרה מס' 2) שאם
הענפים יוצאים מחוון לעץ יש לו דין כמו שגדל בארץ, וכמ"ש המל"מ להריא בהלכות ביכורים. ומה שהתקפה
הח"א באילן הגדל בעץ שאיןנו נקוב, הנה נעלמו מעני קדרשו דברי המל"מ בהלי' ביכורים שם, דהעלה להריא
שיניקטו חזקה, ואפילו בעץ שאין לנו נקוב. ובתשובותה בש"ש ח"א יחריד ס"י ז בענין גודלי גג ועליה, הבהיר

מט. פרי שהוא מסופק אם ברכתו בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ (בין שהספק מצד הדין או במציאות) לעולם יש לבורך עליו לכתה הילה בורא פרי האדמה, ובדייעך שבורך עליו שהכל יצא⁷⁹.

ג. אכל צית עוגה ואכל פחوت מכזית של פרי משכעת המינים, אם הוא יותר מעשרים גרים הוא רשאי לבורך "על המחהה ועל הכללה ועל העץ ועל פרי העץ", אבל בפחota מעשרים גרים לא יאמר "על העץ ועל פרי העץ". אכל צית עוגה ושתה פחota מרבייעת יין (שהוא פ"ז גרם) אם שתה יותר מכזית יין (שהוא כ"ט גרם) רשאי לכלול "על הגוף ועל פרי הגוף בברכת על "המחיה"⁸⁰.

נה. יrokeות חיים כמו מלפפונים ושמיר וכל כיוב המוגשים בסוף הסעודה צריך לבורך עליהם בורא פה"א ולא נפטרים בברכת המוציא, ואפילו אכל מהם בתוך הסעודה כשהם מבושלים צריך לבורך כשהוחבאו לפניו חיים לקינהות סעודה, ומהיות טוב אם יש לפניו ירך אחר יברך עליו ויפטרו אותו, אבל אין זה מעכבות. ובתוכה הסעודה לא יברך עליהם.

nb. האוכל פירות מבושלים בסוכר (קומפט) בסוף הסעודה צריך לבורך עליהם כברכתם וכן המנהג פשוט⁸².

ג. מצות של פסח שהם דקים הרבה ונכסים בשניים, מנהגנו פשוט לבורך עליהם בשאר ימות השנה בורא מני מזונות וברכה אחת מעין שלש. ויש מהמוריין לאוכלם ורק בתוך הסעודה⁸³.

הוכחות רבות וחזקות להז. וכן עיקר. ומ"כ בדיון הגדיל בצמר סלעים כך העלתה בחשובה בתנובות שדה (מס' 2) שיש לבורך עליהם שהכל כמו גודלי מים.
79. כן העה מן הראש'ל ביח'ד ח"ז סימן י"ג.

80. יחר'ד ח"ז סימן י"ד.

81. יחר'ד ח"ה סימן י"ט.

82. שם.

83. כך העלית בתרשי (כת"י) להורה"ג מהר"א גראנבלאט שליט"א בسنة התשל"ו, והוא ע"פ הפי' השלישי שכח מון דיל בש"ע א"ח (ס"י קס"ח ס"ז) שפט הבאה בכינוי היינו בעדים יבשים שכוסטים אותם ע"ש, והרב כה"ח שם (ס"ק ס"ב) כתוב וכן רקיים דין הרכה ויבשים שכוסטים אותם מבורך עליהם במ"מ. ע"ש. ומן החיד"א דיל במחכ"ר (ס"י קנ"ח ס"ה) כי דהה שרירני כנה"ג והרב בית דוד בא"ח (ס"י ע') סביר דעתו שנילשו רക בקמח ומים יברך עליהם המוציא וברחמי"ז, והוא דיל פקפק בדבריהם. דהמצות קשים יותר מבישקוינש שכח מון דיל שם, ואין ראייה ממה שمبرכים עליהם בפסח המוציא, דיל דלעומם ערשים אותם רק ע"ד כסנין, אלא שבפסח משתנה ברכותם משום שקובעים עליהם סעודה, וכדין הקובע סעודתו על פת הבב"כ. ערך שרוב ההמן מברכין עליהם במ"מ לפני ואחריו פסת. ואע"ג דסימן בה שיר"ש מהיות טוב לא יכול מצה אחר הפסח כי אם שקובע עליהם את סעודתו. מ"מ המנהג הפטור לבורך עליהם במ"מ. ועיין בשדי חמץ דינים מע' ברכות (ס"י א' אה"ז כרך ר עמוד 308) שכח מון דיל פקחת דילוחא דמליחא יטול ידיו בלבד ברכה יברך במ"מ כסבירה הרוב דברי מנחם בס"י קנ"ח. ועיין בספר נתבי עס להגאנן רביע מבורכיע ז"ל (ס"י קס"ח ס"ז) שהאריך כוה והביא ד' הגאון בעל פקחת אלעדר וכן דברי ספר מקורות ההלכה להג"ר חנינה גמליאל יהושע ז"ל כי ע"ש, וסימן דאפי' האוכל מצה מה נשאר מהג הפסח אם אין קובע סעודה עלייה, מבורך במ"מ ומעין ג' וכ"ש במצה שאופה כל השנה. ע"ש. ואחר זמן יצא לאור שרית יחו דעת למרן הראש'ל נה"ן, וראית אליו בחלק ג' (סימן י"ב) שזו בצד ה' הטובה עליון, וכוסף דבריו כתוב ג' כשהפסדים נוהגים לבורך על המצאה לאחר הפסח בורא מני מזונות, ריש להם על מה שיש מוכן, וחסידים ואנשי מעשה נוהגים לאכול המצאה בתוך סעודה של פת, או שקובעים סעודה על המצאה ומכריכים המוציא וברחמי"ז. ע"ל. ותמיד התייחס אומר על המצאה המוציא וברחמי"ז. וחוללה שאנו אוכל אלא מצה, מבורך עליה המוציא וברחמי"ז. ע"ל. ותמיד התייחס שאפשר שגם הפסדים שיש לבורך במ"מ לכ"ע, ועתה ראייתך כתוב מרן הראש'ל שליט"א שם בחדילת דבריו, שאחר שהביא דברי שיורי כנה"ג כתוב, אלא שיש למזר שבחמצאות שלנו שהם קשות ממש, גם הכהנה"ג יודה שיש לבורך עליהם במ"מ ומעין שלש. עכ"ל וע"ש. רע"ע בפקודת אלעדר שם (דף ר' ג ע"א ד"ה עניין המצאות) שהאריך בזה.

הרבי שניאור ז. רוח שליט"א
הרבי המקומי בית עוזיאל ויזיר המכון

פרק חמישי הנתינה לעני

א. מעשר עני לאחר שהפרישו מצוה ליתן לעניים 1). יש אומרים שהחיב ליתן את גוף הפירות לעני ולא את דמייהם, ואפי' בשווים של הפירות ואפי' הנסיבות העני לקבל דמים 2). וי"א שם נתן לעני דמים בשווי פירות המעשר, הרי הוא מקיים

תנובות שדה גליון מס' 7, כתוב מועיר ועת"ר, הגרא"ש עמאד שליט"א, בתשובה הרמתה, שאפשר שם המהריי קורוקס ז"ל, יודה hicא שהסתכימים העני מראש לקבל דמים מלאים. וכך דיק משוננו שנראה שהקפיד דזקע על המנחה ההוא שהוא נוותנים פרוטה לכהן. אבל בלא"ה אפשר שיזודה. עכ"ל. אך מ"מ לפ"י מש"כ שם בד"ה הא קמן. שאפי' שמתרצה, מ"מ לאו כל כמיניה עד דאתו לידיה, אין נ"מ אם בדים מלאים. איידי או בשווה פרוטה. וכ"פ אינו מועל. וכ"כ גם בד"ה ועוד יש טעם, וז"ל: אלא ודאי ובבור שצורך שיבאו המנתנות לידי של כהן ואז יעשה הכהן מה שיריצה למוכרים או לתחתם למי שיריצה, דמתנות אלו אין בהם קדושה אבל למוכרים קודם שיבאו לידי אינה מכירה אפילו ימכור אותם בשווים, דאיתמת קנה האי כהן שיוכל למוכרים לישראל ונמצא דבר שאיןו שלו, כל שכן למוכרים פחות משווים בכדי שאין הדעת טועה, דודאי נראה בחוכא זאטולוא, עכ"ל. הרי לך שהקפיד שיגיעו המנתנות לידי הכהן, שהעיקר לדינה שצורך שיגיע לזר. והרב פרי חדש ליו"ד סי' ס"א אות ט"ז, כתוב על דברי מrown השו"ע שם בס"י, שם אין שם כהן יכול לשום אותם בדים, וכחוב הפר"ח, אבל אם יש שם כהן מילתא דפשיטה שצורך ליתן לו המנתנות בעצם ולא את

1) עי' לעיל פ"ב הל' א' ובהערות שם.

2) כ"כ המהריי קורוקס בתשובה (ונדרפה בשווית אבקת רוכל למrown השו"ע סי' ט"ז, וגם בשווית הרדב"ז סי' ש"מ הביא התשובה, ובמהריי'ק על הל' ביכורים פ"ט הל' ייח - יט ציין לתשובה זו). ודבריו ידועים ומפורסםם, שאפי' אם הכהן (בודוע לחיים וקיבה), מתרצה לקחת דמים, תමונות המנתנות לאו כל כמיניה, עד דאתו לידיה ויחזיר אותו לו אם לא בכספי כהונה או במוצה ע"י אחר, ואין דרך לנוטה ימין ושמאל. עת"ז. וא"כ דבריו ברורים מאד, שאין כל אפשרות לקיים מצות נתינה אלא א"כ יגיעו הפירות בכל אופן שהוא לעני, ורק אם הוא רוצה יכול להחזיר אותו למפריש ויקבל דמים בתמורה. ומהדברים שצטנו לעיל בשמו, נראה שאפי' אם יתן לו את הדמים המלאים ואפי' יסכים לכך הכהן או העני מראש, מ"מ אין זה מועל שהרי עדין לא אותו לידיה. ומפורש כתוב שם בד"ה הנה, שאפי' יתן שווים נראה שהוא מועל כלום. ואמנם ע"ז אפשר לומר שכ"ז אם לא הסתכימים מראש א"כ מראש, אך אם הסתכימים לקבל שווים מראש א"כ מה לי הzn מה לי דמייהן. אך מהדברים הנ"ל, שכחוב, שביעין שיבאו לידי ו록 אח"כ יחזיר, א"כ לא יעוזר כאן אם יסכים או לא, כיון ששס"ס לא הגיע המעשר לידי. והנה בחומרה

מצות נתינה לעני ³⁾. **ויה' שאפילו אם נתן לעני סכום כל שהוא, מ"מ כל** **שנוה**

בזה כל חסרונו דמה לי הן ומה לי דמיין. ובזה אפשר שס"ל שלא כמהר"יק שדייקנו לעיל בדבריו שמ"מ מהיב דגינו גוף מתנות לכהן ע"מ שיוכל להחליפם בדים. ואמנם הרוב חיד"א במחבר"ר (אות י"ט) כתוב על דברי הפר"ח זויל: וכ"ש אם נתני פרותה לכהן וכו' דודאי לא שפיר עברי. עכ"ד. נראה א"כ שהבין שהפר"ח דבר היכא שמוכר בשווים, וע"ז הוסיף המחבר'ר וכ"ש בפרוטה, אך מ"מ נראה שהפר"ח הקפיד שהכהן מתרצה בע"ב. (ועי' בהערה הבאה מש"כ על דברי הפר"ח) ומ"מ המחבר'ר כח שם, שהחכטל המנהג ההוא, וגוניגים כיום تحت את גוף המתנות לכהנים ולא את דמייהם. נויש להעיר שם רשות זיע"א הביא בשוויית שלו את תשובת המהר"יק ולא העיר ע"ז, אין מכך כל הוכחה שהכי ס"ל, וכן שכתב הרוב י"ד מלאכי בכללים (כללי שאר הפטושים כל"י ט) שתשובה שנדרפסה בתוך ספר תשוכות של פוסק אחר ולא חולק עליו אין ללמד שהכי ס"ל, דשما המעתיק מצאה בתוך כתביו והעתיקה שם. וכ"כ בשם הכהן"ג חור"ם סי' קפ"א).

(3) **כ"כ הרודב"ז בפירושו על הרמב"ם הל' ביכורים (פ"ט הל' ט"ז). זויל:** וכן נתנו לחת מעות לכהן ומוכר בהם המתנות. ומהו מה שנגנו לחת לכהן פרותה ומוכר בהם המתנות אין זה מנהג הגון ולא יצא ידי נתינה. (ועי' מש"כ בהערה הבאה בשם הרודב"ז בשווי' ט) כתוב אודות המנהג שנונתים זוו לכהן בשביל המתנות וכי' קודם שבאו לידי הכהן. ושם המהן"א נו"ן אודות המנהג הזה, ובסוי' כתוב והוא נ"ל דס"ל שכל שניתן דמי' יצא ידי נתינה דמה לי הן מה לי דמיין. ושוי' ואפ"ה יראה דבנ"ז לא עברי שפיר שהרי אין נתניין

דמייהם. והאידנא לעולם שמים אותם בדים וגונתניין הדים לכוהנים והכהן מתרצה בע"כ כדי שהיו רגילים ליתן לו המתנות. וכל זה הוא מנהג משובש וראוי לבטלן. והוסיף לכתוב שם בס"ק י"ז, ונoston הדים לכוהן פירוש, אם ירצה יחלק הדים לר' כהנים כדלעיל בסעיף ט', דמה לי הן ומה לי דמיים. עכ"ז. וראיתי מי שהביאו את דברי הפר"ח ומנו אותו בין האומרים שאפשר ליתן מעות לכהן דמה לי הן ומה לי דמיין. והדברים אינם נכוונים כלל. שהרי לית מאן דפליג שם אין שם כהן ויש חשש שיתקלקו שישום בדים ויתן לכהן הדמים. ורק הוסיף הפר"ח שכש שיכול לחת את גוף המתנות לכמה כהנים, ה"ה ליתן המעות אפשר לחת לכמה כהנים. דמה לי הן ומה לי דמיין. וג"ז דבר פשוט שאין עליו חולק. אבל ודאי שהפר"ח ס"ל כמש"כ בפתחית דבריו שם יש כהן מילחא דפשיטה שצורך ליתן המתנות בעצם ולא את הדים והיינו בדברי המהר"יק. וכ"כ ביד אפרים בהגחותיו לשוי' (ס" סי' ש) שדעת הפר"ח כדעת המהר"יק, וכ"כ בcpf החיים (יריד שם או גן) ופשוט הוא. ואמנם זאת אפשר לומר שככל התנגדותו של הפר"ח למנהג זה שקרווא משובש הוא היכא שהוא מתרצה בע"כ, אבל אה"ן היכא שמקורו יסכים הכהן לקבל דמים ובשווי, אפשר שלא יתנגד לזה. ואפשר לבדוק כך מלשונו שכותב, והאידנא לעולם שמים אותם בדים וגונתניין הדים לכוהנים והכהן מתרצה בע"כ כדי שהיו רגילים ליתן לו שהקידך רק משום שהכהן מתרצה בע"כ כדי שהיו רגילים ליתן לו מתנות ולבן מסכים גם בפרוטה, אבל אה"ן אם יסכים מראש לקבל דמים מלאים (וא"כ כבר אין הטעם כדי שיתרגלו כיון שהוא דמים מלאים ודוק) אין

הכא ע"ג שאסור לכהן להסכים בפחות מ"מ יצא י"ח נתינה. ולא מצאי כל רמז בדברי המחנה"א שזה לעיכובא. ולכן לענ"ד לא הבנתי מש"כ הרב המגיה על המחנה"א שם שאע"ג שלפר"ח יצא בכח"ג ידי חובת נתינה מ"מ מדברי מורי הרב ז"ל נראה שלא יצא י"ח. עכ"ד. ולא זכיתי להבין מאין לו זה. ולפי מש"כ בהערה הקודמת לבאר את דבריו הפר"ח נראה א"כ שגם לדעתו אם הסכים הכהן לקבל דמים בשווי שפир חשיב נתינה. [אא"כ שנתן פחותות משווין, בזה ס"ל להפר"ח שם זה בע"כ של כהן לא יצא י"ח נתינה, ואם זה מרצונו הרי הוא ככהן המשיע ו אסור לו לעשות כן, אך מ"מ יצא ידי חובת נתינה]. ואמנם כל האמור לעיל בדברי המחנה"א אודות האיסור של כהן המשיע בבית הגנות, ומשו"כ גם אם יתרצה לקלפל פחותות משווין יש איסור של כהן המשיע. נראה שכ"ז במתנות כהונה. אך במתנות עניות כבר כתבתי לעיל בפ"ב העורה 12 בשם החותם סופר, שדעת הר"מ להלכה שאין איסור בעני לסייע בבית הגנות כיוון שאין זה משולחנו של מקומות וכו' ועיי"ש. וא"כ הכא במעשה עני כל שהתרצה העני לקבל אפי' פחות מהסתנים ואפי' שרויצה כך ע"מ שיתרגלו תחת לו, אין בזה כל איסור, וכל שתרצה בכך הויא נתינה מעליין, ורק אם מקיד על כך אפי' אם יתרצה אח"כ בע"כ, בכח"ג לא הווי שמה נתינה. וגם מש"כ בהערה הקודמת בשם הפר"ח בס"ק ט"ז שמנาง זה שנותנים פרוטה והכהן יתרצה בע"כ כדי שיתרגלו אליו וזה מנהג משובש, ודיקנו מדבריו שאה"ג אם יתרצה הכהן בהסכמה מלאה, לקבל השווי בדים מלאים גם לפר"ח הויא נתינה מעלייתא. יש לומר, שם הקפיד הפר"ח על שני דברים גם זה שהכהן יתרצה בע"כ, וגם על זה שהוא מטעט שיתרגלו אליו וע"ז כתוב מנהג משובש. ואע"ג שם יסכים לכך הכהן מראש לכואורה וזה מועליל, כיוון שאין זה בע"כ, מ"מ יש כאן איסור

לכהן כל شيء המתנות ובע"כ קא מתרצה מהן.. עכ"ז. הרי לך שאינו שולל לחלוtin הדין של מה לי han ומה לי דמיhan, רק שט"ל שכ"ז אם נתן דמים בשווי של המתנות אר' כשותן פחותות מכך ובע"כ קא מתרצה כהן אין זה מועיל. וכ"כ מօ"ר הגר"ש עמאר שליט"א במאמרו הנ"ל, שכ"ק ס"ל להחנה אפרים, ולא כהיד אפרים (שם) שכותב את דעת המחנה"א בחדא מחתא עם המהרי"ק, והביא שם מօ"ר שליט"א שכ"כ בערך השולחן (טי"ב - חיר"ד ס"א אותן י"א) שדעת המחנה"א שהיכא שנותן בשווים שפир דמי. ולע"ז נראה לומר יותר מכך, שדעת המחנה"א שם יתן פחותות משווין, כל שתרצה הכהן בע"כ אין זה טוב, אך אה"ג אם הכהן מסכים מרצונו הטוב לקבל פחותות משווין אין כאן קפיזא, והוא נחתינה מעלייתא. ואמנם זה גופא שהכהן מסכים לקבל פחותות משווין, אין זה סתם, אלא טעם יש בו, שהוא רוצה שיתנו לו כמה שיותר מתנו"כ ושוחלו לחת לו. וא"כ נחתין לחשש נוסף, והוא כהן המשיע בבית הגנות, שאסור לו לכהן לטיע בבית הגוזן ע"מ שיתנו לו יותר וכיו"ב. וא"כ גם כאן כאשר יתרצה אפי' אין זה בע"כ אלא מרצונו מ"מ זה אסור. (וכ"כ להלכה הפר"ח יוז"ד ב"א אותן מ"ג שאסור לעשות כן משום כהן המשיע) וצ"ל שלכנן הוסיף המחנה"א שם וכותב: ועוד דאיقا משום שחחתם את ברית הלוי, וכונתו שלא אמר שהנה הכהן מסכים מרצונו לקבל פחותות וא"כ אפשר לצאת בזה ידי נתינה? ע"ז אמר ועוד דאיقا משום וכו' דהינו האיסור לכהן לטיע בית הגנות. ומקורה של איסור זה הוא מהפס' של ושותם את ברית הלוי וכו'. וכמברואר בגם' בכוכרות (כ"ו ע"ב). ואמנם נ"מ גדולה תהא בזה שם כדברינו הרי שם מ"מ יצא ידי חובת נתינה כיוון שאפי' שאסור לכהן לטיע ידי חובת נתינה יצא, וכך שכתוב הפר"ח הנ"ל, שאע"ג שיצא י"ח נתינה מ"מ אסור לעשות כן. וא"כ ה"ה

לענין בכך, הרי הוא מקיים מצות נתינה 4). ולכתהילה נכוון לחת את גופ הפיורות לעני, או להקנותם לו, ועל פי רשותו ישבן ויאכלם, ויתן לעני את

אינו רוצה בכך וזה בע"כ ולכנן אין זה נתינה. ואל תקשה א"כ Mai Idria פרוטה אפי' נתן שוויו, כל שהוא בע"כ אין זה נתינה. י"ל שכך היה המנהג של אותם שנותנים פרוטה לכחן ולאACP"ל כלל מדעתו, אבל אה"ע אם ישכים לכך הכהן מראש אפשר שמועילה הנתינה. וכמו שכחן בשו"ת. (ושוו"ר למן החיד"א במחזיק ברכה ינו"ד ס"א י"ט ד"ה וחזה שכחן, מהרדרב"ז הזה נראה שאינו מועיל פרוטה לכארה אפי' אם יתרצה הכהן, ולכנן כתב שחזר בו). אך מ"מ אהדרה קושיא לדוכתא שא"כ שמסקנתו שככל שהסכים מראש לקבל פרוטה הויא נתינה, מדוע לא הזכיר הדבר זה אסור משום כחן המשיע בבית הגנות וצ"ע. (ושוו"ר למן החזו"א שתמה כך על הרדב"ז (מעשיות ח' ה' עד דז). ואמנם חידוש אחר ראיתי להחزو"א שם שכחן, שהמחרי"ק ס"ל שאפי' במכיר כהנה ואפי' נוטן כדי שיוציא מ"מ ס"ל להמחרי"ק שיש בזה משום כחן המשיע וע"ז חולק הרדב"ז. ולא זכיית בעניותיה להבין כוונת החזו"א, שהרי המחרי"ק מפודש שם בדבריו שرك היכא שהכהן לוקח בפחות כgon שוה עשר בשנים מוכח דሞזיל גביה כדי שיתן לו שאר מתנותיו והוי כחן המשיע, וכ"כ שם בד"ה ועוד יש טעם. וכיון פשוט שאיזה ממשיע יש אם לוקח ממנו בשווי המלא, ומה שתמה ממן החזו"א שם על הרדב"ז מדין עשו שאינו זוכה כזוכה. אי"ץ זה, כיון שהרדב"ז ס"ל שלכתהילה אפשר تحتה הן ולא דמיון היכא שמסכימים הכהן ולא מטעם שעשו שאינו זוכה כזוכה ולא קשה על הרדב"ז. ואמנם מה שהקשה עליהם מדין כהן המשיע אה"ע תמורה שהרדב"ז לא חש כלל לאיסור זה וככ"ל]. אך מ"מ כל זה בכהן, אבל במעטה עני שאין אישור ממשיע, א"כ לכתהילה

של מסיע בבית הגנות וכמו שכחן הפר"ח גופיה, لكمן את מ"ג שיש בה איסור של מסיע, אך מ"מ יצא ידי חובת נתינה כיון ששסוי"ס הוא התרצה בכך. אך מעשר עני שאין כאן כל חשש של מסיע בבית הגנות, אפשר שאם הוא יתרצה לכך מרצונו שפיר מקיים מצות נתינה. ואפי' לכתהילה.

4) כך היה המנהג ליתן פרוטה לכחן בשבי המנתנות, וروع לחיים וKİבה, כל שהכהן הסכים לכך. ואמנם ודאי שהכהן היה רוצה לקבל תמורה מלאה רק שהעדיף כך ע"מ שיתרגלו תחתלו. והזכרנו לעיל את המחרי"ק, הפד"ח והחנן"א שכחנו שמנהג זה משוכש וראוי לבטלו כיון שהוא בסופו של דבר נקרא בע"כ של כהן ואין זה נתינה טובה. או לשיטת המחרי"ק שציריך חוקא הן ולא דמיון. אך הרדב"ז בשו"ת שלו (ס"י ש"מ) יצא להליצ' על המנהג נוטן כדי שיוציא מ"מ שפיר הויא נתינה. וכך היכא שהכהן מסכימים מראש אפי' שהטעם כדי שיתרגלו אליו מ"מ שפיר הויא נתינה. וזה דלא כמו שכחן בפיידושו על הרמב"ם הנ"ל שמועיל רק אם נותן מעט שווי אבל המנהג שנותנים פרוטה אין זה מנהג הגון. ובאמת תמה לי על הרדב"ז שהתעלם לגמר מהאיסור של כהן המשייע בבית הגנות, ולא הזכיר מאים שעצם הסכמתו של הכהן זהה, הוי כסיע בבית הגנות ואסוד. והיה אפשר לומר שלכן בפיידושו חזר מזה. אך אם זה הטעם שחזר, א"כ צ"ע מדוע כתוב שם שלא יצא ידי חובת נתינה. והרי איסור של מסיע בבית הגנות אינו מבטל את מצות הנתינה של היישרל וככ"ל. ואולי "אל, שבפיידושו על הר"מ, דבר הרדב"ז היכא שנוטן פרוטה לכחן, ובאמת הכהן כלל

דמיהם. ובשעת הצורך כגון שאינו יכול לזכות לעני וככ' יפריש מעשר עני, ולאחר מכן עם העני ישמש בפירות כרצונו, ויתן לעני דמים ועי' הערא 5).

ב. כל האמור לעיל שיש ליתן לכתהילה את גופ הפירוט לעני, הינו במקום שיש שם עני. אך אם אין עניים מצויים באותו מקום. צריך החקלאי לטפל במעטם ולהביאו למקום שמצוים שם עניים. רק שלוקח מהען את ההוצאות שהוצאה עבורה זה 6). ואם חושש שעד שביאו לו את המעשר עלולים הפירות להתקלקל, ישם את

אם הסכים העני מראש ישראל לחת לו את דמיהם, כיוון שרבו הדיעות שיוכלו ליתן לו או הן או דמיهن וככ'ל. ומ"מ יתן לו דמייהן בשווין. וכך הסיק להלכה מורה הגורש עמו שליט"א במאמרו הנ"ל. ואם קשה להישראל שמנפריש, לחת לו דמייהן בשווין וכגן חקלאי גדול שדמי המעשר עני שלו זה הרובה מאד עבورو, וכמו"כ מצוי הרובה, אצל סיטונאים שאומרים שאינם מוכנים לחת את המעשר עני, נלען"ד שכל שהען מסכימים לקבל דמים אפי' פחות משווים של הפירוט, יתן לו ישראל כפי מה שסכים אליו ויסמוך לזה על דעת המהרדי צי'ה הנ"ל ועל דעת הרדב"ז שגם אם נתן פחות משווים כל שהסכמים לכך, חשב שפיר נתינה. ובודאי שזה עדיף מזה שלא יtan כל וילבד באיסור גזל עניים ובשאר איסורים שכתבנו לעיל בפ"ב הל' ז. וככלען"ד. ועי' עוד מש"כ לקמן פ"ז הל' ז - ז. ומש"כ שיקנה לו, הינו באחד הקנינים המועילים וכמבוואר לקמן בפ"ג.

6) עי' לעיל פ"ב הל' ט' שכתבנו שם שמעירך הדין כאשר יש עניים המגיעים לגורן. דיון, לבעה"ב שיפרישם בגורן ויניחם שם לעניים, ואmens היכא שאין עניים, מבאים בעה"ב לביתו ומטפל בהם בכל ההוצאות הנוצרות, ונוחות לעני וגובה ממוני את הוצאותיהם. ודבר זה למදנו מהגמ' בחולין (קל"ד ע"ב) וז"ל: לוי זרע בכישר ולא היו עניים למשקלلكט, אחד לקמיה דרב שש ת אמר ליה. לעני ולגר תעוזב אותם ולא

יכול העני להסכים לקבל פרוטה, והישראל הנותן שפיר מקיים מצות נתינה. ועי' במאמר הנ"ל שהביא מורה שליט"א, משווית הלק"ט (ס" ד"ע) שהביא המנהג לחת פרוטה בדבר פשוט ולא העיר ע"ז דבר. עי"ש. וזה זה עתה ראוי בשווית אבן רוכל למרן זע"א, תשובה מאות רבינו יוסף צי'ה (ס"י). שדן אם זל"ק נהג בחו"ל או לא, ובתו"ד כתוב בסוף ד"ה הרוי לך, זז"ל: "זוכן אם יש כהן ונחפשה עמו בדים אם מעט ואם הרובה יתן הדמים לכاهן ויאכל המתנות". עכ"ד וא"כ ברורים הדברים, שיוכל לחת לכاهן ואפי' דמים מועטים אם מסכימים לכאהן לכך. ועו"ע מש"כ שם בד"ה ולכן לע"ז, בשם המהרב"ח שהנaging בהסתמת הכהנים לחת דמי המתנות חצי כסף לגדי ולבחמה דקה כסף וכו'. עכ"ד. הרוי לך שגם ללא כל נתינה של גופ הפירוט, אלא אך ורק נתינת דמים כל שהסכמים לכך הכהן שפיר חשיבא נתינה מעלייתא. וה"ה בנידוי"ד כל שהען מסכימים לכך מראש יכול ליתן לו דמים, ואם מסכימים העני לקבל אפי' מעט כדי שיזוגלו לחת לו, שפ"ד חשב נתנת

5) הנה פשוט שלכתהילה לצאת חובת כל הדעות, צריך לחת לעני את גופ המתנות, או עכ"פ לזכות לו אוthem באחד הקנינים אוותם בחזרה ולקבל דמייהם. שהורי זה ממוני של העני לעשות בהם כרצונו. ואmens היכא שאינו יכול לזכות לו אוthem מכל סיבה שהיא.

הפיירות בדמים, ויאכל או ישחרר בהם, ויתן לעני את תמורהם בדים 7).

וליתנו לעני. ואמנם אין הבעלים חייבים לשאת בהוצאות שהוציאו עבור הבאת המעשר לעני, וכmarsh'כ הרמב"ם בהל' תרומות (שם) אודות מתנות כהונה. וע"כ כל ההוצאות הכרוכות בזה יכול ליטלם מהעני. (והדברים מפורטים בתוספה מע"ש והב"ד לקמן העשרה, שנוטל מהעני הוצאות) ואמנם הוצאות שגובהם רק אותו הוצאות שהוציא לאחר שכבר עשה מעשר ועיי' לקמן ה"ג. וmarsh'כ שיביאה לעני, אין הפי' למפתח ביתה, אלא יבואם למקום המשתרם שמצו שם עניים יודיעם לבוא לקחת את זה וכmarsh'כ הר"מ בהל' תרומות, שבאייה לעיר ועו"ע בזה לקמן.

7). ג"ז כתבתי לעיל בפ"ב ה"י, והדין הוא כעין מה שראינו במתנות כהונה. ופסק כך הרמב"ם להלכה בהל' ביכורים (פ"ט הט"ז) ובשו"ע (יריד ט"א י'), שם אין שם כהן ישות בדים ואוכלם ונוטן הדמים לכהן. וה"הanca במעשר עני שנתינה כחוב ביה ולא פוקי לשור"פ, וכmarsh'כ במהר"י קורוקוס שם. נועל מה שכטב שם שני טעמים, עי' למו"ר שליט"א במאמרו הנ"ל שדן באורך בדבריו והוכיחה מפשטות הגמ' כתומו השני ולא כהכרעת המהרי"ק שהעיקר הוא הטעם הראשון עי"ש]. והוא הדין במעשר עני היכא שיתקללו הפירות והירקות עד שיבאים אל העני, ובפרט חקלאי הנמצא בשטחים הרוחקים, ומתחסך עם פירות וירקות שנמכרים כשם טריים ואין רואים לאיחסון ועד שיבאים לו יתקללו, יתנагג כנ"ל, ויתן את דמייהם לעני. ואמנם אם המذובר בירקות הרואים לאיחסון, והעני רוצה רק אותן ולא דמיין, ודאי שהובאה עליו להבאים לעני. ואם יחולף כי' זמן שגם בזה יתקללו חזר הדין כנ"ל. והוספנו בזה עוד לקמן לגבי ההסכם שעושה העני עט האקלאי והסיטונאי ועי"ש. ועי' לעיל פ"ב העשרה 37.

לעורבים ולעתלים. מיתיבי אין מביאין תרומה לא מגורן לעיר ולא מדבר לישוב. ואם אין שם כהן שוכר פרה ו מביאה מפני הפסד תרומה, [הפסד כהן - כ"ה גירושת הב"ה]. וכו'. ומהרצת הגמ' שאני מתנות כהונה נתינה כתיבה בהו עכ"ד הגמ'. והרמב"ם פסק הדברים להלכה בהל' תרומות (פי"ב הל' י"ז) זו"ל אין ישראל חייבים להטפל בתרומה ולהביא אותה מן הגורן וכו' ואם הייתה חייה ובהמה אוכלתה שם, התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכור הבאתה מן הכהן, שאט הפרישה והנינה להבהמה ולהחיה הרוי' חילול השם, עכ"ל. ואמנם נקט הר"מ בגידוס בגמ' מפני הפסד תרומה ולכך כתוב שזה משום חילול השם. אך מ"מ לא מסתבר שיתעלם מדברי הגמ' המפורשים שעיקר הטעם הוא משום מצות נתינה דכתיבתה בהו, אלא שהוסיף טעם נוספת לקיום מצות הנתינה, שיש גם הטעם שתרומה קדש היא. וכ"כ ברודב"ז על הר"מ שם. שהר"מ כתוב Tospat Tem. ומ"מ כל היכא שכטוב נתינה יש להביא וליתנו למקבל המתנה ומהז הטעם פסק הר"מ בלקט שכחה ופה שא"י' ליתנו לעני כדי שלא יאכל עי' העורבים (הלי' מתני"ע פ"א ה"י) כיוון שהחטם לא כתיבא נתינה. משא"כ הכא והרמב"ם כתוב להדי"א (שם) את שני הטעמים, גם שתרומה קדש ומונע"ע לא, וגם שכטרומה יש מצות נתינה. ובמתנו"ע לא כתוב אלא "תעוזב" ולא נוחן. (ועי' יד אפרים ס"י ס"א פ"ח בד"ה וכטוב הרב פר"ח שהקשה על הר"מ. ועי' בזו"א עמ"ט דמאי (ס"י ג' ס"ק א' בד"ה בಗליה) מש"כ עליון, ועי' במאמר של מו"ר שליט"א הנ"ל מש"כ להוכיחה מהגמ' בחולין ודוו"ק לעניינו) ולפי"ז צ"ל שמעשר עני דינו כתרומה שהרי כתוב בו "ונחת ללו לגר וליתום ולאלמנה" (דברים כ"ו י"ב) וא"כ שנתינה כתיב בהו, הרי שנותל על החקלאי החובה להביאו

ג. במקומות שלא מצויים עניינים, שאמרנו שבמקרה המאושר למקומות המשתרם שם מצויים שם עניינים, ונוטל מהם את ההצעאות שהוציא. כל זה אם夷ר את הפירות בשטח, ובראשות פירות השיכים לעני, וע"ב כל ההצעאות שהוציא עברו העני, חייב העני תחת לו. אך אם הביא פירות בטבלן לשוק וכדומה, ושם מעשרן ונוחנן לעני, איןנו יכול לגבות ההצעאות מהуни⁸). ואמנם אם העני גם בשוק אינו בא לידי, ומוביל החקלאי או הסיטונאי את המאושר לבתו של העני וدائית יכול לגבות כל ההצעאות שעשה בעבורו⁹).

ד. המאושר את הפירות בשוק שאמרנו שניתן יכול לגבות ההצעאות מה уни, היינו ההצעאות כגן הובללה וככ' , כיוון שבשבועה הובללה הפירות טבל הם. אבל ההצעאות נוספות שנעשות גם בשוק עברו העני, וכגן שלאחר ההפרשה בשוק, ניתן לעני את הפירות בארגזים, דבר שאינו מחייב לו, ואף' שנארזו בשטח, את זה יכול ללקחת מהуни. וה"ה אם לאחר שהקנה את זה לעני, אומר לו שימוש את זה בשבילו, יכול הסיטונאי לזרוף ע"ח העני. ההצעאות שיש לו על מכירתם, כולל שכר עבודה שלו.

(10)

ה. כשהבא המפרייש, ליטול את דמי ההצעאות שהוציא עברו פירות המאושר, מן העני יכול לזרז את דמי ההצעאות מפירות המאושר שנוטל לו. וכל זה אם הקנה לעני את פירות המאושר באחד הקניינים המועיליים, וכאשר רוצה ליתנים לו יתקוז עמו. אך

אם הוציא ההצעאות נוספות אחר ההפרשה בשוק הרי הוא נוטלים מן העני.

(10) הנה כפי שראינו לעיל בתוספתא, כל ההצעאות שהוציא עליהם בעודם טבל אין יכול לגבות מה уни, ולכן הובללה שעשה, או מيون וככ' אינו גובה מה уни. אך לאחר שהפריש. ובא העני ולוקח, אינו חייב ליתן לו בארגזים, אלא נוטלים העני כמותם, ואמ בכל אופן משאיר אותם בארגזים, מתקוז עם העני על הוצאה זו. ואף' שנארזו כשהיו טבל מ"מ גם עכשו יכול להוציא את המאושר מהארגון, ולכן נראה שיכל ליטול ההצעאות מה.uni. וה"ה אם העני לאחר שהקנה לו באחד הקניינים המועיליים, אומר לסיטונאי שימושו עבورو את הפירות, כל הוצאה שיש לו ממירה זו עברו העני גובה אותה ממנו, ופשוט זהה כולל את שכר העבודה שלו וכל כיוב'ב.

8) תוספתא (מעשר שני פ"ג הל' י"א) זוז'ל: המቢיא פירות מן הגורן לעיר, המ פרייש תרומה וננתנה לכחן, מעשר ראשון וננתנו ללו, מעשר עני וננתנו לעני. אין מחשב מהם דמי הבאה, אבל אם קרא להם שם בגורן הרי זה מחשב עמהן דמי הבאה. עכ"ל התוספתא. ומכאן שם המנחה ביכורים (אות י"א) שבשבועה שהቢיא, טבל הבαι. ואינו חל הוצאה על תרומה ומעשר. עכ"ז. וככ'ז בהוצאות שנעושו עד ההפרשה אך כל ההצעאות אם היו, עברו העני לאחר ההפרשה בשוק, נוטלים מן העני וכדליךמן.

9) דין זה פשוט הוא, שהרי כל מה שתיקנו להביאו אל העני הוא כדי שיקיים מצות נתינה, ואם הכוям למקומות שם אין עניינים והפירות יתקקללו, צריך להובילם עד מקום שיש שם ודאי עני וככ'ז כדי שיקיים מצות נתינה. ולכן

אם עדין לא הקנה לו אותם, הזרנו לחלוקת הפסקים ובמקרה לעיל סעיף א', וע"כ לכתחילה יתן לעני את כל פירות המעשר, ושוב יטול ממנו את ההוצאות אם בדים ואם בפירות בשווי ההוצאות. או שימכו לו את כל פירות המעשר בדים כשי הוצאות (1).

ו. מנהג קדום היה לצאת ידי חובת נתינה, ע"י שהייה המפריש אומר לאחר ההפרשה "הריני מפקיר כל נכסיך" ונחפץ דינו כשאר עניים, והיה חזר הזכיה בכל נכסיו כולל פירות המעשר עני. ויש מהפסקים שהזכוו מנהג זה להכח למשה ללא כל השתיגות. ויש שפקפו בדרך זה. ואמנם כל שמי לא אחורי כל תנאי הפקר (וכמפורט בהערה) אך ג' שיצא ידי חובת נתינה, מ"מ אין ראוי כלל להשתמש בדרך זו שאינה אלא הערמה, וכל מי שיש בו ידעת שמים יעשה המצווה כתיקונה, ולא يعني מזה אלא אדרבה יתרוך (2).

מעשר עני [הינו ג - ו, ומה שכותב שם שבשנת א.ב.ד.ה. נוהג מעשר עני אין זה אלא טעות דפוס] יאמר הריני מפקיר נכסיו זוכה בזה (ואע"ג דוחטם איירוי גבי הקונה מגוי וגמר הוא המלאכה, מ"מ המעיין יראה שלנידוד אין נפק"מ). ובספר החודדים (ספר נ"ב) כתוב שהמחמירים מפרישין מ"ע ונונתניין לעניים, והמקילין מפרישין מ"ע ומפקירים נכסיהם בפני ג' מהאהובים שלהם ושוב חוזרים וזכרים בהם. עכ"ד. הרי שהוא קיבל צורה זו של הפקר, רק כתוב הגבלה הלכתית להפקיר בפני ג'. וכ"כ בס' פאת השולchan סי' י"ג סע' ב' וז"ל: ואם רוצה להפקיר נכסיו כולם כדי לזכות במ"ע שלו צריך להפקיר בפני ג' בני אדם דוקא, ויפקיר לכל אף לעשירים עכ"ל. ובשות' מהרי"ט (ח"א שאלה פ"ה) העיר על המנהג הזה כמה העורות. שהנה הנוהג היה אז שהייה מפקיר המפריש בינו לבין עצמו וזוכה בו מיד. ומעיר ע"ז מהרי"ט. א. שקיים' לشرط הפקר בפני ג' או עכ"פ בפני א', אך בינו לבין עצמו ודאי שלא מועיל מלבד היכא שידוע לכל שעושה זאת להמנע מאיסור דחווי הפקר לכל וכogenous בהמתו בשבת, או חמץ בפסח וכיו"ב]. ב. שהפקר עד שלשה ימים יכול

(1) כ"ז נראה פשוט, שאם כבר הקנה לו את גופ הפירות, א"כ ודאי יוכל לחתמן מגוף הפירות את ההוצאות, כיוון שכבר קיים מצות נתינת כל הפירות. אבל אם עדין לא הקנה לו, חורנו לחלוקת הפסקים הנ"ל סע' א'. האם בעין שיתן לו דזוקא את הפירות או אפילו דמים דמה לי הן ומה לי דמיין. וע"כ כיוון שלכתחילה צrisk ליתן לו את גופ הפירות וכן שכתבנו שם לעיל שיש לחוש לכתחילה לדעת המהרי"ז קורוקס, א"כ ה"ה הכא, עליו ליתן לעני את כל פירות המעשר, ואח"כ לשוב ולקחת ממנו את הוצאותיו, דאל"כ לא קיים מצות נתינה וככ"ל. ולכן ינהג באחת משני האפשרויות שכתבנו בפנים. ומ"מ בשעת הצורך המקודז את הוצאותיו עם פירות המעשר יש לו כו נוחב על מי לסייע וככ"ל בטעי' א' ובஹרות שט.

(2) הנה המקודז זה שאפשר לנוהג כך, והוא מהגמ' בנדרים (פ"ד ע"ב) שס"ל לר"א שלא נחשדו ע"ה על מ"ע כיוון דאילו מפקיר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית לה פטיזא. ובשות' הרוזבאי' (ח"ב סי' חשל"א) כתוב שבשנת

החששות הנ"ל וכותב עליהם שם רוצחים להרוויח מעט ומפסידין הרבה. [ושם הביא ג"כ הדין של ג' ימים ותמה מהרמב"ם בסוף"ה מתנו"ע של המפקיד ברמו והשכימים וכברעו דמוכח שלא צריך ג' ימים, וציין שם לשׂו"ע חוי"מ רע"ג ולסמן"ע שם, ועי' בנהמת ישראל שהביא מנתיה"מ שם שיש לחלק אם חורז וזוכה בשדה, לבין שחוזר ומלקט פירות ועי"ש]. גם בספר ארץ חפץ (נתיב ד' סוף סע' כ"ז) כתוב שם שיש נהגים להפקיר נכסיהם, יש בזה חששות הרבה והכיא הדברים הנ"ל. והנה ודאי שיש מה להאריך בזה, אך מ"מ מסקנת הכל היא. שאם יקפיד אדם על כל התנאים ההלכתיים של הפקר אה"ן הרוי הוא כעני ויכול לזכות בפיורות כדי עני (וainן כאן איסור ללקט לעני משלו, ועי' הטעם בmahar"it שם). ולעיל בפ"ג ה"ב ודדו"ק) ויצא ידי חובת שם. אך מ"מ לכו"ע הערומה גדולה יש נתינה. אך מ"מ כתוב השל"ה (שם) שמי שיש בו יראת שמים כתוב השל"ה (שם) שמי שיש בו יראת שמים יעשה המצווה בתקינה יודחה לה' על שזיכחו לקיים מצוה זו, ולא יבקש טצדקי למפטר נפשיה. ישמע חכם וווסף לך. ועתה ראייתי להריה"ג אהרון זכאי שליט"א בספרו הבית היהודי (ח"ח ע"מ וסע' ל') שכחוב בשם יליקוט יוסף (אור ודרך) הל' תרו"ם סע' ד' שכחוב בשם מרן הראש"ל הגדר"ע יוסף שליט"א, שהפרק כה"ג אפשר ומוסיל להקונה פיורות בשוק ואני יודע אם הפרישו מהם תרו"ם, אבל לטבל ודאי אינו מועיל והוא בגוזל את העניים. והנה הספר ילקו"י אמר"א, אך מ"מ זה שכחוב שאינו מקיים מצות נתינה, בע"כ שהטעם משומש שההפקיר אינו כדי دائ לא"ה אלא שקיים כל תנאי ההפקיר, מדוע שלא יועיל לקיים בזה חיבור נתינה, והרי כל אותן פוסקים שראיתנו לעיל, ס"ל שאם הקפיד על התנאים של הפקיר מהני לכה"פ לעני נתינה. ובע"כ שכיוון שלא קיים התנאים ההלכתיים אשר ע"כ אין זה

lezoor בו, וא"כ כל שזכה מיד אין זה הפקר. ג. שהמפקיר מפסיד כל חוכתו שביד אחרים. והם יזכו בזה ואני יכול לשוב ולגבות מהם דמי גול. ואמנם אם יפקיר בפני ג' ולא יזכה עד שלשה ימים ואין לו פקדנות ביד אחרים או אפילו יש לו ביד אחרים ומפקירים, בכח"ג גם לדעתו זה מועל. [ומש"כ אודות ג' ימים בהפקר, עי' בערוחה"ש (העתיד ס"י י"ג סע' כ', ובח"מ ס"י י"ג סע' י"א) שהרמב"ם לא ס"ל האי דינא דבריתא בנדרים הלכה למשה, ועי"ש. ועוד יש להעיר בזה שכאשר הוא זוכה מן הפקר, אם יזכה בו כדי כל אחד זוכה מן הפקר גם בתחום ג' ימים מהני, ורק שיזהר שלא יזchor ויזכה בזה כברואהונה שבבדעתו לבטל את הפקר בכח"ג אפשר שבטל הפקר. ויש עוד הרובה לדzon בזה ועי' ל�מן ואכמ"ל בזה]. ועוד זאת עיר, שהנה המהרי"ט (שם) כתוב בד"ה ואם היו, שאפשר להפקיר בפני אוחביו ואפי' בניו ואשתו עכ"ד, הרי שסביר שאפשר להפקיר בפני קרובינו. אך בס' מנהת פתים (דף מ"ז ע"א והכ"יד בדף החיים (סופר) ארית רמ"ד מ"ג) כתוב שא"א להפקיר בפני ג' קרובים שפסולים לעדות או שא"ר פסולי עדות. וזה מהטעם, שהוא שחייבו ג' כדי שיהי' אחד זוכה ושנים מעידים, וממילא א"א שיהיו פסולים. ואמנם יש להעיר שגם המהרי"ט שם בד"ה וגם, כתוב, שהטעם הוא משום שיהי' אחד זוכה ושנים מעידים. ומ"מ להלכה לא אפשר שיהיו הגי' פסולי עדות ויש בזה טעם. ואין כאן המקום להאריך בזה. ועוד עי' בשל"ה שער האותיות (הנ"ז ע"ב בד"ה ובשנה ג') שגם כתוב שהיה מתרעם על המנהג בא"י שהיה מפקירים נכסיהם, חדא דהא צריך שלשה. ועוד, מי שיש לו חוכות אצל אחד הן בע"פ והן בשטר וכו' וככ"ל. והנה גם הוא לא שלל אלא מחמת סיבות טכניות וככלעליל. וגם הרוב חכם"א בספריו שערי צדק, הביא את המנהג של המקילין, שהיו מפקירים נכסיהם, וכותב ע"ז את

ז. מעשר עני אינו מהדברים הקלים לביצוע, ובפרט לצרכן הביתי, שצורך בכל פעם שהוא מעשר לקחת עשרית מהפירוט, ולהחפש את העני ע"מ ליתן לו. ועל כן אפשר לחת לעניים את המעשר בדרך הבאה שהיא קלה יותר, והוא שהמפריש יולה לאיזה עני מראש סכום כסף, הן בשטר וכאן בע"פ, ויתנה עמו שככל עת שהוא מפריש מפיירותיו, הוא ישתחמש בפיירות המעשר עני לעצמו, ובזה י諾כה חלק מסכום ההלואה כפי ערך פירות המעשר 13). ובכל פעם שմפריש מעשר עני, יקנה את הפירות לעני באחד הקנים המועילים, וישוב ויזכה בפירוט לעצמו, והם ישמשו כתורת פרעון על ההלואה. וכאשר יושלם פרעון ההלואה באמצעות המעשר, יולה לעני סכום כסף נוסף ע"פ הצורך 14).

ח. הלוואה זו ניתנת לביצוע בין המפריש לבין gabai צדקה. שהgabei מוסמך להחליט לקבל הלוואה זו עבור העניים על כל הגבולהה, כיוון שהם סומכים עליו ומיפים את כוחו 15). כמו"כ יכול אדם להЛОות לעני סכום כסף, ופרעון ההלואה יבוצע מפיירות הנמצאים בידי קרויבו או חבירו 16).

14) בغم' שם. וברמכ"ם שם. ומה הם הקנים המועילים, יבואר لكمן בפרק השישי.

15) הנה לעניין הקנתה פירות gabai צדקה, שניינו בזה משנה מפורשת במס' מעשר שני (פ"ה ח"ט) שהקנה שם ר"ג לר"ע את המעשר עני, ור"ע היה כידוע Gabai עניים. ואמנם גם לעניין הלוואה מצינו עי"ז בירושלמי עמ"ס גיטין (פ"ג סוף הל' ד) כאשר אונשים מבית רבנן חמידה הלוואה מעות לציבור כדי להפריש עליהם מעשר עני, והיינו שהפרישו למוסד ציבורי שיש בו עניים, ומ"מ וכך אמר לי מוו"ר הגרא"ש עמאר שליט"א להלכה, שכיוון שהעניים סומכים על gabai שלהם ומיפים את כוחו לכל מה שיעשה עבורם שאין זה אלא לטובתם, ע"כ רשאי gabai להחליט על הלוואה כזו כולל המובלות שבה וכגון שער הזול ועוד, כיוון שזו צורת הלוואה.

16) פשוט כיוון שלא איכפ"ל מניין הגיעו המעות לעני, וזכה לאדם שלא בפניו. רק שיש להודיעם להמפריש. שיש הלוואה אצל העני שפרעונה שם.

מועד בטבל ודאי. ומה שכח שבספק טבל זה יועל, א. מכאן נראה שדרשו להחמיר למתה מ"ע בספק טבל ועי' בזה באריכות לעיל פ"ד ס"ד מש"כ בזה. ב. נראה מכאן שבמקרים הספק גם אם לא התקיימו דיני הփקר ס"ל דמנהני, או שבספק טבל. יכול לנחות כה"ג, אם יתקיימו כל תנאי הփקר, ולא חש להעדמה. ויש לדzon בזה.

13) מקורים של דברים הם, בغم' גיטין (דף ל' ע"ב) וכ"פ הרמכ"ם להלכה בהלי' מעשר (פ"ז הל' ה) והביא הדברים ממן בבב"י (יריד רנ"ז) ובשו"ע כתוב הרמ"א להלכה (שם טע"ז). והנה בהלואה זו מצינו כמה חילוקים מהלוואה וגילה שבן אדם לחבירו וכਮפורט בסעיפים הבאים, ובע"כ שתקנה מיוחדת לטבות העניים תקנו כאן חז"ל, וכי שוכותבים הראשונים עם"ס גיטין שם, "תקנה התקינו כדי שימצאו מי שילוה אותם" [עי' הרמכ"ן, רשב"א, ריטב"א והר"ן על הסוגיא שם]. ואין נ"מ אם יעשה הלוואה בשטר או בע"פ וכ"כ הרמכ"ן שם.

ט. המלוה מעות את העני, הינו שהלוּה לעני מראש מעות שפְרָעָוֹן יהיה מהמעשר עני, אך מי שבידו הלוּה שהלוּה לעני מכבר, ורוצה עתה להפרע מן העני באמצעות המעשר עני, י"א שיכל להפרע ממנו באמצעות המעשר ואפי' לא הלוּה על מנת כן. ויש חולקים (ז'). והעיקר כסברא ראשונה (ח').

י. מי שנתן תרומה כספית למוסד של עניים וכיו"ב. ועכשו נמצא בידו פירות מעשר עני, אין יכול להחשי את התרומה כהלוּה שבעמצעותה יקיים את מצות הנתינה לעני, שאינו דומה להלוּה קיימת (ט').

מאחרים לא יגבה, אבל מעשר שלו יכול לעכב בשכיל חובנו. והינו א"כ כזעירא.

(18) כך העלה להלכה בשווית נוב"י (מהדר' י"ד ס"י קצ"ט) זוז", בהא נהתי ובאה סליק שדברי ר' זעירא עיקר יוכל להפריש עליהם, ודוקא שאף אם לא אבל רשות מהעני צוריך, וdockא שאם לא היה חייב לו היה ג"כ נותן מעשרותיו זהה העני כפי אותו אומד שהיה נותן לו בלא"ה יחשוב עתה על חלקו ולא יותר, דאל"כ לא שבקת חי' לעניים דכל עשיר יש לו חובות שנתיאשו ויפריש מעשרותיו על אלו החובות. עכ"ז. ועיי"ש שהוכחה מלשון הרשב"א שס"ל להלכה כזעירא, וכ"כ להוכחה מהרמב"ם. ועוד עיין בשווית חותם סופר יו"ד ס"י רל"ז שהביא את דברי זעירא וכותב עליהם וכן הלאה. וכך נראה הלכה למעשה ובפרט שהמהר"יק הנ"ל דיק שכך ס"ל להרמב"ם להלכה.

(19) עי' במש"כ הנוב"י (מהדר' י"ד ע"ג) בשאלת כגן זו וכותב, והנה כ"ז שנתן בתורת הלוּה, אבל בנותן לעני סחט דרך צדקה ובמתנה, אין לו על מה לחשוב ומה שנתן נתן. ואמנם הוסיף שם, והואיל וכבר נהגו דהינו כיוון שגם מלוה את העני هو מתנה שהרי אין העני צרי' לפרו' משלו אפי' אם העשיר, ולכך אפי' לו נותן לו סחטה ע"פ מנגאגא שלולה זה למעשר שלו סחטה כפירושו. עכ"ז. וגם מrown החיד"א בשיו"ב (יר"ד רנ"ז) הביא הדברים

הוא בעמצעות המעשר עני שבידך, וכשתפריש הזכיה את הפירות לעני באחד הקנים וככ"ל. ועיי' עוד בשווית נו"ב מהדו"ק סי' ע"ג שכח בסוף' שאמ הלוּה אין לו יותר פירות אין יכול להעביר את הלוּה לאחר, ואין זה דומה לנידוי', שהחטם חלק מתנאי הלוּה כך הוא שאם אין למלוה פירות מעות נשאר בידי העני. אך כאן מה אכפ"ל מי הלוּה את המעות, ואם אחד הלוּה מעות וחבירו נחשב הלוּה מה זהה וזהו"ק.

(17) שניינו בירושלים עם"ס גיטין (הנ"ל) אתה עובדא קומי ר' אמי, כהן לו שהיה חייב לישראל מעות, ואמר לו הפריש עליהם מחלוקת, אמר ליה ולא תנין אלא הלוּה מעות את הכהן וכו' להיות מפריש עליהם מחלוקת, בשלהו ע"מ כן, הא לא הלוּה ע"מ כן לא. ובזעירא אמר אף' לא הלוּה ע"מ כן. חיליה דרבנן זעירא מן הדא, וכן בן לו שהיה חייב לישראל מעות וכו' עכ"ז הגמ', הרוי לך שכבר נחלקו אמוראים בשאלת זו. ומדובר היירושלמי נראה שנשאר להלכה בדברי זעירא והביא ראייה מהבריתא לדעתו. ואמנם הריטב"א בגיטין (שם) בד"ה מתני', כתוב בפשטות שדוקא אם הלוּה ע"מ כן, אבל בלא"ה לא. אך לא כך משמע בהרמב"ם, שהנה בפ"ז הל' מעשר הל' כי כותב הרמב"ם, וכן בן לו שהיה עליו חוב לישראל לא יהיה ישראל זה גובה מאחרים ומפריש וכו' עכ"ז. ומדיק שם מהר"י קוורקוס, שדוקא

יא. המלואה מעות את העני ומתנה עמו שהפרעון יהיה מפירות המעשר עני, בע"כ שמדובר במקום Shi'ol המפריש לקבוע לאיזה עני לחת, ולכן יש מי שכחוב, שכ"ז במעטה עני המתחלק בבית שיש לבאים טובת הנאה ויכול ליתן לכל עני שיחפוץ, אבל במעטה עני המתחלק בגורן, שאין לחקלאי טובת הנאה, וכל עני בא ונוטל, בכח"ג א"א לעשות עמו הלוואה מראש כיוון שככל עני יבוא ויטול. ולדבריו אין גם דין של מכיר עניים אצל חקלאי שמעשך בגורן. ואמנם נראה שגם במ"ע המתחלק בגורן שייך בתנאים מסוימים, לעשות הלוואה עם העני, ויש דין מכיר לעני. ומ"מ בזמןינו אין כלל דין של מעשך עני בגורן כיוון שאין עניים המצוים לבוא לגורן ליטול המעשות [וכמובן לעיל בפ"ב הלכה ט] ולעולם יש לבאים טובת הנאה מהמעשך ויכול ליתנו לכל עני שירצה, וממילא יכול להלות לעני מעות שפערונות יהיה מפירות המעשר עני 20).

כשהפריש או שמזכה לו ע"י אחר, או שעני זה הוא מכירו, דהיינו שורגיל ליתן לו. והגמ' לא חילקה שם בין מעשך בגורן או מעשך בבית. ואמנם הירושלמי בגיטין (שם) על המשנה שאומרת המלואה מעות את הכהן את הלווי ואת העני, הביא את דבריו ר' יוחנן שאומר שהכא איירי במכיר כהונה ולואה, ושאלת הגמ' שם והוא חנין עני, ויש מכר לעני, ובבראים שם בנו"כ, שהוא נקרא בתמיה, ויש מכר לעני? כלומר לעני הרוי אין מכירין, שהרי כל עני דאשון שפוגש צריך לחת לו.

והנה הגמרא בירושלמי שם, אינה חולקת על גוף הדין של המלואה מעות את העני, שהרי זו משנה מפודשת שם. אלא בהאי אוקימתא דרבי יוחנן שאמר דיירי במכירין, שאלה הגמ' שלענין אין מכירין, וממילא א"א להעמיד את המשנה באוקימתא דרבי יוחנן אך אם חמוץ כל קניין המועיל להקנות את זה לעני בלבד מכירין, שפיר דמי.

והנה המשנה למלך על הרמב"ם (היל' מעש פ"ז) כתוב שגם דין לא חששה זהה, או משום שם הגמ' שלנו כמשמעותו רב דיירי במכיר, הזכיר רק מכיר כהונה ולואה, ולא הזכיר מכיר עניים. ולעולם בעני צריך לומר שמדובר במעשה

להלכה, מ"מ צ"ל שכ"ז במקרה שם דנו בו. באדם שהיה נתן כל ימי מעשך מהרווחה לעניים ופעמים שהיה מקדים להם, ואח"כ היה מנכח לעצמו. אבל כגוןaca, שנתן תרומה, ולא כל מנהג קדום של הלוואה ע"מ לנכות, איך פשוט לכארה שמה שניתן נתן. ואינו יכול לעכב לעצמו את פירות המעשך עני. ועי' מש"כ לקמן סע' י"ד ודוק היטב.

20) הנה לעיל בפרק השני ביארנו בארכיות, החילוק בין מעשך עני המתחלק בבית, שיש בו טובת הנאה לבאים, ובין מעשך עני המתחלק בגורן שאין בו טובת הנאה לבאים, וכל עני באה ונוטל בעל כורחו של הבאים, ולדעת הרמב"ם אין הבאים יכול לסרוב מלחת לכל עני שיבוא, ולדעת התוס', יכול הבאים לסרוב לחת לעני, שבא אליו לבקש את רשותו. אך מ"מ אם העני בא בלבד לגורן ונוטל אין מי שמעכב בעדו, וא"כ נראה, שא"א להלות לעני סכום שיפרע באמצעות פירות המעשך המונחים בגורן, שהרי הוא אינו יכול להתחייב לעני מסויים שהרי כל אחד בא ונוטל. אך מ"מ בגמר גיטין (שם) שנינו מפורש המלואה מעות את העני, והוסיפה הגמ' שם שהבאים

מפריש את כל אלו וכור' עכ"ד, נראה מדבריו שבשעת הגורן כשמפריש עושה זה על שם, ואדרבה בסע"ד כשבא להוציאו מן הכלל את מה שלא שיק הלואה, כתוב רק את לש"פ שבחו נאמר עזיבה, ולא אמר כלל ממ"ע המתחלך בגורן. (ועוד"ע מש"כ בד"ה המשנה השביעית, אודות מכיר לעני) ובע"כ צ"ל שאע"ג שבמ"ע המתחלך בגורן נאמר והנחת בשעריך ולכון הריחו מניח לפניהם והם לוקחים מאליהם, מ"מ מצות נתינה קיימת וכאשר הוא מציל מהיצה לקרכבו ונותן להם בודאי שהוא מקיים מצות נתינה של מעשר עני, אך מ"מ נלענ"ד שגם המשם לא פקפק אלא בדיון מכיר עניים בגורן אך הלואה לעני, כשהקנין הוא ע"י זיכוי של אחר גם הוא לא חלק שזה אפשרי. ומכאן שאלה על מש"כ הגאון הר"ח קニבסקי שליט"א בספרו דרך אמונה (הלי מעשר פ"ז א�ט כי"ז) וזיל: ודוקא במ"ע המתחלך בבית שיש בו טוה"ן לבאים יכול לעשות תנאי זה [של הלואה]. אבל במ"ע המתחלך בגורן שאין בו טוה"ן וכ"ש בלש"פ ל"ש כלל לעשות תנאי זה. ובצח"ל כתוב שמקור דבריו הם מהמל"מ. ולא זכית להבין מדוע הוא של לגמור עשיית תנאי של הלואה במ"ע המתחלך בגורן והרי על המ잇צה שמצויל ודאי שזה כך, וגם בלא"ה המל"מ גופה לא שלל את עשיית התנאי אלא אם משתמש במכיר, אבל במצויה ע"י אחר גם המל"מ מודה שאפשר לעשות תנאי הלואה זה. וגם על עצם הדיין של מכיר עניים ואפי' בגורן כבר כתוב החתום סופר (בחידושים עמ"ס גיטין דף ל' ע"א ד"ה ובירושלמי, ובשות' שלו חיר"ד סי' רל"ז בד"ה הנה) שודאי יש מכיר לעני ואפי' במתחלך בגורן וכגון שמצויל מהיצה לקרכבו. ועיי"ש בסע"ז מה שביאר את מחלוקת הירושלמי עם ש"ס דיין, אך מ"מ ברור ששיק מכיר עניים במעשר עני, ואפי' המתחלך בגורן וככ"ל, וה"ה תחת הלואה שיפורע אותה העני מאותם חלקיים שמצויל עבورو מידועו החקלאי. וכן

ע"י אחר, והירושלמי שלא הזכיר מעין מזוכה ע"י אחר, אלא רק מכיר עניים, לכן שלל אפשרות זו. ועוד חלק המל"מ שהבבלי כ舍דיבר על מכיר אה"ע דבר גם על עניים, רק שהוא דבר במ"ע המתחלך בבית שיש בו טוה"ן לבאים, והירושלמי אפשר דס"ל שם המתחלך בבית אין בו טוה"ן לבאים. עכ"ד.

ומלביד מה שיש לדzon בדבריו שרצה לומר שאין מכיר לעני, שהרי שניינו סוגיות שלמות שיש מכיר לעני וכדלקמן, אך בלא"ה מגוף דבריו אנו רואים, שאינו מסופק אודות המולה את העני שהרי זו משנה מפורשת, רק שאינו מקנה לעני כאוקימתא דרב במכיר, אלא כאוקימתא בשמו אל שמצויה ע"י אחר, וכאן כבר לא זכיתי להבין. שהרי כיצד יכול יתן לו ואפי' ע"י זיכוי של אחר, והרי זה מ"ע בגורן (لت"י הא), ובגורן כל עני בא ונוטל, ומהיכן הבאים, יכולים כלל לחת לעני והרי אין זה בסמכותם, אלא צ"ל שהבעלים מזוכה לעני ע"י אחר את מה שהוא כן יכול להציג עבורים, וכך שכתבנו לעיל בפ"ה ה"ח, שגם בגורן יכול הבעלים להציג מהיצה מהמעשר עני ולשומרו מצד ע"מ להחת לעני שהוא מידועו, ولكن יכול הבעלים להקנות לו את זה ע"י אחר באחד הקנינים. ולפ"ז לא הבנתי מדוע א"א שאותו עני שקורא לו הרמב"ם "מידועו" יהיה המכיר עניים של אותו בעה"ב, ואת אותו חצי שמצויל הריחו עבורי העני שמכיר. ולמה להוכיח ולומר שאוקימתא דרב אינה על עני ורק על מכיר כהונה ולוויה, או כתמי הבי שללא מדובר אלא במתחלך בבית שיש בו טוה"ן? ומצאתי להמאירי עמ"ס גיטין (שם בד"ה אמר המאيري), שסביר את המשנה של המולה מעות את הכהן, הלווי והעני, פי' שהלוואה וכור' ומעשר עני לשם אותו עני וכשmagיע זמן הגורן הוא

יב. המלוה מעות את העני, מפריש עליו בחזקת שהוא חי ונשאר בעניותו, ואני החושש שמא מות העני, או שהעשור (21). מת העני, אין יכול להפריש עליו אלא אם גם יורשי עניים, ואמ רשותה הלהולה בפני בית דין, מפריש עליו ואני צריך ליטול רשות מהיורשי (22). העשור העני, אינו מפריש עליו ואפילו הלהולה בבית דין, ומ"מ זכה העני במה שכידו ואין המלוה

והכל כדין מ"ע המתחלק בבית. ועי' לקמן בפרק שישי העורה 16.

(21) משנה בגיטין (לי ע"א), וב"פ הרמב"ם בהיל' מתנו"ע (פ"ז ה"ה). ועי' בחידושי החותם סופר עמי"ס גיטין שם בד"ה שמא העשיר העני, שמסתפק במקורה של אדם שעובר מקום למקום ונמצא בדרכים ואין איתו כסף, שקייל' שלך עוד והוא נמצא בדרכ דינו כעני, ואפילו שבכתיו יש לו מעות, ומסתפק החתח"ס, באחד שהלהולה סכום לאדם זה שדינו כעני, ורוצה להפריש עליו מ"ע, ושיעור המלוה שאדם זה יגיע לבתו בכך וכן חודשיים, האם יוכל המלוה להסתמך ע"ז שעדין לא הגיע לבתו ולהפריש עליו, או דילמא ניחוש דלא אתי בಗמלה פרחא כדאיתא בכימות קט"ז ע"א. ועי"ש.

(22) משנה שם, תוספתא גיטין (פ"ג ה"א) רמב"ם (שם הל' ז') ושם במשנה שאם הלוות בבי"ד אי"צ ליטול רשות מן היורשין, (ועי' רש"י שם ובduckות הראשונים שם על הסוגיא אם היבין היורשין לפניו חוב זה).

והנה גםMLSונה של המשנה וגםMLSונו של הר"מ נראה מפורש שאם מתו, קאי גם אם מת העני, נוטל רשות מן היורשין, והיינו אם היורשים גם כן עניים, דאליה הווי כעני שהעשיר, וכ"כ בראשי' שם ובד"ה בחזקת שהכא ליכא למימר בחזקת יורשים שאם עשירים היורשים, ומשמע א"כ שאם היודשים עניים ש"ד, וכ"כ בתוס' ר"י' שם דגם בעני יטול רשות מן היורשים ויפריש עליהם. ואמנם

ראיתי לרוב עורך השולחן (העתיר סי' ק"ז טע"ג) שהביא שם את הירושלמי הנ"ל, וככתב, ולא חש הרמב"ם להירושלמי כיוון דש"ס דין לא דחי לה דעתם במעשה עני שייך מכירין בשאר עניים ממש דעתיהם. עכ"ד. ובעיקר הדברים בירושלמי, שכחוב ויש מכור לעני, וככתבו שהפיrose הוא בתמיה, אין זה דעת כולם, שהרב מראה הפנים, שם כתב שיש לפירוש הא דהכא דתירוץ הוא, ויש מכור לעני. שמצוינו גם בעני בן במ" שרגיל ליתן מעשרותיו. וכן ראיתי להגאון הר"ש מסקalaria בתשו" בית שלמה (ח"ב י"ד סי' צ"ט והב"ד בארץ חיים סי' רנ"ז סי"ה) שהביא את בעל התורמות שכחוב להדי' שיש דין מכיר לעני, והביא שם הבית שלמה, את דברי הירושלמי, ואת דברי המל"מ, וככתב שתני' הא' של המל"מ תמורה הוא, והוסיף וזה': ואמנם יותר נראה מסתימת לשון הרמב"ם בדבר עני שייך מכיר גם גבי מעשר עני, וגם מש"ס דילן בגיטין שם, נראה כן. עכ"ד. ובארץ חיים הוסיף והביא שם תשובה כת"י מהגאון מהר"ם בן חביב בעל גט פשוט, שג"כ כתב שיש דין מכיר לעני כדין מכיר כי הונחה ועי"ש. ועו"ע במכתבים ממון החזו"א זצ"ל (הובאו בסדר' דורך אמונה ח"ג עמ' שפ"ז) מש"כ על דברי המל"מ. ואמנם כמו"כ בפנים, כל הדין של מ"ע בגין אינו שייך בזמנינו, שהרי אין מצור היום עני שיטרה לבוא לשדות ע"מ ליקח שיעור כדי שביעה, וכਮבואר לעיל בפ"ב הל' ט. וכיון שכן מוטל על החקלאי להביא את המ"ע לעניים, ויש לו בזה טוה"ע, וכך גם חקלאי המפריש מעשר בגין, יכול לעשות תנאי הלהולה, ולהשתמש בדי' מכיר עניים,

מקבל כספו בחזרה (23).

יג. המלה מעות את העני, אין המלה יכול להזור בו מה haloah ואפי' לא באו עדין הפירות לעולם (24). אבל העני, יכול להזור בו אפי' כבר באו הפירות לעולם, כל

הירושים ענים מהני נטילת רשות, וא"כ אחרי שריאנו ברשי' ובתוס' ר"ד דברים מפוזרים דמהני, וגם בירושלמי מבאר כך הפט"מ וככ"ל, א"כ נראה ברור להלכה שם היורשים ענים מהני נטילת רשות. ובפרט שכן נראה מפשטות לשונו של הרמב"ם וככ"ל. והנה הרמב"ם שם כתוב שיכול להפריש על היורשין אם קיבל רשות, בתנאי שהניח אביהם קרקע ואפי' כמעט מוחט, וכ"ז מקומו מהגמ' שם.

ואמנם כתוב התוי"ט שהאידנא דהינו בזה"ז אחרי שתקנו הגאנונים שאפשר לגבות מהיתומים גם ממטלטلين, מהני ליטול מהם רשות אפי' ירוש רקס מטלטلين ולאו דזוקא קרקע. וכ"כ בעורה"ש (העדי סי' קי' היז'). ובדין דהלוום בכ"ד נחלקו הראשונים האס צrisk שירשו קרקע מאביהם או אפי' לא ירשו כלל, ועוד יש מהראשונים שכחטו להלכה כלל הלוום בכ"ד, יכולם להפריש על כלל עני"ישראל, י"א שבאותה עיר וו"א עני"ישראל בכל מקום, ועי' בכ"ז בתחום' שם, בدرس"א, ריטב"א, מאירי ונמק"י, ואcum"ל בזה.

(23) תוספתא שם, ובגמ' בגיטין שם, וכ"פ הרמב"ם להלכה (שם). והטעם הוא שהמלוה לא נתן את haloah ע"מ שיפרע אותה, אלא על דעת שיפריש את מעשורתו ע"ז, ואם העשיר הוא נשתרפו שdotio ובדלקמן.

(24) תוספתא ובגמ' שם, וכ"פ הרמב"ם להלכה. וטעם הדברים כתוב רשי' בגיטין שם, שהרי כספו בידיו זהה לא יהיה יכול למשוך הימנו כלל שנגלה עליו טענה לא משכתי.

בירושלמי עמ"ס גיטין (פ"ג ה"ז) נאמר, בירושי כהונה ולוייה היא מתניתא, אבל בירושי עני אין לעני נחלה. משמע א"כ שבעני אין מה ליטול רשות מירושיו שמת כיוון שאין העני נחלה. וברשב"א (שם) הביא דברי היירושלמי האלו ולא יסף, וכ"ה בריטב"א, וכ"כ במאירי שבעני אין רשות יורשו, שם הוא שעיר אין לו בה כלום, ואם העני אינו נקרא יורש. ובב"י (יריד נה"ז, בד"ה וכותב עוד) הביא את ס"ה"ת בשם הרמב"ן, שם מת העני נמי ע"פ שיש לו יודשים שירשו אינם חייבים לשלם כלום, ואפילו נטל מהם רשות אין מפריש על חלקן. והנה אחרי כל זה, נRAININ דברי הרמב"ם באופן הכרוך שנוטל רשות הינו גם על העני, וככ"ל.

ובפני משה על היירושלמי שם מפרש בד"ה לית כאן ובד"ה אבל ירושי עני, שהחשש כאן שמא היורשים עשירים הם, ומשמע א"כ גם בירושלמי שאה"נ אם עניים הם יכולים לחת רשות, ומ"כ ירשו, אפשר שירשו דירת מגוריים שהוא לתחמייש, שאינה גורעת מהעני להקרא עני וככ"ל בפ"ג ה"ז, ומתודץ הערת המראי הנייל. ובע"כ זהה הפי' גם ברמב"ם שם הם עשירים וודאי שלא מהני רשות כי אין כאן עני. ושוו"ר בדגול מריבבה (יריד נה"ז סע"ה) שכחטו, שגם מה שכחט מrown בכב"י הינו היכא שהיורשים עשירים, אבל אם הם עניים מהני רשות עליהם. ושוו"כ שניל שכן הפי' גם בירושלמי, ובס"ד חז"ר ופקק לומר כך בירושלמי. אך למדות ספיקו ראיינו שהפט"מ מבאר כך בירושלמי וככ"ל.

ובב"י שידי הקובן על היירושלמי שם (בד"ה אין לעני) כתוב שמהרמב"ם נראה ברור שם

עוד שהמפריש לא הפריש עליו. ויפרע את החוב במזומן להמלואה. אלא שמקבל על עצמו מי שפרע (25).

יד. אם נשתרפו שדותיו של המלווה. ואין לו מעשר עני לחת לعني הלווה, איןו יכול לבקש מהלווה את מעותיו בחזרה, זהכה העני במה שבידו. וכמו"כ אם ראה המלווה שנשתרפו שדותיו, והתיאש מן הלהלואה, ושוב נתקנו שדותיו איןו יכול להפריש ע"ח הלהלואה כיון שקנאה כבר העני, לאחר יאושו של המלווה (26).

טו. המלווה מעות את העני, ולא הפריש פירוטיו עד שעברה שנת שמיטה, אין השביעית משפטתו, שאין זה כשאר הלהלואה (27).

טז. המלווה מעות את העני, ובא לחשב את שווי הפירות שהפריש. ע"מ לקוז מההלואה, יש לו לחשב כשער הזול. דהיינו אם בשעת הפרישה החלו הפירות, אפי' התיקרו אח"כ, מחשב כשער הזול. ומהשכ כשער הזול אפי' לא יצא השער, ואפי' שלא פסק עם העני.cn מתחילה. יוכל להתנות עם העני מראש ולפסוק עמו גם בפחות משער הזול [ומבוואר בסעיף הבא]. ובכל זה עושה ואין חושש ממשום ריבית, כיון שאם לא יהיה להמלואה יכול אין חייב לו הלווה כלום, ה"ה שאין בו ממשום ריבית (28).

פישיטה, ותוי לא צוריכה דאكون, ופי' רשיי בשעה שיישבו כבר עליה בקנה, ומילתה דלא שכיחה הוא, שייהיו מתקלקלין למגרוי ולא הווי יאוש מעלייא, קמ"ל. וככ"פ הרמב"ם שם. רק שלא הזכיר אפי' שכבר עלו בקנה, מ"מ פירשו הנו"כ שם. ועיי' בעורה"ש (שם). ויואוש דאמרין, כתוב רשיי שם שאמר כי לי לחסרון כסיס, וככ"כ בmahar"ik שם על הרמב"ם. ועיי' בפני יהושע על תמייתו שתמה בד"ז, ועיי' במאמה שתמה על תמייתו במהר"ץ חיות בגיטין שם.

(27) תוספתא ובגמ' שם, ופסק כך הרמב"ם להלכה. וכתוב המאירי שהטעם דלא קריינה ביה לא יגוש שהרי איןו יכול לתובעו כלום. וה Tosifah המהר"יק (על הרמב"ם שם), שזה דמי למלווה לחבירו לעשר שנים.

(28) תוספתא בגיטין שם, והביאה את הדברים

והרי על דעת שלא ימשוך נתן כספו וגמר והקנה. ועוד הביא במאירי שם טעם בשם הראב"ז, שאין זה מכור גמור אלא הלהלואה וכאפורתי מפורש. ועיי' בפני יהושע ע"מ"ס גיטין שם בד"ה אמר רב פפא ובד"ה אבל כהן.

(25) גם' שם וככ"פ הרמב"ם להלכה (שם). ומש"כ שזו כל עוד שלא הפריש עליו המלווה, פשוט הוא שאם כבר אפשרות לחזור, וככ"כ המאירי (שם בד"ה וגדולי המפושטים). ומש"כ שם"מ מקבל עליו מי שפרע, כ"כ בעורה"ש (שם סע"י ט"ז), שפשוט הוא שיקבלו מי שפרע כדי מעות בלבד משיכה.

(26) בגם' גיטין שם, "כיון דכי לית ליה לא יהיה", נתיאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפוי שאין מפרישין על האבוד. ועיי' בגם' שאלה

והנמקו"י בשם הראה, שמדינה אין כאן כלל ריבית אפשר שזה אף"י בהרבה פחות משער הזול. עכ"ד. ומ"מ עי' בפני יהושע בסוגיא, שלמר מפורש שלדעתי רשי"י אסור כדין ריבית קוצואה לפסוק בפחות משער הזול. ולא מהני בזזה האי טעם דהגמ', כיון שזה לא נאמר אלא באבק ריבית. כגון בזובייני. ועי"ש שהסביר טעם התוט' מדוועט ס"ל שאפשר בפחות משער הזול. ועי' בחתח"ס בחזקיו שם, מש"כ על הפנ"י. אך מ"מ מדברי הפנ"י מפורש שלדעתי רשי"י גם לדינה אסור בפחות משער הזול. ומ"מ אם נאמר שמעיקר הדין אין כאן ריבית ולא משום תקנת חכמים וכן ניל' בדברי הדרך אמונה, אפשר ולא בדברי הפנ"י, ודוק היטב בדברי הפנ"י שם. ועו"ע בפי מהר"ש"א ומהר"ם שם על הסוגיא כיצד ביארו את מחלוקת רשי"י ותוס'.

והנה הרמב"ם ז"ל (שם הל' ז) כתוב שמחשב לשער הזול ואני הושש משום ריבית. ונראה לכואורה שחשבם לדבר אחד וכפירוש רשי"י בסוגיא. וכן כתוב מהר"י קורוקוס שם שדעת הרמב"ם כדעת רשי"י. אך מ"מ להלכה כתוב מrown החזו"א כדעת התוט' והרשכ"א (מעשרות ח') ולא הזכיר שם כלל לרמב"ם רוח אחרת עמו. אלא כתוב הדברים כפשוטים שאפי' הרבה פחות משער הזול מותו. והנה דעת רשי"י אינה ברורה כלל לאסור וכן ניל'. והרמב"ם אמן לא כתוב להיתר, אך לא כתוב גם לאיסור. רק ציטט את דברי הגמ', וגם מהר"יק כתוב את דבריו בדרך נראת. ומайдך דעת הרבה וראשונים מפורש להיתר וכן ניל', וכך מrown החזו"א להלכה, א"כ נראה ברור שאפשר לסתוך על דברי הוודאי של הויאשונים, ולהתיר במתנה מראש לפסוק גם הרבה פחות משער הזול.

ומצאתי להחزو"א זצ"ל שכחוב (מכח כתבי הוב"ז בסיד"ס ד"א ח"ג עמי 277), על נידוי"ד דהמלואה יכול לפסוק פחות משער הזול וז"ל: וחוזיל הינו יודעים דעת קונם טפי מין וידעו מהו תיקון

הגמר שם בגיטין, ומקשה הגמ', פוסק עמהם כשער הזול. פשיטא? הא קמ"ל אע"פ שלא פסק כדי שפסק דמי. והנה רשי"י שם מפרש בד"ה כשער הזול, שם יזלו חיטין בשעת הפרשת חורו"מ, קיבלם באותו השער של שעת הפרשה. ואין בו משום ריבית: בשאר פוסקין בעינן עד שיצא השער, וכאן פוסק בשעת הלואה בכך וכך אע"פ שלא יצא השער. בהמשך מבואר בגדראה, שפסק ל"ז, אלא אע"פ שלא פסק כדי שפסק דמי. ובהמשך מבארת הגמרא, מה טעם אין בו משום ריבית, כיון דכי ליתליה לא יהיה ליה, כי אית ליה נמי אין בו משום ריבית. עכ"ד הגמ' עם פי' רשי"י.

והנה הנראה מפירוש רשי"י, שלמד שאין בו משום ריבית קאי אפосק כשער הזול. דהיינו שאף אם פוסק אין בו משום ריבית אם יחשב רק כשער הזול, אך לא בפחות משער הזול. וכך פירש המאירי בגיטין (שם ד"ה כבר بيانנו). שמחשב לשער הזול אפי' שלא התנה ואין בו משום ריבית, ואפי' שלא יצא השער, כיון דכי ליתליה וכו'. ואמנם התוט' (שם בד"ה ופוסק עליהם) והרשכ"א (בד"ה ופוסק גמרא ופסק) כתבו שתרי ملي' נינהו. הגדא, שאפי' שלא פסק מחשב לשער הזול, ואין בו משום ריבית היינו, שאם פסק יכול לחשב אפי' הרבה פחות משער הזול. והנה התוט' כתבו את הדברים כדברים פשוטים, ולא הביאו כדרכם את פירוש רשי"י, והם חולקים עלינו. אך הרשכ"א הביא דברי רשי"י וכותב עלייו ואני מהווים בעיניו. ועי' להגאון הר"ח קニיבסקי שליט"א (ר"א פ"ז הל' מעשר ה"ז בכיה"ל) שכחוב, שלדינא גם רשי"י מודה לתוט' שאם פוסק, יכולafi' הרבה פחות משער הזול, והטעם שבhalbואה כגון זו לא שייך כלל דין ריבית. והוסיף, שאפשר שזה תלו' בטעמיים שאין ריבית, שם הטעם משום תקנת חכמים, אפשר שלא תיקנו לפחות משער הזול. ואם הטעם הוא ממש"כ הרמב"ן, הריטב"א, הר"ץ

יד. כשהתנה המלאה מראש לחשב פחות משער הזול, יכול הוא להכיא בחשבון, את העובדה שהוא נתן לעני כסף מראש, ויעיריבו כמה אדם במצב דחוק מוכן לשלם ריבית על קבלת כסף מראש, ולקבל את הלוואה בתנאים נוחים כאלה, שאינו צריך לטrhoח לחפש ערבים שיחתמו עבورو, ואין צריך לדאוג איך לפורעה, שאפילו אין למלה היבול הצפוי, אין חייב הלוואה לפרווע לו. ומ"מ אסור לעני להזיל יותר ממה שדרך בני אדם רגילים להחיל בסוג הלוואה שכזו. ומותר לחפש עני שהשעה דחוקה לו מאי ומפני זה יחול יותר, כיון שבכל זה אין איסור ריבית. וכל שהענין נוקב בסכום אמיתי שכדי לו מותר לנוהג כך⁽²⁹⁾.

יח. יכול המלאה להנתנו מראש עם העני הלוואה, שאם לא יהיה לו יבול בנסיבות הצפוייה. העני ייחס לו את יתרת הלוואה, שהוא לא הפריש עליה. אלא שאז הלוואה זאת הופכת להיות כ haloah regilah, וא"א לחשבה כשער הזול, והשביעית ממשטתה⁽³⁰⁾.

התחרות, אין זה נקרא נוה לעני, והחזו"א במכתבו הנ"ל כתוב שהטעם משומם מסיע בבית הגנות, ואמנם הוכחנו לעיל העירה 3 של דעת הרוב"ם אין איסור מסיע בעני וכ"כ החת"ס בדעת הר"מ. מ"מ החזו"א בספרו כתוב להסתפק בדיין זה, משומם ודילמא לא תקנו רבנן בכ"ג את המלאה מעות, או דילמא לא פלוג. ואמנם מラン החזו"א נשאר שם בספק. אך מ"מ נלען"ז, שכאשר העני מוזיל לא מטעם כדיות אלא מטעם של תחרות אין זה כבר בכלל התקינה שנעשתה לטובחים, כיון שאין זה טובתו שהרי אינו זוכה בזה לגוף של הקדמת המעות אלא משומם התחרות. ואמנם אם שעתו של העני מادر דחוקה וווצה להזדרז ולזכות בהלוואה ומש"ה מוזיל, אפשר שאין זה משומם התקינות, אלא משומם שהוא זקוק בדחיפות למעות. וудין צל"ע בכל זה. ועיי' בד"א (ביבאה"ל הנ"ל) שכותב, ששמע משמו של החזו"א שאין להזיל יותר משליש דמיון. ומש"כ שאפשר לחפש עני שהשעה דחוקה לו, כ"כ בחזו"א בספרו שם לגביו כהן, וה"ה עני. ועו"ע למן בפ"ז, מש"כ עוד בדרכיו הוולה אל. כ"כ בעורך השולחן (ורעים סי' ק"ז סע" ט"ז).

ומהו קיליקול, וחיז' לכnis עצמוני לשкол ע"פ שככלנו ולומר שיש חילוק בין הזמןנים וכו' אבל מה שמצו האכם לטוב הננו צרכיים להיות בטוחים שבביא טובה בעולם. ושם באות ב' כתוב, אין לנוהג צרות עין בעשרים וחיבין אנו לשקד על תקנותם, ואין ספק שם יצטרכו ליתן מע"ר ומ"ע יוכרו המכור את פרוטסיהם.. או שלא יעדדו בנסיוון והיצריאלפים איך להקל... והקושי הוא מפני ששומר התורה הוא יהיד, אבל כאשר ירבו השומרים יהזל הקושי ויקבע השער כפי נכיון המעשורות. וכו' עי"ש. ומעיד אני הכותב. על הקשיים הגדולים של החקלאים והסיטונאים גם היום בזמנינו, تحت מעשר עני ע"פ השער האמתי, וכפי מה שאני פוגש ומדבר על לכם של החקלאים והסיטונאים, אני אומר את הדברים. וכך יכולם הם ליתן כפי שמתיר הדיין וגם בפחות משער הזול. וד"ב.

(29) עי' במכתב מהחزو"א (הנ"ל אות יג). ועו"ע בחזו"א מעשרות (ח' ה'). שכותב, דין שיודע לוזלא, דמשום הקדמת המעות, אין שער קבוע. וכל שנוח לו במעות עכשו עברי איןשי דמוזלי. ע"כ. ואמנם כ"ז שהעני מוזיל כי כדי לו, אך אם כבר לא כדאי לו דק שמוזל מפני

איסור חדש פ"ד

בדין קבוע ופריש באיסור חדש

תוכן עניינים:

חלק א :

- א. הקדמה ויסודות השאלה
- ב. מקור ושורש דין כל דפריש וקבוע
- ג. הגדרת מקומות הקביעות ומקומות הפרישה. (מבחן דעת הפסיקים הרשב"א וס"י דסברי דתלייא מלתא מקום בו מתעורר הספק שאם נולד לנו הספק במקום הקביעות חשוב קבוע. ואם במקומות הספק חשוב פריש)
- ד. באור ב' סוג קבוע ניכר (דאורי), ובקבוע שאיןנו ניכר
- ה. מכיא ג' שיטות בפסיקים בדין קבוע שאיןנו ניכר במקומו. (ומסיק דאף את"ל שחנות או מאפייה המוכרים קmach ומני דגן וכיווץ' ב' חשוב קבוע, מ"מ כיוון שלא ידענו מקום הקביעות, חשוב שאיןנו ניכר דקמ"ל הדוי דרבנן וקל טפי)
- ו. דין חניות או בתיה מאפה המוכרים קmach ושאר מני דגן וכיווץ' ב. אי חשוב במקום קבוע או פריש. ואם גזירין בניל גזירה שהוא יכח מן הקבוע (זבחים ע"א). הקשה מהטה' הצע"ץ גזורי' שהוא יכח מן הקבוע, ואסר קנית הקmach לפ██ח, ובאיור דנקטינן להלכה כדעת הרשב"א ומן השו"ע וס"י דלא גזירין שהוא יכח מן הקבוע גם בקבוע דרבנן. (ודלא כהצ"ע) וממילא פריש ע"י גוי חשוב כדין פריש ואולין בת"ר, וזה לא לנדו"ד שיד הגויים באמצעות חשוב שפיר כל דפריש.
- ז. דין הלוקח מן הקבוע, אם נאסר גם לאחרים. מבחן מחלוקת הפסיקים בזה. שיטת הדברי חיים מצאנז וס"י לא אסור כיון שנאסר לлокח מן הקבוע נאסר גם לאחרים, והביה' יצחק הסתפק בזהอลם שיטת ממן הרשל"ע נר"ו בדין עורלה, וטבילה כלים בדברי הרשב"א וכ"ד הפרמ"ג והגר"ש קלוגר ועוד דלקונה מן הלוקח חשוב פריש. ושם השיב להעורת הרוב הכותב באור תורה ע"ד היב"א. ע"ש. ודעת הגרש"ז אוירבך זצ"ל בע"ז מ"ש.
- ח. סיכום: מסיק דין הלוקח מן חניות כדין כל דפריש מרובה פריש.

חלק ב' :

- ט. אם דין דפריש נהוג בדבר שיש לו מתרין. הביא דנהלכו בזה הפסיקים, שיטת מג"א וצ"ע וסיעות שלא אמרי כל דפריש שיטת הצל"ח ושו"ת חוות יאיר וסיעות, דאמרין כל דפריש אף בדשל"מ
- י. מקור הדיון ושיטות הראשונים. הביא ד' הסוגיא פ"ג דבריה, אי שרי ליקח מן החונוני ביצים ביו"ט, ונחלקו הראשונים בחונוני זה אי הוא ישראל או גם בגין מיררי ונקט ממן השו"ע כד' התוס' והרא"ש וס"י דאסור ליקח מן הגוי, דלא כביה"ג. וטעמו משומם דאין לילך אחר הרוב בדשל"מ. (ומביצה שנולדה ביו"ט הוא דשל"מ, ואין לילך אחר רוב הביצים שנולדו מחמותל)
- יא. לכואורה סתירה בדברי ממן השו"ע מסוגיא דבדק קנה. דפסק ממן בס"י תקי"ג. איפכא דאולין בת"ר אף גבי לדית ביצה ביו"ט.
- יב. מחלוקת בין אתחזק איסורה ללא אתחזק איסורה, והוא ע"פ סתירה بد' הר"ז, והישוב בשיטתו הוא אם אתחזק איסורה, לא אולין בת"ר ובכיה"ג מיררי בס"י תקי"ז, משא"כ במקרה שלא אתחזק איסורה כבבסי תקי"ג גבי לא בדק בקנה של תרגגולת וכו' אולין בת"ר.
- יג. קושיא מדין ספק ביצה שנולדה ביו"ט: מקשה מר' המרודי דמשמע דאף באתחזק איסורה אזיל בת"ר, ומחלוקת דעת עצם הלידה חשוב אתחזק איסורה.
- יד. מכיא שיטות הראשונים דס"ל דין הולכים בתיר ובסא בדשל"מ (אף בלי אתחזק איסורה) הביא שיטת המאייר ומשמעות ד' הריב"ף, וכן נקט הרש"ל והגאון צ"ע והמאג"א.
- טו. מביא שיטת הטובייט דאמרי כל דפריש אף בדשל"מ, כ"כ הצל"ח, והגאון חוות יאיר ועוד.
- טו. שיטת המשנה למילך והחת"ס.
- טו"ב. המורם מן האמור:

בדין חדש בחוץ לארץ בנסיבות ובתקופות מיוחדות :

שאלה :

נשאלתי ע"י ידין שוקד באוהלה של תורה הרוב י.ב. נר"ג. שיווצא לחו"ל (ארצות אידופה) בתוקפת החורף (חודשי חשוון - כסלו) וע"פ מה שראה בעיתונים המקומיים במדינות בהם הוא נמצא, אחדו הניתה החדשה מתובאות קי"ן אינו עולה על 20 אחוזים מכלל התבואה הישנה מזרעת חורף (שבור עלייה ט"ז בניסן) והздברים נבדקו ע"י מומחים מוסמכים לע"ז. ושאלתו האם יוכל לסמוך על הרוב, כשקונה מני דגן מן החנות - מאפייה שלחם זה הוא מן הרוב של הניתה הישנה, או דילמא כיוון שיש גם קמח מן התבואה החדשה חשיב קבוע, וכל קבוע מהחזה על מהצה דמי ויש לחוש שלחם זה עשוי מכך חדש ואסור. וכרוב ענותנותו, שבשלפלו זכר לנו הצעיר הדבר לפני, לבור ולהעמיד הלבכה זו הנוגעת לרבים ונכבדים היוצאים בתקופות אלו לחו"ל, אי שי להו למסך ולמיזל בתורובא (באותן מקומות הנ"ל).

תשובה :

הנה כת"ר השכיל לבאר שאלתו בטוטו"ד, ושאלת חכם חצי תשובה. אכן שאלת זו יסודה בכמה נושאים גדולים ועצומים בש"ס, קשוריםasha אל אותה.

א. דין כל דפריש מרובא פריש.

ב. דין כל קבוע מהחזה על מהצה דמי.

עוד עליינו לדון בכךון דין אם החנותות - מאפיות המוכרות מני קמח מאפה, או המאפיות המיוצרות מני מאפה וכיוצא"ב, הקונה מהם חשיב שלקה מדבר שפירש ומילא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ויש לילך אחר הרוב המותר. או דלאו דכוון שיש התבואה החדשה ותבואה ישנה לחו"ל קבוע, ואף שהרוב מתובאה ישנה, דין קבוע אית' ליה וכמו שהלך ולקח מן השدة מקום גידול התבאות דהتم ודאי חשיב קבוע ה"ה שלקה ממוקמות אליהם הווערו התבאות. ומילא אף שהרוב היתר והמייעוט אסור, כל קבוע מע"מ ואסור.

ב. מקור דין כל דפריש וקבוע:

נbaar שודש הדינים ומקוזן הנמצאים בש"ס בכמה דוכתי (פסחים ט: סנהדרין ע"ט כתובות ט"ז נזה י"ח: חולין ד"ה יבמות קי"ט: שם חזין יסוד דין כל דפריש, ודין קבוע). והכי איתא בכתבות ט"ז "אמר דבר זира כל קבוע כמעמ"ד בין לקולא בין לחומרא. מנא ליה לר' זира הא? אילמא מתחש תנויות قولן מוכרות בשור שהותה ואחת בשור נבלה, ולקח מהחת מהן ואינו יודע מאייזה מהן לקח ספיקו אסור, ובנמצא הלך אחר הרוב התם לחומרא? אלא מתחשה צפרדעים ושרף אחד בניםם, ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע, ספיקו טמא התם נמי לחומרא? אלא מתחשה שריצים וצפרדע אחד בניםם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ברה"י ספיקו טמא, ברה"ר ספקו טהור, ומדאורי"ן מנא לן? אמר קרא, "ווארב לו קם עליו" (דברים י"ט) עד שתיכונן לו, ורבנן אמר ר' ינא פשט לו רוק אבן לגו, היכי דמי? אילמא דאייכא תשעה לנענים ואחד ישראלי בינם ותיפוקליה דרובה לנענים נינהו? איז פלא ופלגא, ספק נפשות להקל, לא צריך דאייכא תשעה ישראליים וכנעני אחד בינהם דחו"ל לנעני קבוע, וכל קבוע מהחזה על מהצה דמי. וכך נפסק להלכה בטוש"ע (י"ד סי' קי"ס"ג) ט' חניות מוכרות בשור שהותה ואחת מוכרת בשור נבללה ולקח מהחת מהן ואין ידוע מאייזה מהן לקח הרוי זה אסור, שככל קבוע מעמ"ד. אבל בשור הנמצא בשוק או ביד עובד כוכבים מorth, כיוון שהוא הנקיות מוכרות בשור שהותה דכל דפריש מרובא פריש. עכ"ל. ע"ש.

ג. הגדרת מקום הקביעות ומקום הפרישה:
ועינא דשפיר חז' להרשב"א בתורי דונתי הגדרה לנדו"ז. ז"ל בთוה"ב הארוך (דliquה) ומה שאמרו כל קבוע כמחצה ע"מ דמי, הני מיל'ו שלקח הוא מן הקבוע לפי שהספק נפל לו בקבוע, אבל אם לקח אחד מן הקבוע ונפל מידו או שהניחו במקום חוץ ממקום קביעותו, ולא נודע אם מן היתר המרובה או מן האיסור המועט אין זה קבוע שהרי לא נפל לנו הספק בקבוע אלא בפרש. ובכל מה"ג אמרין כל דפריש מרובה פריש, והיינו דקחני בבריתא, ובנמצא הלך אחר הרוב. שהרי לא נולד לו הספק בקבוע אלא בפרש. עכ"ל. (וע"ע בחידושיו לחולין צ"ה ד"ה והוא אמר רב מש"ב).

מדב"ק של הרשב"א יlfienן דהגדות קבוע [שהוא מקום קביעות הדבר להמצאה כגון: הבשר שמדובר קביעתו הוא במקולין (היא החנות של תקופת חז"ל בה היו שוחטים, ושם מכרו הבשר).] ומקום הפרישה (הוא כל מקום שאינו מקום הקביעות) הגדותם תלואה במקום בו מתחуורה לנו הספק, שאם נולד לנו הספק במקומות הקביעות איז' באננו לדין כל קבוע כמע"מ דמי ואין לילך אחר הרוב, ואם במקומות הפרישה נולד הספק. אולין בתר רוב. ובדרך זו דרכו רבים מן הפסוקים, ראה תורה הטעאת (כל מג"ס"ח), ש"ך י"ז ס"י קי"ז, וחיו"ד (שם, בביאורים ס"ק ג', וס"ק ו') שטמ"ק בכתובות (דף ט"ו), שו"ת נפש היה (ס"י מ"ט, חיו"ד) ועוד. אף שהגר"ש שקו"פ בס' שערי יושר (שע"ד פ"ה ובפ"ג ובפ"ד) חלק על הגדרה זו ע"ש.

ד. קבוע הניכר במקומו וקבוע שאין ניכר במקומו:

עוד נקדים לבאר דאף קבוע מבחינים אלו בכמה סוגים, קבוע הניכר במקומו, וקבוע שאין ניכר במקומו.

א. קבוע הניכר במקומו: פירושו שידוע לנו שיש איסור במקומות הקביעות וגם מקום ידוע לנו. ויתכן הדבר בכל אופנים כשהאישור והיתר במספר חניות ואות מהן טריפה, או בנסיבות אחת שיש בו הרבה במות שנשחטו ואות מהן נבילה וניכרות הבהמות ומוסדות בכירור לנו,อลם הלוקח אינו יודע מהיכןלקח את הבשר שבזידון. (או מאיזה חנות לך) ועל קבוע זה ניכר הסכימו הפסוקים שהוא קבוע מן התורה. (כ"כ הש"ך שם ס"ק י"ז, וכ"ט וע"ע בperm"ג בשפ"ד שם ס"ק י"ז ועוד)

ב. קבוע שאין ניכר במקומו: גם בזה איכא תרי גוני תערובת איסור והיתר בנסיבות כגון שישנן עשר חניות ובכל חנות ישנה בהמה אחת ידוע לנו שישנה טריפה באחת החניות, אבל אין ידוע לנו באיזה מהן, הנה באופן זה אין לנו ספק מהיכןלקח שהרי ידוע הוא מאיזה חנותלקח הבשרอลם אלו מוספקים על הבשר שקנה אם בא מן הבשר הקשור או הטרף. או באופן שגם מהיכןלקח אינו זכר איך חשיב בכה"ג קבוע שאין ניכר שנחלקו בה הפסוקים.

ה. שיטות הפסוקים בדיון קבוע שאין ניכר במקומו:
שיטת הר"ש מקינון (הביאו מרז החיד"א בשינוי ברוכה יו"ד שם ס"ו דין ג') דקבוע שאין ניכר לא הי' קבוע כלל אף לא מדורבן, דלא שיר' קבוע אלא במקומות שהאו"ה ניכרים ועומדים כי"א בפ"ע. לפיכך בכה"ג אם עבר וקנה מה שקנה מותר באכילה דАЗלין בתר רובא. ובזה ישב קושית העולם דייסר כל העולם בחרישה וזרעה מטעם נחל איתן שהוא קבוע? ועפ"ז ניחא דכיוון שלא ידעינו היכן נחל איתן, לא שיר' לומר "כל קבוע" אבל אי ידעינו מקום אמין כי הנזרע בתוכו אסור וכו' ע"ש. וכ"פ הפר"ח (כיו"ד שם ס"ק י"ג) והוכיח כן מכמה תוס'. (וע"ע תחומיין ו' עמ' 329 הערה 28) לעומת סובר הב"ח (שם, וכ"כ בינת אדם שעה"ק ס"י ב') דחשיב קבוע (גם שאין ניכר מהתורה, והטעם דכיוון שאין האיסור מעורב עם היתר אלא כל אחד עומד וניכר בפ"ע אע"פ שמדובר האיסור

איןנו ניכר לא איכפת לן דכיוון שדין קבוע נלמד מהפסוק "וְאֶרְבַּלׁוּ וְגֹרָרִי" ושם ג"כ כיוון שידוע לנו רק שיש שם כותיஆעפ' שלא ניכר לנו מי הוא, מ"מ נחשב קבוע וזה הכה. (וכ"פ הוכח"א כלל ס"ג וכותב שכן דעת הט"ז י"ד שם ס"ק ה' והש"ך שם ס"ק י"ד וכ"ט ועוד ע"ש).

ושיטה שלישית ומכרעת ביניהם היא שיטת רוב הפסוקים, דחשייב כה"ג קבוע מדרבן, ונפק"ם לאופן שעבר ונכח [cmbואר מדברי השו"ע סי' טעיף ה' ע"ש] וכן הוכחה בשוו"ת מהרשות"ס (ח"ו י"ז סי' קכ"ט) בשיטת הרמב"ם (פירוש המשניות דמאי פ"ג מ"א) דאיתא התחם מאכילים את העניים דמאי ודקדק הרמב"ם אמר נקט "מאכילין" הו"ל למימר העניים אוכלים דמאי וכותב הגאון מהרשות"ס שם דיש לתרץ ודוקא אם בעה"ב לקח כבר הדמאי מקומו מאכילים את העניים אבל בא לביתו דיש בו חשש קביעות ואסור מהה לשיטת הרמב"ם גם לעניים אסור, ומදלא תירצן כן, ע"כ דס"ל קבוע שאיןנו ניכר לא חשוב קבוע אלא רק מדרבן. וכן העלה בכנסת הגדולה י"ז ס"ק קכ"ה, גבי יש שמערבעין י"ז במשקין ויש שאין מערבעין אסור לקנות מביתם, וגם הוא הסכים קבוע שאיןנו ניכר לה אלא מדרבן. וכן עיקר. (ראה שם עמ' 393 הערה 30).

מצאו למדים:

דאף את"ל דין חניות או מאפיות המוכרות כמה ומני דגן וכיוצ"ב כדין קבוע, מ"מ כיוון שאין ידוע לנו היכן מקום הקביעות החביב שאינו ניכר, וכן שכן לדין קבוע דרבנן נחתנן, וקל טפי.

. דין חניות אי חשיב קבוע או פריש ואם גזרין "שמא יקח מן הקבוע":

ויתרה מזאת חזין הכה כיוון דיש מקום גדול לענ"ד לומר שדין הלוקח מן החנות או המאפייה כלוקח ממוקם הפרישה, ואזלינן בתור רובה ושרי. ואל תקשה דהנה בשוו"ת צמה צדק סי' ל"ב נשאל בكمח של חיטים הננקה מן הגויים אם צריךبيعي קודם הפסח או לא, משום דיש אומרים שהם מככבים את החיטים כדי לנוקתם קודם הטהינה, והשיב שהדבר תלוי במנגנון המקומם ואגפיה עד מקום שריגלים ממש להביא כמה ביום השוק.adam ידוע בודאי שהליך מוכרי הקמח המככבים תמיד את החיטים קודם הטהינה,ஆעפ' שרוכם אינם מככבים יש להזכיר סתם כמה הניקח מהם בחזקת אישוד, משום דמיעות האיסור קבוע במקומו וכל קבוע כעממ"ד. לכן בכל גונא אסור לקנות מהגויים כמה כדי לאוכלו בפסח. אפלו בשעה"ד, ובין חילוק בין לקנות מהם מביתם דהוי מקום קבוע, ובין לקנות מהן כאשר הגוי מביא את הקמח לבית ישראל או לשוק, משום שאנו גוזרים שמא יקח ממוקם הקביעות דכיוון שאין האיסור ניכר במקומו שהרי אין אנו יודעים מי הם אותם גויים המוכרים כמה מכובס, גזרין שמא יקח מן הקבוע שאם נתיר לו לקנות מהם יבא גם לקנות בדברים החשובים כבריה וכור' דמדאורי' בטלי ברובא, ומ"מ מדרבן חשיב קבוע. וע"ע בשעו"ע י"ז סי' קי' ס"ה) אסרים גם בפריש, גזירה שמא יקח מן הקבוע. (אומנם לדינה נבואר לקמן שלא קימ"ל hei לדעת השו"ע שם ס"ו). ושם דימה נדונן זה לאופן של תחרות חניות. כגון עשר חניות אשר ט' מהן מוכרות בשור שחוטה ואחת מוכרת בשור נבללה, ולקח ויודע מהיכן לקח אלא שאין יודע מהי החנות שמדוברה טריפה, דעת' האמור לעיל נחלקו בדבר (לפי שאין מקום הקביעות ניכר). ו דעת הב"ח והדרישה בישוב דברי הרמב"ם והטור, דהוי קבוע דאורי'. ו דעת הצמח צדק דהוי רק דרבנן.

ודעה שלישית היא דעת הפר"ח וסייעתו דין ע"ז שם קבוע אפלו מדרבן, והנה עפ"ז לכאותה שייכא האי גזירה גם בנדו"ד, שהוא קבוע שאינו ניכר שמא יקח מן הקבוע, (ובזה חמיר קבוע דרבנן קבוע דאוריתא). רק שאחר המחייב נראה שאין דברי הצע"צ מוסכמים ע"ד הפסוקים, דברי ס"ל שגם באופן שהאיסור וההיתר נפרדים זה מזה, אלא שאין נקרים וידועים לא

אמריו' כל דפריש מטעם דגזרין שמא יקח מן הקבוע, ואילו הגזירה הנ"ל במקורה שייכת (זכחים ע"ג): רק בנסיבות גמורה של איסור בהיתר באופן שהאו"ה מעורבים (ולא נפרדים זמ"ז) כמו באופן ששעור הנסקל שנתעורר במקרה אחרות שאין האיסור ניכר ועומד בפני עצמו. ואית' כיון דקבע דרבנן אסורי גם בפריש אחד מן התערובת גזירה שמא יקח אחד מן הקבוע א"כ אין אמרו בקבוע מה' שהאו"ה ניכרים וב"א עומד בפ"ע דבנסיבות הלא אחר הרוב, וכל דפריש מרובה פריש, הרי כ"ש שיש לגזר שמא יקח מן הקבוע? וחי' בשאלות דרב אחאי (ויקרא שאלתא ג) שגם בקבוע דרבנן גזו חכמים רק באופן שהפרישו במתכוון מקום הקביעות דומיא דשרו הנסקל שנתעורר באחרים, אבל בפירוש התערובת בעצמו שפיר אמרין בכל גונא כל דפריש מרובה פריש, ולפ"ז אין הבדל בין קבוע מדאוי לקבע מרבנן, ולעולם אם פריש מן התערובת בעצמו, מותר. וכדר' הרשב"א והריטב"א ועוד, וכ"פ מrown בשו"ע שם ס"ז. (ולדבריהם רק במתכוון להפריש חד מן התערובת גזרין) [וזעוד תי' בראשונים תירוצים שונים ויש דעתות אחרות בזה, וצינתי דעת מrown השו"ע בלבד].

העליה מן האמור, דמש"כ הצמה צדק דגם בתערובת חניות (בקבע שאינו ידוע, שהאו"ה כ"א עומד בפ"ע אלא שאין ידוע לנו מקום האיסור) גזרין שמא יקח מן הקבוע גם באופן שהגוי מביא את החיטין לשוק או לבית ישראל והו דוקא לשיטת הראשונים (תוס' ורא"ש) דפליגי, אשאילותות דבר אחאי דקימ"ל כוותיה וכדר' הרשב"א ומrown השו"ע, וכיון דאיירי שלא מתכוון אלא בפרישה ע"י גוי חшиб כפריש ממילא א"כ שרוי. ובפרט בנזוד דע"פ רוב יד הגויים באמצעות לשוק החיטה ושאר מיני דגן (אף דקימ"ל להלכה לאסור התבאות חדש דגוי מדאורי, וכדר' מrown השו"ע יו"ד רצ"ג) א"כ חшиб שפיר כפירוש ממילא ולהלوكה כמה ושאר מיני דגן וגם מיני מאפה ולחם מן המאהפה או החנות שפיר חшиб פירוש. (אלא א"כ לקח כמה מקום הקביעות, קרי מקום גדולים או איחסונים, בוחנות הקמה, זהה ודאי דיש לדונו קבוע ויש לבורר עוד הצד הטכני בשלבי איסוף החיטים וטהינתם ומקום קביעותם עד שיוצאים לבתי המאהפה והחניות והכל ע"פ הכללים ההלכתיים האמורים לעיל, דין מינה ואוקי באחרין).

ז. דין הלוקח מן הקבוע אם נאסר גם לאחרים:

ואף אם נאמר שישישראל לקח מן הקבוע למאהפה או לחנותו מ"מ יש לדון גבי הלוקח והקונה ממנו דחшиб פירוש לגבי ומותר. וסבירין לדברי ראייתי בשאלת נפוצה שdone פוסקי זמננו גבי פירות עללה אם יש להחש לפירות אלו הנמכרים בשוק שמא פירות עroleה הם, עד שתתברר כשורתם ע"פ תעודת רב מוסמך או דלמא יש להתריר לרקנותם ולאוכלים מדין כל דפריש מרובה פריש, וכיון שרוב הפירות אינם של עroleה. וראייתי למrown הרаш"ל נרוי בשו"ת יב"י ח"ז חי"ד סי' כ"ד, שדן זהה, ועוד ראה מש"כ בשו"ת שבט הלוי (חי"ד סי' מ"א) ומנתת יצחק (ח"ז סי' צ"ז) ואני אבואה אחר הקוצרים בקצירת האומר במה שנוגע לדין, ואידך זיל גמור (הלא מה בכחובים ע"ש). דיש לדוןanca האך אף אם לבעל המאהפה או החנות שלקה מקום הקביעות אסור, שמא הלוקח ממנו חшиб כפירוש ושרי ליה ליקח הימנו. ובספר בית יצחק (שעה"ק סי' ט"ז, הביאו היב"א שם עמוד ר"כ) נסתפק בדיין זה, שלקח מן הקבוע לדיזה אסור מהתורה אם אותה חתיכה מותרת לישראל אחר, וכיון שלאותו ישראל שלקה מן הקבוע אסורה שתהיה מותרת לישראל אחר, דהוחזקת החתיכה לאיסור לישראל זה והי' לישראל אחר, או דלמא שדווקא לישראל שלא בפניו, והшиб כל דפריש שלקה מן הקבוע, אבל בשביב ישראל אחר נחשב הדבר לפירוש שלא בפניו, ומהרובה פריש מרבנן מרבובה פריש ומותר. ונסתפק הגאון בדבר ונשאר בצע"ע. אמנם ראייתי בשו"ת דברי חיים מצאנז חי"ד סי' נ"ג, הדי בעניין שתית היציקרייע כי ידוע בבירור שמעורבים בתוכו דבר אחר. והшибו שם,

והנה המוכר אינו מביא היציקרייע לבית הקונה, רק שהקונה כותב ומקש ממנו שישלח לו כו"כ ככר ציקרייע ושולח לו לביתון, ובכח"ג הוא כלכך מן הקבוע ממש דמה לי שלקה ביד או שמצויה ליתן לו מן הקבוע. ולא יחולוק על זה אלא זולת חסר דעת ולכן לדעתך הדבר פשוט לאסור. ואין לפלפל בזוה רוק במדינות רוחקות שהמה לוקחים מהסתורים דמדינתינו וי"ל, שלhem מיקרוי פירש. אך עדין גם בזוה י"ל כיון שכבר שם איסור עליהם ביד ישראל המוכר שלקה מן הקבוע אסור ליקח ממנו. עכ"ל ע"ש.

אי"כ חזין הכא דכש שאסור ללקוח (מן הקבוע) היה אסור ג"כ לאחרים. וכן עולה מדברי ר'יה אלפנדי (הביאו בקובץ תחומיין עמ' 409 ע"ש) בשוו"ת מוצל מאש (ס"י נ') שכחוב גם בנזיר (י"ב) אמרו התוס' דמתעם זה האומר לשלהו וגוי אסור בכל הנשים שבoulos אכל לעלמא שרי, משום שלא קבוע לגמרי מדאורי' וממשע שאם היה קבוע מהתורה בשם שהיה אסור בכל הנשים המקדש, אסור נמי לכו"ע. וכן רأיתי להגאון יד יהודה (יו"ד ס"י קי' בפיה"א ס"ק ט"ז, ובפיה"ק ס"ק י"ט) דפשיט היה להדייאadam אחד ראה שיצא מן הקבוע דה"ז אסור מילא לכל אדם עכ"ז. וכ"כ החזו"א י"ד ס"י ל"ז אות י"ג ד"ה היה מומר. ע"ש.

ברם מדברי הרשב"א בתחילת מאמרינו. נראה אוור לנדו"ז. דכתב "שאם לך אחד מן הקבוע ונפל מידו או שהניחו במקום חוץ ממוקם קבועות. ולא נודע אם מן ההיתר המרובה או מן האיסור המועט אין זה קבוע, ובכל מה"ג אמרי כל דפריש מרובה פריש. עכ"ז. ובשו"ת יב"א שם ד"יק וז"ל: הא קמן דאף בלקח מן הקבוע והניחו חוץ ממוקם הקביעות השיב שפיר פריש לדידן כל שלא ראיונו שלוקח מן הקבוע, ואף שיש לומר דהכא מיריע שזה שלקה מהקבע ידע מהיכן לך ולאחר שהניחו חוץ ממוקם קבועות. וכן עכ"ד ע"ש.

ורأיתי בחוברת אוור תורה השwon - תשנו"ז סימן י"ד, הדין בעניין חשש פירות ערלה, שהקשה הרה"כ נdry"ז ע"ד היב"א (שם) וז"ל: וק"ל היכן נמצא בדברי הרשב"א שמי שלקה ממוקם קבועות ונתן לאחר הפירות מוחרים, אם מה שכתוב "אבל אם לך אחד מן הקבוע ונפל מידו או שהניחו חוץ ממוקם קבועות" ולמד היב"א שהוא הדין בנתן לאחר, א"כ מה לו ולרשב"א יביא ראייה מן הגמרא שבנמצא הלך אחר הרוב, וזה שכל האחראים רואו את הגمراה אלא שלא כתוב בה שניתן לאחר, ומה מצא יותר ברשב"א. ואם מדיק מהamilah "שלקה הוא" דמשמע רק אם זה שלקה הוא אוכל אותו אסור אבל אחר שהוא לאלקח מן הקבוע אלא מזה שלקה מן הקבוע מותר לאכול, הרי כתוב בהמשך שזה למעט אם לך אחד מן הקבוע ונפל מידו או שהניחו חוץ ממוקם קבועות ולא אמר שלקה אחר שניתן לאחר. וא"כ ממשמע... עכ"ל ע"ש.

ולענ"ד דברי היב"א נdry"ז ברור מיללו, ואף שאין ממן הרשל"ץ נdry"ז צrisk לי ולידי, ורב חיליה להעמיד ההלכה על תילה מ"מ תורה היא ולמוד אני צrisk, ולכן לא מנעמי עצמי לישב בס"ד מה שעמד לנו נגד ענייני בעת לפני שעה. דהן אמת דמה שהוסיף הרשב"א בלשונו "ונפל מידו" וכ"ר אינו מובן ע"פ האמור, אכן יש לעיין, מניין איפוא נוכל לדעת שנלקח ממוקם הקביעות, אלא ע"כ צrisk לומר, שהлокח אמר לנו זאת, ועם כל זאת אם נפל אח"כ מידו או שהניחו, אין לה דין קבוע לגבי אחרים, כל שלא ראיונו לlokח ממוקם הקביעות. ושפיר לפ"ז הוסיף הרשב"א לבארadam לך אחד מן הקבוע ונפל מידו וכ"ר לחדר החדש הנ"ל, שמילשון הגمراה "דבנמצא הלך אחר הוב" ליכא למילך אלא אם מצא וכיוצ"ב, אבל בלקח מן הקבוע שהביא מן הקבוע (אלא שלא ראיונו) זה נתחדר בדברי הרשב"א דגדר נמצא חסיב גם באופן שלקו"מ מן הקבוע אלא שאח"כ נפל וכ"ר לאחר הлокח ממנו חסיב פריש, לפי שלוקח מן הקבוע אין אישור רק אם הлокח לזקח דבר זה מן הקבוע אבל אם אין לוקח זה בשעת הקביעות אלא מישחו הוציא ממוקם הקביעות למקום אחר, הлокח הימנו חסיב פריש.

ולענ"ד רימז לזה היבי"א שם בלשונו ועיין היטב בפורמ"ג, והוא לך לשונו. (בשפ"ד י"ד ס"י י"ח) ואיכא לעיוני בהא מילתא דודאי אם ואינו יוצא מהמקולין אף גוי אסור מבואר, זאי לאחר שפירש א"כ אף גדול ישראל לישתר ותדע שהרי הרשב"א אומר כן וז"ל... עכ"ל. לכך נראה לי בירורן של דברים כן הוא, שאם נמצא ביד גוי אין מהויבין לשאול לו וכן נמצא ביד קתן, והיינו כי"ז שלא ראיינו יוצאה מקולין. ואמנם נמצא ביד גדול ישראל ולא ראיינו פירש מקולין כי"ז שהוא לפניו מהויבין לשאול לו דאיقا לבורי, וכוי ע"ש עכ"ל.

הרי לך ذיך הבין הפורמ"ג בדעת הרשב"א, אלא שהוסיף דין נוסף דלאחרים חשיב פריש רק באופן שאין להם אפשרות לשאול ולברור מהלוקה. אבל במקרים שיש אפשרות לשאול אותו, כגון שהוא לפניו ויש לו דין נאמנות, נחשב לגבי אחרים ג"כ קבוע. והן אמרת דהגן שב שמעתה (ש"ד פ"ח) כתוב להדייה בדעת הרשב"א שלא התיר לאחרים אלא באופן שהלוקח איננו לפניו, אז חשיב פריש כיון שהספק מתעורר במקומות הפרישה, אבל כשהוא לפניו כשם שאסור ללקוח מדין ספקvr כך אסור גם לזרים. אולם בס' שערי יושר להגר"ש שkopf זצ"ל (שער ד' פ"ג) השיג על הש"ש הנ"ל, כמה שהבini בדעת הרשב"א דכל הלוקח לפניו ספיקו של הלוקח אסור את החתיכה על כל העולם... וזה: ולא אבין עניין זה, מאיזה טעם הוא שיגרום דין ספיקו של הלוקח על כל העולם... ולפ"ז באיש אחר שלא ראה הלוקחה מן החנות, אין הספק זהה מאיין לך הלוקח... ולפ"ז להлокח שסיבת הספק הקבוע גורם לו הספק, לא יותר אצל מה שהותר לשני, וכן להיפוך מה שנאסר לראשונה אינו גורם שום דין לשני, דסיבת הספק אצלו על הפרישה מאיין נלקח הבשר, ולפ"ז אין אחד שיין להבררו כלום, וכ"א נדון לפי דבריו הספק שהוא מסופק בזה. עכ"ל. הרי דגש באופן שבלוקח לפניו חשיב לגבי אחרים פריש.

וכן ראייתי בקובץ תחומיין ועמ' 409 שאחר שהבini לנ"ל, הוכיח כן ג"כ ממש"כ השיטמ"ק בכתבאות (שם) ובנמצא הילך אחר הרוב, ואע"פ שמדובר קבוצה מי שנפללה לו אפי"ה שריןן, דמ"מ כשןולד ומוצא ספק בחתיכה זו כדפריש נולד לו הרי גם במידוע שנלקחה ממקום הקביעות לגבי אחר חשיב פירש. וכן מפורש להדייה בשו"ת טוב טעם ודעת חילתאה חיו"ד ס"י י"ד. ע"ש. וכן מצאיתי למון הראש הישיבה הגרשי"ז אוירבך זצ"ל בס' מנהת שלמה עמי תי"ד, דהכי ס"ל רק שבittel דעתו מפני הגאון "יד יהודה" ע"ש אותן י"ב. ודוק דברו של פון מסויימים גם להלכה נקייט לנ"ל ע"ש. ועוד אם בדברי הרה"כ נר"ז, דהילכה כדעת האוסרים (דברי חיים, יד יהודה ועוד) ואם נודע לנו שלקה הלוקח מן הקבוע אסור אף ללקוח ממנו, כדי קבוצה. א"כ ה"ל לרשב"א לאט/or אף בנפל אחר שלקה מן הקבוע. דהיינו שלקה מן הקבוע כבר אסור הדבר ללקוח ולכל העולם, ומאי מהני שנפל ממנו וכו'. ואחרי כותבי מצאיתי למון הראש נר"ז שביאר דבריו יותר במקומות אחר, יב"א ח"ז ס"י י"ב (חו"ד) אותן ד', ע"ש. ויעלו זיבי ופלא בענייני שנעלם מעני הרה"כ נר"ז כל הפסיקים הנ"ל, וחשב היבי"א לדעת יחיד, וע"פ האמור ביאורו וDOIKO בדרכו הרשב"א מבוטטים על אדני פז, וכי בהערה קטנה זו, בדבר הנוגע למעשה בכמה אנפי.

נמצאו למדים: דג' שיטות לפניו בדיון ללקח ממקום הקביעות, אם נאסר רק ללקח או גם לאחרים:

A. שיטת הבית יצחק, שהסתפק בדבר.

ב. שיטת דברי חיים מצאנז, שו"ת מוצל מאש, יד יהודה, דברי תשובה (י"ד ס"י קי ס"ק מ"ג), כתוב סופר (חו"ד ס"י י"ז ד"ה עכ"פ) חז"א, מנהת יצחק (ח"ז ס"י צ"ו), שו"ת שבט הלווי (חו"ד ס"י מ"א). דהיינו שאסור ללקוח מדין קבוע ה"ה שאסור לאחרים.

ג. שיטת הרשב"א, הגאון ר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת, שפ"ד, הגר"ש שקו"פ בשעריו יושר, היבי"א שם. דהיינו שאסור כיון שלקה מן הקבוע. אינו אסור לאחרים, ולגביהם חשיב פירש. (כי"ז שלא ראיינו ללקוח מן הקבוע וכו').

אם איסור קבוע הוイ איסור חפツא או איסור גברא : וראיתי בשווית שבט הלוי (חו"ד ס"י מ"א, הביאו קבוע תחמין שם עמוד 410, ואמ"א כתע לעין בו) שכחtab, דמה דנאסר מדין קבוע הוייל באיסור בהחפツה היינו דכיון דישראל אחד נאסרה החתיכה והוחזקה באיסור, אין להתרה לישראל אחר. דאיסור קבוע הווי בחפツא. עכ"ז. אולם עינא דשפיר הווי למון ראנש הישיבה הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספרו מנהת שלמה טימן ע"א אותן י"ב, דכתוב זוז"ל : במקום שרוכם הפירות אינם ערלה מסתבר שהלוקח פירות מן השוק... מ"מ לגבי הלוקח ממנו היז' חשב כפריש מן הקבוע ואולין בתור רובה, כיוון שבשעה שלקח ממנו הפירות לא היה אפשר כלל לסמוך על המוכן וממילא מסתבר שהלוקח הלוקח היז' חשב כנמצא ביד עכו"ם... ואף שראיתי בס' יד יהודה דפש"ל טובאadam אחד ראה כשיצא מן הקבוע דהיז' נאסר מAMILא לכל אדם. ואר' שלענ"ד אין דבריו מוכרים מ"מ בטלה דעתו נגד גודלו וידו החזקה של היד יהודה, ונמצא שלפי"ז אסור לקנות פירות שהם ספק ערלה גם ממוכר שאיןו נאמן. אולם בכח"ג דיש לחלות שהמוכר הראשון אשר ממנו לקחו אחד"כ האחים ע"ג שהוא עברין ומוכר פירות ערלה מ"מ הוא עצמו שפיר יודע אם לוקח מעץ שהוא ערלה או לא, בכח"ג שפיר מסתבר לד גבי דין היז' חשב כנויל הספק לאחר שפיר וואולין שפיר בתור רובה, גם נראה דדווקא אם הלוקח הראשון הוא ממש בעליים הוא דאמירין דהואיל ואסור לדידה היז' נאסר לכל העולם, מא"כ אם הלוקח הראשון רק מלא תפקיד אפשר דאף אם אינו שם כלל על לבו לדעת אם הפירות הם ערלה או לא, חשב נמי כפירוש. עכ"ל ע"ש. הרוי דאף לשיטת הסוברים כהיד יהודה וסיעתו, מ"מ היכא שאיןו הבעלים דנק"מ לדידה אינו אסור לאחרים. וא"כ לא הווי איסור חפツא גם לשיטה זו. ויש עוד להתיישב בדבר. וצ"ב. (שהרי מסברא הדבר קשה להולמו, אסור לכל העולם כיוון שראה אחד שהוציא מאן דהוא מן הקבוע. וצ"ע).

ח. סיכום :

בها נחתנן בהא סלקין. דין חניות המוכרות מני מאפה, או כמה וכיוצ"ב דין פירש אית להו וראיכא שברור (ע"פ בדיקה מוסמכת) שבתקופה זו (בדברי השואל, בחודש חשוון - כסלו במדינות בהם נמצא אחוז הקמה החדש שלא עבר עליו ט"ז ניסן אינו עובר עת ה 20 אחוז מכל הקמה). הרוב היותר דין החניות דין כל דריש מרובא פריש. (אומנם אם רשום תאריך יצור על השק קmach חשב בכח"ג קבוע, ושם ערכו משך זה. וכיוצ"ב ראה מש"כ בשווית אור לציון ח"א חיו"ד ס"י ט"ז).

נאמר הכותב נר"ז בתחוםו כشنשאלתי מהשואל נר"ג. נתישבתי לבור דין קבוע ופירש לנדו"ד, ואחר העבודה הרבה, אינה ה' ליידי מאמרו של הגרי נבון נר"ז בקובץ תחומיין שם. באמצעות ידיין הגרא"א קבוע שליט"א וראיתי שקדמוני בכמה עניינים והרחיב הדיבור בד"ז כיד ה' הטובה עליו, ולכן המשטתי ממאמר זה בירור הנושאים באופן כללי. והרוצה להחכים ע"ש, ואין טעם לכפול הדברים. והשארתי מ"ש בס"ד הנוגע לנדו"ד ושמחתו שהרבה מקומות העלינו שנינו בקנה אחד, ועוד חזון למועד לבאר כמה חרוו"ת בעניינים אלו הנגועים להלכה מאוד הן בדיני פירות ערלה, ושאר מילוי, וה' יעוזנו לבורך על המוגמר. לכיוון לאמתיה של תורה. שלא נכשל בדבר הלכה. ונזהה לאסוקי שמעתתא אליבא דהכלכתא].

ט. אם אזילנו בתור רובה - בדבר שיש לו מתירין :

והנה המתבונן יראה דלכארה אין ארוכה לבעתינו, כיוון שנתבאר שהדש הווי דבר שיש לו מתירין, א"כ כי היכי דקימ"ל דאפילו באף לא בטיל, ה"ג איןليل בו אחר הרוב, וגם אין כאן ההלכה דכל דריש מרובא פריש.

ולחפש יצתי ותבט עיני בפתחי תשובה ר"ס ק"ב ס"ק א, שהביא מחלוקת הפוסקים בדבר, אם בדישיל"מ דלא אзолין בת"ר הוא דוקא בתعروות, دائיכא למייר על האיסור שנחתבט עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, משא"כ בפריש מהרוב אין לאסור, ושפיר נאמר גם כאן זיל בת"ר, ומותר. או דלמא אינו בטל אף לעניין שלא אзолין להתריד מצד כל דפריש מרובה פריש.

וציין דמהמגן אברהם ובשווית צ"ע משמע הכל, אבל הצל"ח והגאון בעל חוות יאיר סי' קלג משמע דס"ל דדין כל דפריש מרובה פריש הוא אף בדישיל"מ. ע"כ. (וע"ע בספר "באר ראי" להניג'ר קאנלבוינן ציל סי' כי' אות כא, ושריח שמחה לאיש אה"ע סי' א' אות מה', מש"כ אם רוכח חשוב כבודאי או דוחרי כספוק והתויה החיתרו. ע"ש).

לאור האמור עליינו לבורר סוגיה זו, לאסוקי שמעתה אליבא דהלהכתא בס"ד, שא"ת דאין מועיל בדישיל"מ לילך אחר כל דפריש נפל דיןא בbijria, כנ"ל. והי' יair עניינו בთורתו, לכון לאמיתת של תורה.

ו. מקור הדין - ושיטות הראשוניות:
ופתח דבר ילפין מסוגיא דביצה דף כת' - "הולך אדם אצל פטם ואומר לו תן לי תור או גוזל אחד, אצל חנוני ואומר לו תן לי עשרים ביצים או חמישים אגוזים". ע"כ.

ונחלקו הראשונים בביואר הסוגיא במאי מيري, דבח"ג ס"ל (בפירוש בתרא, הביאו הר"ן שם) דאפילו בגוי (המודרך גוי) שרי ליקח תור או גוזל (למעט פירות שיש במינס במחובר) ממנו ואין לחוש שמא נצודו הימים כיון שרובם נצדין מעתמול, וביצים נמי רובן משתמש לפיך מותרים דאзолין בתור רוב והביאו הום, הרא"ש בביצה פג' סעיף ז, והב"י סי' תקייז ס"א, וע"ע סימן תקידג.

והרואה כתוב (הביאו הב"י שם) שאביו ורבני שפירה הוו לאיסור בחנוני גוי וכדר' התוס' והרא"ש וע"ע בב"ח שם ד"ה וה"מ ורבני צופת מתירין (א.ה. נראה לפרש דהיתרום הווי דוקא בדבר אכילה שאין לחוש למחובר, כמ"ש התוס' בביצה שם ז: וכט: אבל בדבר הניצוד או נולד בביצה המעורבים באחרים שאינם בני יומן, אסור. דאין לומר כל דפריש בדישיל"מ).

ומסקנת הב"י וכ"פ בשו"ע, אסור ליקח מגוי דבר שבמננו במחובר וכן לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו הימים, אבל דבר שאין בו משום מחובר או נולד מותר לקח ממנו. עכ"ד הרוי דפסק מrown בשו"ע ושפטיו ברור מיללו בבית יוסף דלא כבח"ג.

וא"כ משמעות הדבר דס"ל למrown השו"ע שקבלנו הוראותיו אפילו נגד אלף פוסקים (כמו שכח הנור המערבי רשבכה"ג היעב"ץ בספרו "משפט וצדקה בעקב" דקימ"ל כדעת מrown השו"ע אפילו נגד אלף פוסקים). דאין ליקח ביצים מן הגוי ביו"ט דחייבין לאותם ביצים בני יומן דאסירי משום נולד, ואין אמורים להתייר כל ביצה שהיא מהרוב וכל דפריש מרובה פריש, וטעמו נראה משום דהוא דישיל"מ. וכמ"ש הר"ן.

יא. סוגיא דעתה בקנה וכו' - משמע דאзолין בת"ר אף בדישיל"מ :

וא"כ קשה לי טובא מה שפסק מrown השו"ע לעיל מינה בס"י תקידג' סעיף ז', גבי סוגיא דבדק בקנה של תרגולות (ביבוצה דף ז): דבאופן שלא בדק מעויית והשכים בזוקר קדם עללה השחר ומצא תחת התרגולות ביצה, הביצה מותרת. שאנו חולין שמאתמול נולדה, ובלא זכר רובן يولדות ביום, לפיך מותר ליקח ביצים מן האינו יהודי בלבד ראשון של יו"ט דחלין שמערב יו"ט נולדו. עכ"ד. והויסיף הרמ"א שם בהג"ה, וגוי המכיא ביצים ביו"ט ראשון ומסל"ת שנולדו מעתמול מותר לסוך עליו. עכ"ד. הרוי דאзолין בתור רובה, אף דמייר גבי ביצה שהוא דישיל"מ, והוא היפך הדברים לעיל.

והא דחלין בת"ר הוא משום, דרובן يولדים ביום אפילו היכא דליך זכר בהדייהו כספנא מארעא וכי"כ רשי' שם בד"ה אם מאתמול הוא, אכן שרובן בימם יلدן אי לא בדק תלין ביממה,

עכ"ל. וכ"כ התוט' בד"ה כי לא בדק אימור מאתמול הוא (דף לו:), ואית זה והוא ביצה דשליל"מ היא וספקא אסורה? ויל' דגם כי ספנא מרעא שכיה שיוולדת ביום יותר מבילה עכ"ל. והמורם מותוט' ורשותי דאף בדשליל"מ אולין בחור רוכא.

יב. מחלוקת בין איתחזק אישורא לא איתחזק אישורא :

ולענ"ד יש לבאר שיטת מZN השו"ע זיע"א, ע"פ מאית החזית במפרשים בשיטת הר"ן בנדוד, דברני האחرونנים נכוכו בעדעת הר"ן, דבפ"ג כתוב הר"ן בד"ה תנו רבנן, דכתור וגוזל ליכא למחש שמא היום נצודה שרובם נצודים מאתמול וביצים נמי וובן מאמש חזן ולכון מותרים דאולין בת"ר, אלא שאני חורך הכא אי אולין בת"ר בדשליל"מ כיוון דקימ"ל דאפיקו באף לא בטיל, ואפשר דהתרם שאני איתחזק אישורא. עכ"ל. הרוי דס"ל לחושש שלא לילך אחר הרוב, ולומר כל דפריש מרובא פריש בדבר שליל"מ. והדברים סותרים לכארה לדבריו בפ"ק דביצה, גבי תרגולות يولדה ביום שהתרם הביצה באופן שלא בדק בעי"ט והשכים למחר (קדום עלות השחר) ומצא ביצה שאולין בת"ר, ואף דמיירי התם בכיצה שדין דשליל"מ אית לה. וכמ"ש להדייא זוז"ל... ואע"ג דספקא בדשליל"מ אפיקו בדרבן אסורה וכוי' אף"ה שרי משום שאף בספנא מרעא אינה يولדה על הרוב אלא ביום ומהא משמע שאפיקו בדשליל"מ בדרבן אולין בת"ר משום דלא איתחזק אישורא, ואע"ג דאםrinן דכל דשליל"מ אפיקו באף לא בטיל שאני הכא דלא איתחזק אישורא עכ"ל. ע"ש.

ולדיידי לא קשיא, ותשוכתו בצדון, דס"ל דשאני סוגיא דספ"ג שבא ליקח מן הגוי ביצים בי"ט ואיכא בודאי גם ביצים בני יומן. (האסורים באיסור דשליל"מ), והו"ל איתחזק אישורא. ובכח"ג לא אמרין דביצים שיקח ישראל ההן מן הרוב ושרי, כיון דין הולכים אחר הרוב היכא דאיתחזק אישורא. אבל בסוגיא דפ"ק גבי תרגולות يولדות ביום, התם לא איתחזק אישורא דעת"פ רוכ אינט يولדות ביום, ולכון אולין בתיה אף דהו איסור שליל"מ, ושפיר דיק ליישנא בסיום דבריו בספ"ג שכחוב, "ואפשר דהתרם שאני איתחזק אישורא". ולפ"ז מישוב שפיר שיטת הר"ן. (ואף שהכרתי פולתי סי' קי"ס קי"יח כתוב בשם הר"ן דלא כהאמור, מ"מ י"ל ע"ד אחר הס"ז, ע"פ מש"כ הש"ד"ה מערכת ד' כלל ט' אותה ד ע"ש, וע"ע בשווית תשובה והנהגות סי' חונן, ובאג"מ שם והוא בדרכינו). וכן נראה מלשון הרשב"א בחידושיו ביצה זו : דעתם דתלין לקולא משום בדרבן אולין בת"ר אפיקו בדשליל"מ, אף כי הרשב"א הגדיל להקל בעי"ז אף בספק אישור דרבנן שליל"מ אף דאיתחזק אישורא כל שאין לו עיקר מהות. והוא דלא כשיתר הראשונים הנ"ל ודרכן).

ועפ"ז יש לישב שיטת מZN השו"ע, דס"ל דאולין בת"ר אף בדשליל"מ כל היכא דלא איתחזק, כגון ביצה שמסופקים אנו אם ילדה בלילה ואולין בתור רוכא, וליכא שום איסור. אבל בקונה מן הנכרי בי"ט ביצים, חיישין שפיר להחמיר דלא לילך אחר הרוב המותר שאנים בני יומן, כיון שיש בודאי ביצים בני יומן (שאיסורים משום נולד) והו"ל איתחזק אישורא, דלא אולין בת"ר.

ג. קושיא מדין ספק ביצה שנולדה בי"ט :

ולכאורה קשה מדברי המודכי פ"ג דביצה בשם האבי עוזי דכתוב לחלק בין ספק תחומיין דמותר, לספק ביצה שנולדה בי"ט דאמר רבashi (ביב"ה ד). דאסור, ואע"ג שני הדינים הם דשליל"מ וספק דשליל"מ לחומרא, יש להחלק דגבי ספק ביצה שנולדה בי"ט איכא חזקה דהשתא בי"ט היא שנולדה כיון דאימור השתא הוא דילדה, ובודאי נולדה בי"ט, ועפ"ז נפל עוזר וכשל עוזר?

אך יש לישב העניין לענ"ד, דחייב ניכר יש כאן, דודאי עצם לידת הביצה בזמנה (דהיינו ע"י זכר ביום, וכבספנא מרעא ע"פ רוכ ג"כ ביום) אס מסופקים אנו אימתי ילדה, יש לומר שבאים ילדה, והשתא הוא שנשתנה המצב וביצה לפניינו, אבל לחושש לזמן שאין דרכה לדוחת (כגון בלילה) לא חשיב בכח"ג איתחזק אישורא, שנאמר השתא הוא שילדה (בלילה), כיון שהוא נגד המציאות שיוולדת ביום (או בספנא מרעא דעת"פ רוכ يولדה ביום) ולכון בכח"ג לא חשיב איתחזק אישורא,

שאין הנידון אם נולדה הביצה ביום (שקדם יו"ט) או ביום של יו"ט, והיא ספיקא דביצה שספק נולדה בז"ט, אלא הנידון הוא אם ילדה בלילה באופן חריג וכו', או קודם כניסה יו"ט. ודוח'ק. ולכן שפיר קאמר בסוגיא דביצה דף ד. דאסירין לספקה החתום כרב אש, דהויל' אתחזק איסורה משא"כ בשמעחתה DIDן גבי בדק בקנה וכו' לא חשיב אתחזק איסורה. ולסיקום: לישבד הר"ן ומרן השו"ע, נראה דיש חילוק בדישיל"מ דאיתחזק איסורה שלא אוזלנן בהה בת"ר, לדישיל"מ שלא אתחזק איסורה לאוזלנן בהה בת"ר.

יד. מביא שיטת הראשונים דס"ל דין הולכים בתר רובה בדישיל"מ: וראיתי בחידושי המאירי עמ"ס ביצה דף ז. ד"ה עבד ובMRI עובדא, וזה בסתור"ד "זאי לא בדק אלא בدسפנא מארעה שדין לה בתר אחמול מחותרת ודאי ולא מתורת ספק שנאסרה משום דישיל"מ אלא מחותרת ודאי, ומיהו היכא שלא השכים, אימר השתה ילדה דאפילו לא בדק מה אחמול הויא מיהא ספיקא ולהומרא". עכ"ל.

מדבריו משמע שלא אוזלנן בת"ר דישיל"מ אפילו היכא שלא איתחזק איסורה, והכא היינו טעמא דחויבין לה כודאי דברים נולדה ואע"ג דבספנא מארעה אפשר שתלד גם בלילה מ"מ כיון ד밀תא שלא שכחיה היא לא חישין לה, (ונראה דאוזיל לשיטתו פסחים ט' גבי ט' ציבורין של מצה וא' של חמץ וכו', שס"ל שמירי בסוגיא רק בעניין בדיקה שחיזבה מדרבן שיש לומר שגם במקום שימושים בו על הרוב יש לבטל את החמצ לבבו ולא לסמור על הרוב, (ודבריו צרייכים ביאור ועיין בס' בירור הלכה שם ציון ג' מש"כ בזה).

וראיתי גם בשיטת הר"ף שהשmitt הא דאמר"י (ביצה ז): דכי לא בדקaimא מה אחמול הויא, שיש שרצה לפרש (ביבור הלכה עמ"ס ביצה ציון ב' ע"ש) בשיטתו דס"ל שלא אוזלנן בת"ר אפילו במידי דרבנן בדישיל"מ, והוא דאמרין בגמורא,aima מה אחמול הויא, היינו משום דסוגית הגמורא דהכא אוזלא כס"ד דגמרה לעיל דף ג. דספק יו"ט ספק חול הויל ספ"ד ולקולא, אבל לדין דקימ"ל כר"א, דישיל"מ לא בטיל אפילו בדרבן ואפילו היכא דaicא רובה נמי לא מהני ואוזלנן להומרא עכ"ז.

וכן הסביר הצל"ח פסחים ט' שיטת רשיי בסוגיא שם, דעתנו בפירוש הסוגיא שלא כתוס' (לענין אכילה). דהינו כשפירש מט' ציבורין של מצה ואחד של חמץ, אוזלנן בת"ר ומותר אף באכילה) וטעמו, חמץ חשב דישיל"מ (עיין מש"ב בס"ד בתנובות שדה גליון מס' 8) ובכח"ג לא אוזלנן בת"ר. (וע"ע במשנ"ב אוח סי' תלת' סק"ו דאוזיל כד' הצל"ח ודוח'ק).

וכן נקט הרשות ביש"ש ביצה פ"ק סימן ו' שכח, שלא אוזלנן בתר רובה דהביבים שהן אותן שנולדו מכבר, וגם לא מה שהדורך למכור אלו שמכבר, כיון שהוא דבר שיש לו מתרין דבאף לא בטיל. וכן כתוב בסוף סימן כ': הרי דסובר דבריש לו מתרין לא אמרין גם כל דפריש מרובה פריש אפילו בהביא הנכרי לבית ישראל, והביאו המג"א בסימן תקי"ג ס"ק י"ג. הרי דמהרש"ל פlige וסובר בפשיות שאין מתרין ביש לו מתרין בכל דפריש מרובה היתר, כמו בנתערוב באף. ואינו מתר באלף אפילו שהביא העכו"ם לבית ישראל, שלא כהו"ן כمفוש בדבריו (יש"ש סי' כ' יו"ע' נראה שלא להתייר מ"ש הר"ן וכו').

וכ"כ הגאון בעל צמה צדק (הביאו הפת"ש לעיל), והרוחיב לבאר דעתו בפלפול בס' סידורו של שבת ח"ב (להגאון רב חיים שטרנויוט策ר זד"ל בעמ"ס באדר מים חיים עה"ת) שם עמי קיא ולהאה והכי נקייט להלכה. וכן פסק להדייה במג"א סי' תקי"ג ס"ק יג ע"ש.

טו. שיטת הסוברים דאמרין כל דפריש אף בדישיל"מ: אמם נגד כל הנ"ל ראה בצל"ח ביצה דף י: ד"ה והוא, שמסיק דאמרין כל דפריש מרובה פריש אף בדישיל"מ, וודחה שיטת מהרש"ל. ובמסקנת דבריו כתוב וזה: ומאן יהיב לנו משופרי ואכלינן

מיניהו. הרי שאף להחמיר אין מקום כאן, וביסס דבריו מדברי השו"ע י"ז סי' ט"ז סעיף יב', דבמהה שנשחתה אמה או בטה הום, ונתערבה באחרות וצריך לשחות מהם הום, כיצד תקנתו, "עכשינהו דניידי מקום קביעותם" ויקח מהם אחד וישחט דכל דפריש מרובה פריש אף דהוי דשליל"ם.

וגם בשווית נוב"י הי"ז ס"ח הקשה hei ע"ד הרש"ל, ותירין דמיiri באופן שנתערבה האם קודם שנשחתה הבת, שלא היה ניכר האיסור קודם התערובת, בכח"ג בטל אף בDSL"מ ומבייא החט ראייה לדבר. וע"ע בשווית הות יair קל"ג דנקיט בפשיות, דכל דפריש מרובה פריש הוא אפילו BDSL"מ, ואפילו נתערבה ברוב קטן כגון ג' בבי' בכ"ז אולין בת"ר. ע"ש.

טו. שיטת המשנה למלך והחת"ס:
וכמשנת מרן השו"ע ע"פ דרכנו בביונו לחלק בין איתחזק איסורה, חזין להמשנה למלך, שהוכיה מהש"ס ודברי הרא"ש גבי אותו ואת בנו, ובגי חדש דלא BDSL"מ אמרין כל דפריש מרובה פריש, והוא דקימ"ל דלא מהני רובה לדשליל"ם, הינו דוקא במיידי איתחזק איסורה כגון בתערובת שודאי נפל בו איסור ע"ש. (וע"ע בספר ערוגת הבושים סי' תקיג' קונ"א אות ב' הביאו הגאון שד"ה מע' ר' שכח דהעיקר דלא קימ"ל כדעת הרש"ל ואולין בת"ר BDSL"מ. וכדמוכחה מד' הרמ"א בי"ז סי' רצ"ג גבי חדש) ושמחתה לראות להגאון החתום סופר בדרשותיועה"ת (תורת משה) פר' יישב, שהליך בדוק וזה הנבשית הר"ז והן להלכה. והביאו בשד"ח שם זוזיל:

הרשב"א בעבודת הקדש שעד ה' חלק ד' כתוב, לא בדק מכובד, ביצה מותרת. שאפילו רוב הסופנות מן הקרקע איןין يولדות אלא ביום. לפיכך מטילין אותה לו אחר הרוב המזוי ואין חוששין לlidut לילה שהוא מיוטט דמיוטט שאיןנו מצוי עכ"ל. משמע דסובר גם בדבר שיש לו מתירין הולכים אחר הרוב היכא דלא איתחזק המיוטט איסור כמו בתערובות שהמיוטט לפניו. וטעם זה כתוב להדייא הר"ז בפרק א' דביצה קפ"יד ע"ב, והר"ז שם יליף מזה ליקח ביצים מעכומ"ז ביום טוב דרובן של ביצים לאו בני יומן נינהו והולכים בדבר שיש לו מתירין אחר הרוב בכלי האי גונא. אמנם הרשב"א שם סימן וכחוב אף על פי שבכל מקום הולכים אחר הרוב היכא נהוג שלא ליקח ביצים ביום טוב מעכומ"ז, אף שהרוב אינם בני יומן. ואני אומר חומר הם שהחמירו בכל המקומות זה, מפני שיש לה מתירין עד כאן לשונו. וקשה אם כן מי טעמא לא החמירו נמי בדיין הראשון בדק בקינה של תרגולות שהרי שני הדינים מבטן אחד יצאו. ותו קsha איך אפשר להחמיר בדבר שיש לו מתירין אפילו לא איתחזק המיוטט האסור. ואם כן איך מקילין כמה קולות בדמאי משום דרוב עמי הארץ מעשורים הם, מה בכך הא דבר שיש לו מתירין הוא. לכן נראה דודאי בתערובות באחץ המיוטט האסור לכולי עולם לא בטל הדבר שיש לו מתירין, והיכי דלא איתחזק המיוטט כלל, כמו קינה של תרגולים, דהמיוטט והרוב תרויהו ליכא קמן, בכלי האי גונא לכולי עולם אולין בתור רובה גם בדבר שיש לו מתירין. והיינו אך דדמאי. אמנם בעכו"ם שהביא ביצים ביום טוב, אף דרוב ביצים שבעולם אינם בני יומן מכל מקום בלי ספק שנולדו ביצים גם היום ואנחנו לא נדע אי הביא מאותן שנולדו הום או מרובה דעתמא, והו ספק איתחזק איסור, ולא דמי לרוב עמי הארץ מעשרין, אפשר דליך שום מיוטט שלא עישרו. וכן בדק בקינה של תרגולות אפשר שלא הולידה אלא ביום. אבל היכא בלי ספק כבר נולדו ביצים הום בעולם והואיל כמו אוחזק מיוטט לאיסור, ומשום הכל כי נהגו בו איסור בדבר שיש לו מתירין. ובזה נראה ישוב נכוון אהש"ע, בדי"ז סי' ק"י פסק רמ"א להחמיר בספק ספיקא, ובאי"ח סי' תצ"ז פסק להקל, וכחוב הש"ך שם, דספק ספיקא שלא איתחזק איסור כלל מיקל רמ"א ובכחוי מירוי באו"ת. והמגן אכזרם בסק"ד הקשה ממ"ש בס"י תק"ג, בעכו"ם שהביא ביצים שיש

במינם במחובר DAOOR ספק ספיקא אף דלא איתחזק איסורה, והשתאathi שפיר דהתקם נמי איתחזק על כל פנים מיעוט ביצים שנולדו היום ומיעוט פירות שנתלו היום בלבד ספק, אבל בס"י תצ"ז מיידי בספק מוכן שפירש מצודה ומצא בה דגימות ולא ידע אי מתאים לו היום ניצודו, דבינות טוב שני כי האי גוננא ספק ספיקא ושרי, עיין שם דבاهבי מיידי, והחתם לא איתחזק שם שום איסור לומד שבמצודה זו ניצוד היום שום דבר, ומשום הכל שרי, והוא הדין נמי בפירות שנשרו תחת הדקל ביום טוב, וספק אי מתאים או מהיום, דמותר ביום טוב שני דלא איתחזק מיעוט לאיסור כלל. עכ"ל.

טו"ב. המורם מן האמור:
א. דבר שיש לו מתיירין, ואיתחזק איסורה, אין לילך אחר הרוב. ולכך אסור ליקח מהנוני גוי ביצים ביו"ט שמא יתן לו ביצים שנולדו היום.

ב. דבר שיש לו מתיירין ולא איתחזק איסורה, נחלקו הפסיקים אם הולכים אחר הרוב, יש אומרים שגם בכח"ג אין הולכים אחר הרוב, (כגון שנתערב דשליל"מ באף, אף"ה לא בטיל. ה"ה שאין הולכים בו אחר הרוב). ויש חולקים וסוברים, דכיון דלא איתחזק איסורה, אולין בת רוכא אף דהו דשליל"מ, דומיא דעת' חניות וכו' וכן עיקר. (ולא מביאו לטעם הרין' בנדירים נב. דשליל"מ אינו בטיל כיון שהוא מין במנינו דאיינו בטיל, כיון שאין חילוק מספיק בין היתור לאיסור שליל"מ, והשווין בינוים גורם שלא יתבטל האיסורה. והאי שלא שיך טעם זה לעניין כל דפריש, שוגם מין במנינו לכרי' אמרין כל דפריש מרוכא פריש. אלא אפילו לטעם רש"י ביצה ג: דעד שחאכלנו באיסור חאכלנו בהיתר, נמי אמרי כנ"ל, כיון שהיתר הוא מהמת שאמරת תורה דעלינו להחזיק ברין ודאי, שהנפרש מהנתנות הוא מן הרוב ואין בה שום איסור אכילה, ממילא גם בדשליל"מ שיק לומר כן (ודראק).

ג. במדינות בהם בתקופה זו (חשוון - כסלו) ברור שיש רוב גדול של תבואה ישנה, המיקל בשעת הצורך לסfork ליקח מן החניות מצרכי מזון שיש בהם מיני דגן, יש לו על מה שיטמון.

ד. אמן לכתילה יש לחוש לדעת האוסרים דאין לסfork על דין כל דפריש באיסור דשליל"מ. וכן ראייתי שהעלה הגאון רבי משה פינשטיין בשוו"ת אג"מ חייו"ד סי' מו' סוף אות ג'. (ואמנם בכמה עניינים נקט לדינה כד"ז כד' הרמ"א וסייעו. ולידין דאולין בשיטת מן השרע' ראי להחמיר ודראק), זוז"ל: ומהראוי להשיג ישן ודאי بلا ספק, ולהודיעו מקום שכוכלים להשיגם כמו שעושים בכל השנים, כי הרבה יראי השיות ודאי ייחמירו ואולי גם רובן וכולן עכ"ל. ומכאן תשובה לאותם האומרים בשם הגורם"פ צ"ל להקל בכל עניינים אלו, ובפרט בקרב הנගים בשיטת הרמ"א, דאדרבה חזין הכא איפכא, שוגם לשוי הרמ"א יש להחמיר ודוק כי קצרוי.

ה. במווצרי מזון או קמח בהם מצויים או שידוע התאריך ומקום הייצור או באופן דאייכא לבירורי, ודאי שאין לסfork על הנ"ל, ומן הרואוי לבדוק דבר חשש איסור חדש. והנלו"ד כתבתי אם יסכימו גדולי ההודאה.

והנני נתן בזה תודה רבה לדיין הרב י. ב. שליט"א שבמציאותו למדתי הרבה החדשושים יקרים, ומיני ומיןיה תסתומים שמעתה, והאלוקים ינהנו במעגלי הצדקה, שלא נכשל בדבר הלכה אכ"ר.

ארגוני יהודים דנים היין
המכון למצאות התלוויות בארץ

ירקות המתחדשים מזמן לזמן.

מנהיג הספרדים לבורך ברכבת שהחינו גם על ירקות וקטניות מסוימים. מקור המנהג מגמא במסכת עירובין דף מ' עמוד ב'. בדברי רב יהודה שנаг לבורך על דלעת חדשה ברכבת שהחינו.

בפסקים, מובאים ירקות מסוימים שעליהם אפשר לבורך שהחינו. (ראה בא"ח ש"א פרשת ראה. כה"ה בסימן ר'כה משנ"ב ועד). אך עינינו הרואות שהמציאות משתנה, ומידי יום מצליחים לגדל בא"י "קייה נאמנה" ירקות כמעט ללא הגבלת זמן במשך השנה. וכדברי הגד' (ביברות לר ובומא פא). "ולל碼ך שאין ארץ ישראל חסра כלום שנאמר: ארץ אשר לא בмесכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה".

ונסה לסקור במאמר זה את הירקות המשוקים בארץ לאורך חודשי השנה. בודאי שאין לראות בתנונים פסק הלכתי.

להלן, נתוניים מסכמים משנת 1995. תודה לה"ה ציון צוברי היין ממועצת הירקות שייע בנדון.

יש לציין שהתקופות מתחארכות מכמה סיבות:
 א. ניתן לנצל בתנאי אקלים שונים באותה תקופה בשנה באזורי הארץ השונים. ב. מציאת זנים עם תכונות ותగוכות שונות לתנאי אקלים. ג. חממות, בתירשות. ד. איטום. ה. הקפאה. ג. שימושים.
 ז. יבוש.

הנתונים להלן הם משוק טרי לשוק המקומי.

הירק	תקופת השוק הטרי	הערות
אבטיה	כל השנה למעט נובמבר וצמבר	בחודשי החורף הקלים ניתן לנצל בערבה. ע"י מים גיאוטרמיים כך שמעשית אפשר לגרל כל השנה.
אספרוגוס	כל השנה למעט בחודשים 2.1.12.	
אפונה	בחודשים 6.5.4.3.2.1.12	מצוי קופא, משומר ויבש כל השנה.
ארטישוק	כל השנה למעט חודשים 10.9.8.	
בטטה	כל השנה.	
במיה	כל השנה למעט דצמבר	בעת החורף מצהיר מעט מאד. כ- 1 % מעונת השיא
בצל יבש	כל השנה.	

בגדי ים	כל הטענה	כל הטענה	בגדים
בגדים נקיים ודרושים בוגרים כ- % 10 בוגרים מוגשים	כל הטענה.	כל הטענה.	בגדים
כ- % 10 עד % 25 מוגשים מוגשים בוגרים מוגשים מוגשים ומוגשים אוניות אין זכר בז' חסרי למסורות.	כל הטענה.	כל הטענה.	נשכחה
אין נספחים דוחנו בין הטענה למסורות.	כל הטענה.	כל הטענה.	ולוותה
	כל הטענה.	כל הטענה.	ולוותה
	כל הטענה.	כל הטענה.	חטףין
	כל הטענה.	כל הטענה.	חסה
בוגרים מוגשים מוגשים מוגשים בוגרים מוגשים מוגשים מוגשים מוגשים.	כל הטענה.	כל הטענה.	חומר אנטיבי
	כל הטענה.	כל הטענה.	ודגלים
	כל מסען.	כל מסען.	בסבירות
	כל הטענה.	כל הטענה.	פראם
	כל הטענה.	כל הטענה.	בגדים מוגשים
	כל הטענה.	כל הטענה.	ברוב סקי
	כל הטענה.	כל הטענה.	כרכמות
כ- % 1 עד % 10 מוגשים מוגשים בוגרים מוגשים מוגשים מוגשים מוגשים.	כל הטענה, לפחות מוגשים כ- 1.12.	כל הטענה.	לטאות
	כל הטענה.	כל הטענה.	ללא
בוגרים מוגשים מוגשים מוגשים בוגרים מוגשים מוגשים כ- 10% בוגרים מוגשים מוגשים כ- 1.1%	כל הטענה, מוקער בעיטה החותם.	כל הטענה.	מלון
	כל הטענה, מוקער בעיטה החותם.	כל הטענה.	מלוחה
	כל הטענה.	כל הטענה.	מלפפון
	כל הטענה.	כל הטענה.	מגנטין
	כל הטענה.	כל הטענה.	טבש
	כל הטענה.	כל הטענה.	טבש
	כל מסען.	כל מסען.	סלי גללים
	בוגרים מוגשים מוגשים.	בוגרים מוגשים מוגשים.	סלי טוויד
	כל הטענה.	כל הטענה.	עכברת
כ- % 1 עד % 10 מוגשים מוגשים בוגרים מוגשים מוגשים מוגשים.	סמי-בז' מוגשים לא בז' מוגשים מוגשים מוגשים.	כל הטענה.	טל
	כל הטענה.	כל הטענה.	סמי-בז'

	כל השנה.	פלפל
	כל השנה.	פלפל אדום
	כל השנה.	פלפל חרדף
	כל השנה.	צנון
	כל השנה.	צנוגית
	כל השנה.	קלורובי
	כל השנה.	קישואים
	כל השנה.	קרע
	כל השנה.	שומ יבש
בחודש הקיץ כ- % 10 מעטה השיא.	כל השנה.	שומ יוק
מיוני עד ספטמבר כ- % 10 מעטה השיא.	כל השנה.	שומר
	כל השנה.	שעתעה
	בקץ לא משוק.	תוות שרה
במרץ כ- % 1 מעונת השיא.	כל השנה.	חריס
	כל השנה.	חפוח אדמה
	כל השנה.	חווד

מהנתונים מתעדדרות כמה שאלות הילכתיות:

- א. האם ידק שיש לו עונה טבעית לגדילה, רק שהחקלאים ע"י חමמות וכד' מגדלים כל השנה, האם גם המנהג לגבי ברכת שהחינו ישונה?
- ב. מה יהיה הדין לגבי יrokesות שמצוים בהקפה כל השנה (בעיקר קטניות) וביחוד שעיקרים לבישול?
- ג. כיצד נתיחס לאזוריים שונים של הארץ כאשר לכל אזור יש זמן שונה להתחפות היrok?
- ד. מה דין של יrokesות מאוחסנים?
- ה. מה דין של יrokesות משומרים?
- ו. מה דין של יrokesות מיובשים?

את הנתונים ואת השאלות המתעוררות מהם הפנו לדובנים שליט"א וע"פ הכרעתם נפרסם את המסקנות הנובעות מהן"ל הלכה למעשה.

מהנעשה במכון

◆ כבכל שנה לקראת חודש שבט, המדרשה שע"י המכון יוצאת לבתי ספר, תיכונים, ערבי הרים, ימי וערבי עיון. בכל הנושאים הקשורים למצאות הארץ.

◆ יום העיון המרכזีย ערך כבכל שנה ביום ט"ו בשבט הבעל"ט בוגחות נרולי הדור שליט"א ובראשם מ"ר ועט"ר מדן הראש"ל שליט"א, הרבנים הראשיים לישראל, הגאון הר"ש בעדני שליט"א, הגאון הר"ש משאש שליט"א הד"ר לירושלים, ומ"ר הנאון רבי שלמה עמאר שליט"א מורה דרכו של המכון. ועוד רבנים שליט"א. יום העיון יתקיים אי"ה בבייחט"ד יחוה דעת. תוכנית מלאה מצורפת בחוברת זו. בהזמנות זו ברצוננו להביע תודתינו מקרוב לב לב' הרה"ג רבי דוד יוסף שליט"א רבה של הדר גוף וראש ביהט"ד יחוה דעת על עורתנו, כי רבת היא. יום העיון נערכ בשיתוף "רשות מעין החינוך" בראשות המכון"ל הרב יעקב חמץ שליט"א. ו"תנוועת אל המעין" בראשות המכון"ל הרב עמרם בנפו שליט"א. ועל תמיכתם הנדולה אנו מודים להם.

◆ בימי שבט אלו הפתיעתה סדרה בכמה מהتلמודי תורה של "רשות מעין החינוך התורני" בנושא: תרומות ומעשרות. ובמיטב המסורות של המדרשה, התלמידים יצאו עם מושגים חדשים ומשמעותיים המכנים להם יסודות בסיסיים למצווה יקרה זו.

◆ לבקשת כמה מעורבי ירחונים בנושאי חינוך, הבינה המדרשה סקרה על צורת הנקינה לתלמידים בגלאים שונים, את נושא מצאות הארץ, עם דוגמאות לדפי עבודה והסביר על ההמחשות בפועל.

◆ החל משבט קודש פרשת וארא החל המכון לעורך מדור הקרי "מצאות הארץ" בעלון שבת הנפוץ "מעין השבע", הוצאה לאור ע"י תנוועת "אל המעין". וזאת לבקשת רבים לידע יותר בנושאים אלו. תודתינו לבב' הרב עמרם בנפו שליט"א מנ"ל "אל המעין" על עורתו הרבה בזה.

◆ ב"ה לאחר מאכזים נרולים של הסברה באמצעות פידסום שניים, רבים עמוק ישראל מצטרפים באמצעות המכון לנחתה מעשר עני בדת ובדין לעניים. המרגש ביותר הוא, לראות את החקלאים הרבנים שמצטרפים לנחתה המעשרות לעניים, בדת ובדין, כלל כל היתרים למיניהם, למחרות כמותה המundersה הנדולות שברשותם, אשרי העם שככה לו.

